

**T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**JULES VERNE'İN ESERLERİNDEKİ TEMA VE İLETİLERİN
TÜRKÇE ÖĞRETİM PROGRAMI BAĞLAMINDA İNCELENMESİ
VE DEĞERLENDİRİLMESİ**

EDANUR KIRKPINAR NURAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZİRAN, 2019
MUĞLA**

T.C
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

JULES VERNE'İN ESERLERİNDEKİ TEMA VE İLETİLERİN TÜRKÇE
ÖĞRETİM PROGRAMI BAĞLAMINDA İNCELENMESİ VE
DEĞERLENDİRİLMESİ

EDANUR KIRKPINAR NURAL

Eğitim Bilimleri Enstitüsünce
“Yüksek Lisans”
Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Sözlü Savunma Tarihi: 26.06.2019

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Nilgün AÇIK ÖNKAS

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Namık AÇIKGÖZ

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet AKKAYA

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Ayşe Rezan ÇEÇEN EROĞUL

HAZİRAN, 2019

TUTANAK

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün 29/05/2019 tarih ve 290/2 sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 24/6 maddesine göre, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Edanur KIRKPINAR NURAL'ın "Jules Verne'in Eserlerindeki Tema ve İletilerin Türkçe Öğretim Programı Bağlamında İncelenmesi ve Değerlendirilmesi" başlıklı tezini incelemiş ve aday 26./06./2019 tarihinde saat 11.00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 60. dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin **kabul** edildiğine gösterilmiştir ile karar verilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Nilgün AÇIK ÖNKAŞ
Tez Danışmanı

Prof. Dr. Namık AÇIKGÖZ
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet AKKAYA
Üye

ETİK BEYANI

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanan “Jules Verne’in Eserlerindeki Tema ve İletilerin Türkçe Öğretim Programı Bağlamında İncelenmesi ve Değerlendirilmesi” başlıklı Yüksek Lisans tez çalışmasında;

- Tez içinde sunulan veriler, bilgiler ve dokümanların akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde edildiğini,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçların bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunulduğunu,
- Tez çalışmasında yararlanılan eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterildiğini,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapılmadığını,
- Bu tezde sunulan çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. 22.07/2019

EDANUR KIRKPINAR NURAL

Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET

JULES VERNE'İN ESERLERİNDEKİ TEMA VE İLETİLERİN TÜRKÇE ÖĞRETİM PROGRAMI BAĞLAMINDA İNCELENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

EDANUR KIRKPINAR NURAL

Yüksek Lisans Tezi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Nilgün Açık Önkas

Haziran, 2019, 80 sayfa

Bu çalışmada Jules Verne'in eserlerindeki tema ve iletilerin Türkçe Öğretim Programı'ndaki temalara uygun olup olmadığı incelenmiştir.

Çalışmada ilk olarak, Jules Verne'in kurucuları arasında yer aldığı bilim kurgu türünün doğuşu, ilk örnekleri ve tarih içerisindeki gelişimi ele alınmıştır. Yazarın hayatı, eserleri ve edebi kişiliği üzerine yapılan araştırmalara yer verilmiştir. Sonrasında çalışmanın diğer ögesini oluşturan tema ve ileti kavramları üzerinde durulmuştur. Tematik yaklaşım temele alınarak hazırlanan Türkçe Öğretim Programı incelenerek önerilen tema ve konular listelenmiştir.

Çalışma, nitel araştırma modelinde betimsel tarama yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Yazarın kırk romanı örneklem olarak seçilmiştir. Romanlardaki temel tema ve iletiler, Türkçe Öğretim Programı'ndaki temalar bağlamında değerlendirilmiştir.

Jules Verne'in incelemeye alınan romanlarından ikisinde içeriğin ortaokul sınıf düzeyindeki öğrenciler için uygun olmadığı tespit edilmiştir. Diğer romanların tema ve iletiler bakımından Türkçe Öğretim Programı ile örtüştüğü sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Jules Verne, bilim kurgu, tema, ileti, fenni roman, bilimsel roman, Türkçe Öğretim Programı

ABSTRACT

THE EXAMINATION AND EVALUATION OF THE THEME AND THE MESSAGES IN THE WORKS OF JULES VERNE IN TERMS OF TURKISH CURRICULUM

EDANUR KIRKPINAR NURAL

Master Thesis, Department of Turkish Education

Supervisor: Dr. Lecturer Nilgün AÇIK ÖNKAŞ

June, 2019, 80 sayfa

In this study, the theme and the messages in the works of Jules Verne are examined whether it is suitable for Turkish Curriculum or not.

First of all, the birth of science fiction genre of which Jules Verne takes part as one of the founders, the first examples and its development in history are discussed. Also there are investigations about the author's life, his works and literary personality. The concepts of theme and the messages that form the other components of the study are emphasized afterwards. The Turkish Curriculum which is based on Thematic Approach is examined and the theme, subjects are listed.

In this study, descriptive scanning type is used in qualitative investigation model. 40 novels of the author are chosen as paradigm. The basic theme and messages of the novels are evaluated in terms of the themes in Turkish Curriculum.

It is identified that the content of two novels of Jules Verne are not suitable for secondary school students. It is also concluded that other novels match up with Turkish Curriculum in terms of theme and messages.

Keywords: Jules Verne, science fiction, theme, message, scientific novel, science fiction novel, Turkish curriculum

ÖNSÖZ

Bilim kurgu, geleceğin dünyasını pozitif ilimlerin verileri ışığında zengin düş gücü ile harmanlayan bir anlatım türüdür. Bilim kurgu, anlatısının temelini akla dayandırır. Bu sebeptendir ki geçmişin bilim kurgusu bugünün gerçeği olmuştur.

Türün kurucuları arasında sayılan Jules Verne bilimsel roman olarak adlandırdığımız eserleriyle edebiyata yeni bir soluk kazandırmıştır. Unesco tarafından hazırlanan “Index Translationum” veri tabanında dünyada romanları en çok çevrilen ikinci yazar olması, yazarın sadece yaşadığı yüzyıla değil çağımıza da damga vurduğunun göstergesidir.

Seyahat teması üzerine yayımladığı romanlarında doğa bilimlerini rehber edinmesiyle, edebiyat çevrelerince kabul görmeyen serüven romanlarını çağın ötesine aktarmayı başarmıştır. Havadan ağır bir taşıma aracının olamayacağı düşüncesinin hâkim olduğu bir yüzyılda romanlarında hava araçları kurgulamış, hatta okuyucularını Ay seyahatine çıkarmıştır. Devrindeki etkisi o kadar büyüktür ki Seksen Günde Devr-i Âlem’e meydan okuyan gezginler daha kısa sürede dünya turu yapmak amacıyla yola çıkmışlardır.

Kâşiflere, gezginlere, bilim insanlarına ilham olan yazarın eserleri, Servet-i Fünun Dergisi’nin kurucusu Ahmet İhsan Tokgöz için de bir tutku olmuştur. Bilimsel makalelere yer vermek amacıyla yayın hayatına başlayan Servet-i Fünun dergisi nasıl edebiyatla kavuştuysa Jules Verne de bilimi edebiyatın içinde eritmiştir. Türk okuyucularını, romanların yayınlandığı dönemde yazarın eserleriyle buluşturan Jules Verne Mütercimi Ahmet İhsan Tokgöz’e bu vesileyle şükranlarımı sunarım.

Jules Verne eserlerinin Türkçe Öğretim Programına uygunluğunu belirlemeye çalıştığım bu çalışmanın Türkçe öğretmenlerine yarar sağlayacağını, böylece bilim, macera ve doğaya meraklı çocukların Jules Verne ile doğru bir şekilde tanışacağını umuyorum.

Yorucu olmakla birlikte keyif alarak yaptığım bu çalışmada; verdiği destek, gösterdiği anlayış, nezaketi ve sonsuz sabrı için kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Nilgün AÇIK ÖNKAR’a ve her koşulda yanımda olduğunu hissettiren sevgili eşim Hasan Yasin NURAL’a gönülden teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
ÖNSÖZ	vii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xii

BÖLÜM I GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Alt Problemleri.....	2
1.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi	2
1.4. Araştırmanın Sayıltıları.....	3
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	3
1.6. Tanımlar	3

BÖLÜM II KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Bilim Kurgu İsminin Doğuşu.....	5
2.2. Yazınsal Bilim Kurgunun Tanımı.....	5
2.3. Bilim Kurgunun Tarihi.....	6
2.3.1. Bilim Kurgunun İlk Örnekleri.....	6
2.3.2. Modern Bilim Kurgunun Doğuşu	7
2.4. Türk Edebiyatında Bilim Kurgunun Tarihi.....	8
2.4.1. Fenni Roman	8
2.4.2. Türkiye’de Bilim Kurgu Terimi.....	10
2.4.3. Türkiye’de Bilim Kurgunun Tarihi.....	11

2.5. Jules Verne'in Hayatı	12
2.5.1. Seyahatleri.....	15
2.5.2. Edebi Kişiliği – Etkilendikleri	16
2.5.2.1. İlk denemeler	16
2.5.2.2. Tiyatro	16
2.5.2.3. Hetzel ve olağanüstü seyahatler.....	17
2.5.2.4. Üslup	19
2.6. Eserleri	21
2.7. Türk Edebiyatında Jules Verne	21
2.8. Türkçe Öğretim Programı Bağlamında Tema ve İleti.....	22
2.8.1. Tema.....	22
2.8.2. İleti	22
2.8.3. Bilim- Kurgu ve Çocuk Edebiyatında Tema.....	23
2.8.4. Türkçe Öğretim Programında Tema	23

BÖLÜM III YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli (Deseni)	27
3.2. Evren ve Örneklem	28
3.3. Verilerin Toplanması	28
3.4. Verilerin Analizi.....	28

BÖLÜM IV BULGULAR

4.1. Temalar ve İletiler	30
4.1.1. Bilim ve Teknoloji	30
4.1.1.1. Bilim insanları.....	30
4.1.1.2. Teknolojik aygıtlar – icatlar.....	35

4.1.1.3. Bilimsel veriler	37
4.1.1.4. Bilim ve teknoloji temasındaki temel iletiler	38
4.1.2. Doğa ve Evren.....	39
4.1.2.1. Canlılar	39
4.1.2.2. Doğa olayları – doğal afetler.....	41
4.1.2.3. Uzay.....	42
4.1.2.4. Doğa ve evren temasındaki temel iletiler	43
4.1.3. Zaman ve Mekan.....	44
4.1.3.1. Geçmiş, şimdi, gelecek	44
4.1.3.2. Ülkeler ve diğer mekânlar	46
4.1.3.4. Zaman ve mekan temasındaki temel iletiler	49
4.1.4. Çocuk Dünyası.....	49
4.1.4.1 Çocuk dünyası temasındaki temel iletiler	51
4.1.5. Sanat.....	51
4.1.5.1. Sanat temasındaki temel iletiler	51
4.1.6. Vatandaşlık.....	52
4.1.6.1. Adalet – hukukun üstünlüğü	53
4.1.6.2. Göç – göçmenlik.....	54
4.1.6.3. Görev Bilinci – sorumluluk – çalışma.....	55
4.1.6.4. Vatandaşlık temasındaki temel iletiler	55
4.1.7. Duygular.....	56
4.1.7.1. Duygular temasındaki temel iletiler	58
4.1.8. Sağlık ve Spor	58
4.1.9. Okuma Kültürü	59
4.1.9.1 Metinlerarasılık.....	60
4.1.9.2. Okuma kültürü temasındaki temel iletiler	61
4.1.10. İletişim	62
4.1.10.1. Bireyler arası iletişim.....	62
4.1.10.2. İletişim yöntemleri.....	62

4.1.10.3. İletişim temasındaki temel iletiler	63
4.1.11. Erdemler.....	63
4.1.11.1. Erdemler temasındaki temel iletiler	66
4.1.12. Kişisel Gelişim.....	67
4.1.12.1. Kişisel gelişim temasındaki temel iletiler.....	689
4.1.13. Birey ve Toplum	69
4.1.13.1. Birey ve toplum temasındaki temel iletiler	69
4.1.14. Hak ve Özgürlükler	70
4.1.14.1. Toplumsal cinsiyet rolleri	70
4.1.14.2. Çok kültürlülük.....	70

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç	72
5.2. Öneriler	74
KAYNAKÇA.....	76
ÖZGEÇMİŞ	81

KISALTMALAR DİZİNİ

- AÇS:** Ay'ın Çevresinde Seyahat
AV: Altın Volkanı
AY: Ay'a Yolculuk
BB: Bayan Branican
BBH: Balonla Beş Hafta
BBM: Begümün Beş Yüz Milyonu
BGYN: Bir Gazetecinin Yolculuk Notları
BK: Bayrağa Karşı
BS: Buzların Sfenksi
Ch: Chancellor
ÇBÇBG: Çin'de Bir Çinlinin Başına Gelenler
DAYF: Denizler Altında Yirmi Bin Fersah
DBÇ: Denizde Bulunan Çocuk
DH: Dünyanın Hakimi
DMY: Dünyanın Merkezine Yolculuk
DOD: Doktor Ox'un Deneyi
DUF: Dünyanın Ucundaki Fener
DY: Deniz Yılanı
EA: Esrarlı Ada
GC: Gezgin Cambazlar
GF: Gökler Fatihi
GY: Güney Yıldızı
İYOT: İki Yıl Okul Tatili
KGÇ: Kaptan Grant'ın Çocukları
KHS: Kaptan Hatteras'ın Serüvenleri
Kİ: Küçük İrlandalı
KK: Kip Kardeşler
KŞ: Karpatlar Şatosu
LBD: Livonya'da Bir Dram
ME: Madenin Esrarı
MS: Michel Strogoff
OYBK: On Beş Yaşında Bir Kaptan
PB: Piyango Bileti

RM: Robinsonlar Mektebi
SGDA: Seksen Günde Devr-i Âlem
TK: Tuna Kılavuzu
YI: Yeşil Işın
YŞ: Yüzen Şehir
YYP: Yirminci Yüzyılda Paris
ZU: Zacharius Usta

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın problemi ve alt problemleri, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tanımları üzerinde durulmuştur.

1.1. Problem Durumu

Okuma alışkanlığı, okuma ilgi ve becerisi, okunacak kitapların yaş grubuna göre taşınması gereken nitelikler üzerine, ülkemizde çok sayıda çalışma yapılmış, türlü ölçütler belirlenmiştir. Bu çalışmaların temelinde: “ Neden okumuyoruz? ” sorusuna cevap bulmak ve sorun teşkil eden bu durumu çözüme ulaştırma gayesi vardır.

Okuma alışkanlığı edinme sürecinin temelinde en önce ilgi vardır. Okuma etkinliğinin yaş ve statüye göre çeşitli amaçları bulunmaktadır. Dökmen (1994) okuma ilgisinin kaynağını altı amaçta toplamıştır. Bunlardan ilki; eğlenmektir. Fakat çocuklar okuma serüvenine çoğu zaman bir güdü ile değil çeşitli etkenlerle katılır: ebeveyn diktesi, öğretmen yönlendirmesi vb. Bu serüvenin alışkanlığa dönüşmesi içinse Dökmen'in belirttiği ilk amacın gerçekleşmesi önem taşımaktadır. Eğlenen çocuk okuyacak, daha çok okumak isteyecektir. Çocuğun bu kriterini sağlayan en öncü unsur ise temadır.

Bir öğrencinin okuma serüvenine katılması isteniyorsa doğru yönlendirme, doğru kaynak seçimi büyük önem arz etmektedir. Türkçe dersi bu yönlendirmenin yapılacağı yegâne alanlardan bir tanesidir. Nitekim Türkçe dersinin esas kazanımlarından biri, öğrencinin okuma alışkanlığı kazanmasıdır. Burada önerilecek kaynağın öğrencinin ilgisi ile örtüşmesi özellikle ortaokul düzeyi için önemlidir.

Türkçe öğretmenleri yakın döneme kadar okuma önerilerini 100 temel eser üzerinden yapıyordu. Ancak Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü 17.12.2018 tarihinde ve 2018/17 No'lu "100 Temel Eser Listesi" konulu bir genelge yayımladı.

Yayımlanan genelge ile 100 Temel Eser’le ilgili akademik çalışmalarda yapılan tespitler ve uygulamaya yönelik yapılan detaylı araştırma ve çalışmaların dikkate alındığı belirtilerek ilgili genelge yürürlükten kaldırıldı. Öğrencilerin; öğretmenlerin rehberliğinde Anayasa'ya, yasalara ve milli eğitimin temel amaçlarına ters düşmeyecek, milli ve insani değerlere saygılı bütün eserlerden yararlandırılmasının uygun görüldüğü belirtildi. Bu düzenleme ile öğretmenler için önerilecekleri kitaplar hususunda belirsizlik doğdu. Bu sebeple yazar-eser araştırmaları ve çocuk edebiyatı incelemeleri daha da önemli hale geldi.

Bir asırdan beri ülkemizde okunan Jules Verne’in romanları, belki genel kültür tabusu haline geldiğinden çocuklara sıkça önerilmektedir. Ülkemizde en çok okunan yazarlar arasında yer almaktadır. Eserlerinin büyük bir kısmı çocuklar için sadeleştirilmiştir. Bu durumda şu algıdan kaynaklanmaktadır: *Jules Verne romanları çocuklara uygundur.* Ancak bir eserin çocuklardan tarafından sevilmesi yahut popülerliği, Milli Eğitim Bakanlığı’nın koyduğu temel kıstasları karşılıyor olduğu anlamına gelmeyebilir. Bu durumdan hareketle bu çalışmada şu ana problem araştırılmıştır:

Jules Verne romanlarındaki tema ve iletiler Türkçe Öğretim Programı ile örtüşmekte midir?

1.2. Araştırmanın Alt Problemleri

- Jules Verne eserlerinde tema çeşitliliği nasıldır?
- Jules Verne’in eserlerinde çocuğa uygun olmayan temalar var mıdır?
- Jules Verne eserlerindeki tema ve iletiler Türkçe Öğretim Programı’ndaki temalara uygun mudur?
- Türkçe Öğretim Programı için önerilebilecek bir tema var mıdır?

1.3. Araştırmanın Amacı ve Önemi

İleri görüşlülüğü ve eserlerine yansıttığı hayal dünyası ile dünyanın en bilinen yazarları arasında yer alan Jules Verne, ülkemiz çocukları tarafından yüz yılı aşkın süredir sevilerek okunmaktadır. Jules Verne yazdığı eserlerin içerikleri dolayısı ile bilim kurgu

türünün kurucularından sayılmaktadır. Türkiye’de ilkokul ve ortaokul kütüphanelerinin demirbaşı haline gelmiş romanları, ülkemizde köklü bir çeviri tarihine sahiptir. Osmanlı’dan bu yana yedinci kuşak, yazarla buluşmaktadır.

Jules Verne, eserlerini çocuklar için yazmamıştır. Çocuk edebiyatı yazarı değildir ancak çocuklar tarafından çok sevilmiştir. Bu da yazarın eserlerinin daha önce belirttiğimiz okuma ilgisinin ilk amacına hizmet ettiğini düşündürmektedir. Ancak çocuklar tarafından bu denli okunan romanlar hakkında yaptığımız literatür taramasında yok denecek kadar az çalışmaya ulaşılmıştır. Daha önce Jules Verne eserleri üzerine kapsamlı bir araştırma ve inceleme yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle yazarın kırk farklı romanındaki tema ve iletilerin belirlenmesinin Türkçe öğretmenlerine, çocuk edebiyatı alanındaki tema odaklı incelemelere ve bilim kurgu türüne dair araştırmalara katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sayıtları

Bu çalışma için seçilen örneklem evrenin %83’lük kısmına tekabül ettiği için örneklemin araştırma evrenini yansıttığı varsayılmıştır. Romandaki temaların Türkçe dersinin kazanımlarını destekleyebileceği, öğrencilere tavsiye edilebileceği varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma Jules Verne eserlerinin Türkçeye çevirisi yapılmış kırk romanı ile sınırlıdır. Bu eserlerdeki tema ve iletiler belirlenecektir. Ancak romanların farklı açılardan tahlili yapılmayacaktır.

1.6. Tanımlar

Bilimkurgu: Gelecek çağları, yapılan düşsel yolculukları konu alan, insanlığın evrimini, bilimsel gelişmelerin sonuçlarının ne olacağını göstermek ereği güden anlatı türü (Yazın Terimleri Sözlüğü,1974).

Tema: Asıl konu, temel motif, ana konu (TDK Türkçe Sözlük ,2011).

Çocuk Edebiyatı: “Erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren ürünlerin genel adıdır” (Sever, 2008, s.17).

Türkçe Öğretim Programı: Temel dil becerilerinin eğitim programının amaçları doğrultusunda, planlı bir biçimde kazandırılmasına dönük programa verilen ad.

İleti: Bir yapıtın, bir yaratının dokusunda bulunan, sanatçının, yapıtın iletmek istediği temel düşünce, bildiri. (Edebiyat Sözlüğü, 2009).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Bilim Kurgu İsminin Doğuşu

Lüksemburglu Hugo Gernsbeck 1908’de Amerika’da *Modern Electrics* adlı, içinde bilimin harikaları olarak adlandırdığı makaleleri yayımladığı teknik bir dergi çıkarır. Makaleleriyle bilim ve teknikteki gelişmeler doğrultusunda kurgu yolunu da kullanarak geleceğe dair varsayımlarda bulunmaya başlar. İlerleyen çağ bu varsayımları birer öngörüye dönüştürür. Yaptığı işten büyük keyif alan Hugo Gernsbeck, 1924’te *Scientifiction* adlı bir dergi kurduğunu duyurur. Böylece science-fiction(bilim-kurgu) ismi doğar. Bu dergi varlığını *Amazing Stories* adlı dergi ile sürdürür. Kelime yeni doğmuştur ancak kendisinden önce var olan bir türü tarif etmektedir. Bunu fark eden Hugo Gernsbeck editörlüğünü yaptığı *Amazing Stories*’ de Jules Verne, H.G.Wells, Edgar Allen Poe’nun yazılarını yayınlamaya başlar (Baudou, 2005).

2.2. Yazınsal Bilim Kurgunun Tanımı

Sanayi devriminin getirdiği gelişmenin doğal sonucu sayılabilecek bilim kurgu türü için yapılmış tanımlar oldukça yenidir ve çeşitlilik göstermektedir. 1950’lerden itibaren Avrupalı ve Amerikalı edebiyat araştırmacılarının yaptığı bu tanımlar, türün sınırlarını ve içeriğini kapsamaktan uzak kalmış, tanım çoğu kez “uzayı anlatan kurgusal yazılar” düzeyinde kalmıştır. Bu alandaki kanıların ve türü tanımlama girişimlerinin yetersizliği üzerine Jacques Baodou, tür üzerine yaptığı çalışmalarının sonucunda tanımı şu şekilde yapar:

Dekoru dünya küreye indirgenmiş, yaşadığımız dünyaya sadık ... gerçeğin edebiyatına karşı; bilim kurgu, özelliği itibarıyla, dünyamızı, yalnızca yazarlarının hayal gücünde var olan yaratıklar, uygarlıklar ve buluşlarla

zenginleştiren düşsel edebiyatların bir parçasıdır ... Ancak tamamen düşsel değildir. Bilim kurgu, açılımlarını mantıksal bir zemine oturtmalı ya da öyle görünmelidir (Baodou, 2005, s.10).

Genel geçer bir tanım olarak ise bilim kurgu kavramı edebiyatımızda Yazın Terimleri Sözlüğü'ndeki tanımıyla kabul görmektedir. “Bugün Gelecek çağları, yapılan düşsel yolculukları konu alan, insanlığın evrimini, bilimsel gelişmelerin sonuçlarının ne olacağını göstermek ereği güden anlatı türü” (Yazın Terimleri Sözlüğü, 1974).

2.3. Bilim Kurgunun Tarihi

2.3.1. Bilim Kurgunun İlk Örnekleri

Bilim kurgu bugün teknolojik bir çağın ürünü gibi algılansa da edebiyatta hiçbir tür birden bire doğmaz. Metinler arası kurmaca ilişkileriyle bir eser ya da anlatı kendisinden sonra gelen eserleri doğurur. Bilim kurgunun temellerini oluşturan eserler arasında kabul görmüş ilk örneklerden biri M.S. 2.yüzyılda Yunanlı yazar Samsatlı Lukionos'a ait olan Gerçek Tarih adlı öyküdür (Duru, 1973) . Bu öykü, bir fırtına sonrası aya kadar ulaşan bir gemi mürettebatının Ay ve Güneş halkı arasındaki savaşa tanıklığını içerir. Ancak tarihi daha eskiye uzatmak mümkündür. Nitekim insanoğlu ilk çağlardan beri dünyayı, var olan düzeni anlamlandırmaya çalışmıştır. Hatta mitler bu çabanın bir ürünü olarak doğmuştur. Merak ve bilineni aşma arzusu hayal gücü ile birleşince bilim kurgu türünün atası olabilecek birçok anlatı, milattan önceki dönemlerden itibaren meraklı ve hayalperest kalemlerden süzülmüştür. M.Ö.414'te Yunanlı yazar Aristophanes “*Kuşlar*” adlı yapıtında yeryüzü ile cennet arasında kurulan bulut-guguk ülkesini anlatır. M.Ö.260 tarihli *Argonotlar* adlı yapıtında Rodoslu Apollonios, altın için Ay'a yelken açanlardan bahseder. Marcus Çiçero gezegenlerle ilgili bir düşten yola çıkarak M.Ö.45 tarihli *Scipio'nun Öyküsü*'nü kaleme alır. Lukionos'tan önce bu türün özelliklerini barındıran erken dönem örneklerinden sonuncusu ise M.S.100 yıllarında Plutarch tarafından yazılan ve *Ay'ın Göz Küresinde Beliren Yüz* adını taşıyan romandır. Görüldüğü üzere erken dönem örneklerinde dahi bilim kurgu iki temel daldan beslenmiştir. Bunlardan biri düşsel geziler diğeri ise ütopyalardır(Akın,2009). Yazıldığı dönem ve içerik düşünüldüğünde bilim kurgu Baudou (2005)'nin da belirttiği üzere “İmkansızın sanatıdır.”(s.10).

Bilim kurgunun esas doğuşu 17.yüzyılda yani keşifler, toplumsal devrimler ve bilimsel buluşlar çağında olmuştur. Francis Bacon 1629'da kayıp Atlantis'in harika teknolojisini, Kepler 1634'te *Düş* adlı eserinde Ay'a yolculuğu, Cyreno De Bergerac 1657'de *Ay Devletlerinin ve İmparatorluklarının Gülinç Tarihi*'nde her türlü düşsel kişileri anlatır. Hatta bu eseriyle paraşüt ve gramafon gibi buluşları önceden haber vermiş olur. Gökyüzü ve Dünya dışı yaşam, yazarların merakını cezbederek onlara sınırsız anlatı imkânı sağlamıştır. Jonathan Swift 1726 tarihli *Güliver'in Gezileri*'nde bugünkü anlamıyla uydu diyebileceğimiz bir gezegendeki ülkeyi anlatırken, Voltaire 1752 yılında *Yıldızdan Yıldıza Seyahat*'te uzaylıları, yıldızlara gidebilen yolcuları kaleme alır (Akın, 2009).

2.3.2. Modern Bilim Kurgunun Doğuşu

Modern anlamda ilk bilim kurgu örneği 1818'de Mary Shelley'nin kaleme aldığı *Frankenstein*'dir. Çılgın bir bilim adamı olan Victor Frankenstein bu teknoloji çağında bilim adına sınırları aşarak kadavradan yaşam oluşturmaya çalışır. Bu roman aynı zamanda bilim kurgunun temel temalarından birine kaynak olacaktır: Bilim yolunda her türlü yasağı delen dahi mucit örneği. Ayrıca Mary Shelley çok bilinmeyen *The Last Man* adlı romanında da günümüzde distopik film ve kitaplara sıkça konu olan salgın sonucu dünyanın yok olması temasını ele alır. Mary Shelley ile birlikte bu yolda öncü olan diğer bir isim ise Edgar Allen Poe'dur. Çılgın hayal gücünün ürünü ürkütücü öyküleriyle, döneminde ve sonrasında birçok yazarı etkilemiştir (Baudou, 2005). Poe'nun öyküleri yere basmayan bir sürrealizmin ürünüyken, Jules Verne birçok kitabında ondan esinlenecek ve Poe'nun bu fikirlerini realizmle kaynaştıracaktır.

Mary Shelley ve Edgar Allen Poe'nun öncü olarak saf tuttuğu bu tür, bugün kurucuları sayılan Jules Verne ve Herbert George Wells'in eserleri ışığında gelişimini sürdürmektedir. Olağanüstü yolculuk teması ve bilimsel buluşları içeren, tüm dünyayı romanlarıyla okurlarına gezdiren Jules Verne; zaman makinesi ve deneyler sonucu elde edilen insansı yaratıklar, zamansal paradokslar gibi konularıyla H.G.Wells bilim kurgunun temel temalarının tamamını neredeyse işlemişlerdir. Bugün bu tür hala bu iki yazarın temalarından beslenmektedir.

Birinci Dünya Savaşı sonrasında bilim kurgu, yeniden şekillenen siyasi ve toplumsal yapının, öne çıkan sanat anlayışlarının gölgesinde kalsa da İkinci Dünya Savaşı'nın

getirdiği teknolojik yıkımın ardından distopik bir kurguda yeniden alevlenmiştir. 1950’li yıllar birçok yazarı yetiştirmiştir. Tüm zamanların en büyük bilim kurgu yazarı sayılan Philip K. Dick Amerika’da romanlarını kaleme aldığı sırada Sovyet Rusya’da uzayın fethi, bilimsel buluşlar konulu eserleriyle Ivan Yefremov ön plana çıkar. Makineleşmenin, silahlanmanın, fabrikaların, teknolojinin bu yeni çağında doğadan kopan insan, olası felaket hislerini bilim kurgu yoluyla aktarmıştır (Akın,2009).

1980’ler ve sonrasında teknoloji büyük bir hız kazanarak gelişmeye devam eder. Bugün modern edebiyatın klasikleri arasında yer alan üç robot yasası kuramı ile bilim insanlarını dahi etkileyen Isaac Asimov, toplumsal cinsiyet ve sınıf ayrımının ortadan kalktığı kurguları ile Ursula K. Le Guin, *Mars* serisi ile Kim Stanley Robinson, kitapların yakıldığı bir distopya kurgusu ile kült eserler arasında sayılan *Fahrenheit 451*’in yazarı Ray Bradbury gibi yazarlar bilim kurguyu geliştirerek ve temalarını genişleterek günümüze taşımışlardır. Son yıllarda bilim kurgu, özellikle sinema perdesinde gördüğü ilgiyle çağın öne çıkan türleri arasında yer almaktadır (Akın,2009).

2.4. Türk Edebiyatında Bilim Kurgunun Tarihi

2.4.1. Fenni Roman

19.yy’dan itibaren Türk romancısının beslenme kaynağı Batı romanı gibi gözükse de Türklerde İslamiyet Öncesi dönemden itibaren güçlü bir tahkiye geleneği bulunmaktaydı. Uygurlar dönemine ait Budist kaynaklı metinler ve sözlü gelenekte aktarımına devam edilen destanlar, masallar; halk arasında tahkiye geleneğinin sonraki nesillere aktarılmasında, bir anlatı havuzu oluşmasında büyük rol oynamıştır. 10.yy’dan itibaren İslam medeniyeti etkisinde gelişen Türk edebiyatında mensur hikâye yazımı çok tercih edilmese de halk arasında menkıbeler, cenk hikâyeleri, peygamber kıssaları gibi metinler, hikmet ve hisse aktarmak gibi amaçlar gözetilerek anlatılagelmiştir. 15.yy’dan itibaren destanlar yerini halk hikâyelerine bırakmıştır. Bu hikâyeler âşıklık geleneği içinde araya manzum parçalar da eklenerek güçlenmiş, masallarda varlığını sürdürmüş, meddahların anlatılarında görselliğe kavuşmuştur. Güçlü Fars ve Arap şairleri ile mücadele, mensur anlatıları geri planda bıraksa da mesnevilerde tahkiye geleneği devam ederek gelişmiş kültür tarihinin ayrılmaz parçası olmuştur (Çetin, 2007).

15.yy'dan itibaren Avrupa; coğrafi keşifler, Rönesans, Reform ile köklü bir değişim sürecine girmiştir. Bu değişim Osmanlı İmparatorluğu'nu da etkilemiştir. Devlet değişen dünya düzenine ayak uydurmak adına çeşitli alanlarda düzenleme yapma yoluna gitmiştir. “Tanzimat’tan itibaren Osmanlı’nın her alanda batılılaşma eğilimine paralel olarak, roman edebiyatımıza bu dönemde girmiştir.”(Çetin, 2007, s.69). Tanpınar (2003) yeni hikâyeyi, Yusuf Kamil Paşa’nın Fransızca’dan Türkçe’ye çevirdiği *Telemaque* ile başlatır. Yani batılı anlamda roman ve hikâye, Türk edebiyatına ilk olarak çeviri yoluyla girmiştir.

Modern anlamda bilim kurgunun Türk okuru ile buluşması da bu yolla olmuştur. Telif romanların kaleme alınmaya başladığı bu dönemde bir yandan da tercüme devam ediyordu. Özellikle II. Abdülhamit roman türüne özel bir ilgi duyuyor, polisiye romanları büyük bir iştahla tüketiyor, çevirmenleri gözetiyordu (Bozkurt ve Karadağ, 2015). Tanzimat ile Batılılaşma faaliyetleri hız kazanmıştı ancak dönemin fikir akımlarında ve sosyal hayatında kendisini gösteren ikilem -hatta çatışma- yöneticileri korkutuyor, aydınlar fikir ayrılıklarına düşüyor, Fransız İhtilali’nden doğan sorgulayıcı bakış açısı dalga dalga yayılıyordu. Bugün bile tartışılmaya devam edilen “Batı’nın ilmi - Doğu’nun kalbi” meselesi edebi eserler yoluyla halka aktarılmaya çalışılıyor, bu yüzden ahlak ve dini değerlere zararlı olabileceği düşünülen romanlar tercüme masasında kalıyor yahut sansüre uğruyordu (Bozkurt ve Karadağ, 2015).

Fenni roman ise bilim ve teknoloji önderliğinde, macera dolu ütopyalar, olağanüstü gezilerle süslüydü. Bu yüzden tehlikeli görülüyor bizzat padişahın himayesinde çeviriler yapılıyordu. Bozkurt ve Karadağ (2015) II. Abdülhamit’in konuya ilgisini şu örnekle açıklamışlardır:

Padişah ... British Museum’a hediye gönderilmek üzere Ahmed İhsan’ın Jules Verne’den çevirdiği *Deniz Altında 20.000 Fersah Seyahat* (1308 [1891]) adlı eseri seçer ve mücellidlere özel olarak ciltletir. Eserin ön kapağı Arap harfleri, arka kapağı ise Latin harfleri ile yazılmıştır. Ayrıca ön kapakta padişahın tuğrası da bulunmaktadır (s.44).

Seda Uyanık(2011) “*Osmanlı-Türk Anlatılarında Bilime Yönelişin Mantiği Ve Gelecek Tasarıları (19. Yüzyıl Sonu Ve Erken 20. Yüzyıl)*” adlı doktora tezinde Osmanlı aydınının bilim ve fene yönelişini şu şekilde özetler:

... Batı'nın yani Avrupa'nın modernizminin, değişen ve gelişen çağı yakalama niyetiyle, pratik yarar amacı güdülerek Osmanlı modernleşme düşüncesine taşınmak istenmesi yüzünü Batı'ya, bilime ve teknik icatlara çevirmiş olan aydınların eğilimlerini şekillendirmiştir. Dönemin gazetelerinde siyasi, edebî konuların yanı sıra fenne yapılan vurgu da belirgindir (s.16).

Pozitivizmin öncülüğünde tüm dünyada yükselen akılcılık ve gelişen teknoloji karşılığını Osmanlı anlatılarında da *fenni roman* terimi altında bulmuştur. Andı (2012), İsmail Habib Sevük'ün *Avrupa Edebiyatı ve Biz* adlı eserinde Paul de Cock'u komik romanın, Jules Verne'i ise fenni romanın temsilcisi olarak gördüğünü aktarır. Ayrıca o dönemde fenni romanların çocuklardan büyüklere geniş bir yelpazede okunduğunu, yararlı bulunduğunu belirtir.

Yani 19.yüzyılda roman ve hikâye ile yeni tanışan Osmanlı, roman türlerinin en yenisi ile de eş zamanlı olarak tanışmış olur. Dönemin literatüründe fenni roman olarak geçen bugünün bilim kurgusunu M. Fatih Andı (2012) şu şekilde açıklar:

Fenni roman, konusunu fenni olaylardan, keşif ve icatlardan alan, ileride olması tahayyül edilen teknolojik gelişmeler yer veren, aya, gezegenlere, kahramanlarının uzak kıta ve denizlere yaptıkları heyecan verici ve egzotik seyahatlerden bahseden bir roman türüydü. Bu yönüyle bir bakıma bugünün bilim-kurgu (science-fiction) romanlarının ilk örnekleri diye değerlendirmek mümkündür (s.66).

2.4.2. Türkiye'de Bilim Kurgu Terimi

Bilim kurgu teriminin mucidi Orhan Duru, öteden beri var olmuş bir edebi türe Türkçe karşılık bulmak gerektiğini düşünür ve 1 Ocak 1973 tarihli Türk Dili dergisinin 256. sayısı için hazırladığı “ *Science –fiction*” *Sözcüğüne Türkçe Bir Karşılık Arama Denemesi* adlı çalışmasında bilim kurgu ismini sunar. Böylece bu terim 1970 'lerden sonra kabul görür ve bu edebiyat türünün karşılığı olur. Duru, çalışmasında hangi aşamalardan geçerek bu karşılığı bulduğunu anlatır. Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanan *Batı Kaynaklı Sözcüklere Karşılık Bulma Denemesi* adlı betikte science-fiction için düşbilimsel yapıt deyiminin önerildiğini ancak bunun türün içeriğini kapsamadığını belirtir. Nitekim düştün çok çağın bilimsel verileri üzerinden kurgulanan bir tür için yapılan bu tanıma başka türlerin dahil edilebileceği duygusunu taşır. Bunun üzerine bilim sözcüğünün kesin olarak terim içinde olması gerektiği kanaatine varır.

“Fiction” karşılığı için; Yılmaz Çolpan tarafından hazırlanıp, TDK tarafından yayınlanmış *Ataç’ın Sözcükleri* (1963) adlı sözlükte “imagination” sözcüğünün karşılığı olarak kullanılan “kurgu” kelimesinin uygun olacağını düşünür. Böylece bilim kurgu terimi doğar.

2.4.3. Türkiye’de Bilim Kurgunun Tarihi

Daha önce Türk edebiyatında bilim kurgunun 19.yüzyılda fenni roman terimi ile karşılandığını ve edebiyatımıza çeviri yolu ile girdiğini belirtmiştik. Ancak bu, edebiyatımızda bilim kurgusal özellikler taşıyan eserlerin hiç yazılmadığı anlamına gelmez. Akın (2009) bilim kurguya benzer ilk türlerin tarihlemesini Evliya Çelebi’ye dek uzatır. Çünkü Evliya Çelebi, ünlü *Seyahatnamesi*’nde Viyanalı robotlardan, roketlerden, timsah denizaltılarından bahseder. Ancak bu örnekler çok sınırlıdır. Bilim kurgu özelliği taşıyan telif eserler 19.yy’da vermeye başlanır. Bu eserler genellikle ütopyaları konu almıştır çünkü ütopyalar Osmanlı için bir kurtuluş reçetesi gibi görülmüştür. Ne var ki bu ideal dünyalar çoğunlukla rüya kavramı üzerinden anlatılır. Bunda daha önce bahsettiğimiz sansürün etkisinin olması muhtemeldir. Yiğitler (2014) ütopyalar üzerinden kaleme alınmış bu eserleri şu şekilde listeler:

... Ziya Paşa’nın *Rüya’sı* (1869) ve ütopyik niteliği daha belirgin Namık Kemal’in *Rüya’sı*yla (1875) başlayan bu siyasi ve fazlasıyla alegorik hikayeler Kılıçzade İ. Hakkı’ya ait rüya, 1329’da *İctihad*’da “Timsal-i Emel” imzasıyla yayımlanan *Pek Uyanık Bir Uyku* adlı rüya, Celal Nuri’nin *Târih-i İstikbâl* adlı seri kitabı ve Molla Dâvutzâde Mustafa Nâzım’ın 1913 tarihli *Rüyada Terakki*’si ile mutasavver bir özgürlük, adalet ve ilerleme arzusu üzerinden devamlılık sergiler (s.597).

Cumhuriyet dönemine gelindiğinde, fenni roman gayesi ile yazılmamış olsa da yukarıda belirtilen rüya temasından bağımsız olarak yazılan eserler içerisinde Refik Halit Karay’ın 1921’de kaleme aldığı ancak 1939’da yayımlanan *Agop Paşa’nın Hatıratı* sayılabilir. Bu eserde Karay Ankara Hükümetini hicvederken, gelişmiş iletişim araçlarından, çocukların makinelerde yetiştirilmesinden bahseder. Dr. V. Bilgin 1943 tarihli *Rüya mı? Hakikat mi?* Yapıtında, bir gece ansızın kendisini Merih’e giderken bulan bir roman kahramanının felsefi buluşlarla dünyaya dönmesini konu edinir (Akın,2009).

Bu sınırlı sayıda örneğin dışında Tanzimat'tan 1970'lere kadar olan süreçte ciddi anlamda bir bilim kurgu örneği verilememiştir. Yenileşme döneminde ve sonrasında fenni roman çok sevilse, çok okunsa da bu türde telif eser veren yazar sayısı yok denecek kadar azdır. Buna neden olan durumlardan biri beka sorunu taşıyan bir imparatorluk, diğeri teknolojideki geri kalmışlıktır. Üstelik realist açıdan bakılacak olursa muharrirler toplumcu-gerçekçi çizgide sorun çözmeye odaklanmışlardır. Aydınların ortaya koydukları yoğun çabanın gölgesinde, kurmaca yanı ağır basan bu tür, öndersiz ve temelsiz kalmıştır (Yiğitler, 2014).

1970'ler ise bilim kurgu türü için edebiyatımızda bir dönüm noktası sayılabilir. Orhan Duru'nun tür için denediği öyküler ve türe verilen yeni ismin bir devinim yarattığı düşünülebilir. 1971 yılında Sezer Erkin Ergin Ankara'da ilk bilim kurgu dergisini çıkarır. Önce teksir şekli ile çıkan bu yayınlar daha sonra dergi olur. 1976'da Selma Mine *X-Bilinmeyen* dergisi ile öne çıkar. 1980'lerde Bülent Akkoç yine teksir yolu ile *Göktaş*'ı çıkarır. Yayınlarına 1987'de *Çağdaş Sanat Bilimkurgu* ve *Öncü* ile devam eder. 1996'da Hakan Alpin ile *Atılgan*'ı çıkarırlar. Ancak bu yayınlar uzun süreli olmaz. Roman ve öyküde ise Orhan Duru, Zühtü Bayar, Ali Nar, İsmail Ünver, Alev Atlı, Gülten Dayıoğlu bu türde eserler veren az sayıdaki Türk yazarları arasında sayılabilir (Akin, 2009).

Son yıllardaysa türün meraklıları genellikle internet üzerinden çeşitli sitelerde yazmaktadırlar. Türün internet yayıncılığında devam etmesinin nedenini, günümüzün bu alandaki başarılı temsilcilerinden Barış Müstecaplıoğlu şu şekilde aktarıyor: “ Bu türler ülkemizde -birkaç ünlü yabancı yazar hariç- pek satmadığı için meraklıları genelde internet dergileri ve sitelerinde kalem oynatıyor.” (kişisel görüşme, Kasım 2018).

2.5. Jules Verne'in Hayatı

Bugün Jules Verne'nin hayatı hakkındaki biyografilerin çoğu kuzeni Marquerite Alotte de la Fuye tarafından hazırlanan ve 1928'de yayımlanan yaşam öyküsüne dayanmaktadır. Bir akraba tarafından kaleme alınan bu biyografi tüm dünyada kabul edilmiş olsa da Paris'teki Jules Verne Topluluğu büyük hatalar içerdiğini ve objektif olmadığını belirtmektedir. Bu yüzden yazarın hayatına dair verilecek bilgilerde Jules

Verne araştırmacısı Volker Dehls'in hazırladığı 20 yıllık bir araştırmanın sonucu olan Jules Verne Eleştirel Bir Biyografi (2009) adlı eseri kanıtlara, belgelere ve tanıklıklara dayandırıldığı için baz alınmıştır. Dünya çapında hazırlanan yeni eserlerde de kendisinin çalışması örnek alınmaktadır.

Tam adıyla Jules Gabriel Verne, Fransa'nın en önemli liman şehirlerinden biri olan Nantes'in Feydeau adasında 8 şubat 1928 yılında dünyaya gelmiştir. İleride deniz temasını başkseye oturtmasında yazarın adada doğmuş olmasının etkisi olduğu düşünülebilir. Annesi Sophie Nanine Henriette Allot de la Fuye tüccar bir aileden gelmekteydi. Babası Pierre Verne Nantes'in ileri gelen avukatlarından biriydi. Nesillerdir hukuk eğitimi almış bir aileden geliyordu. Jules Verne beş çocuklu bu ailenin ilk çocuğuydu. mr boyunca en yakın arkadaşlarından biri olacak Paul tek erkek kardeşiyken; Anne, Mathilda, Marie adında üç kız kardeşi vardı.

1930'lu yıllardan itibaren Fransa büyük bir değişim sürecine girmişti. Monarşi ve cumhuriyet arasında gidip gelen halkın ve çağın ilerlemelerinin Jules Verne üzerinde etkisi büyüktür. Grev ve lokavtların gölgesinde kalmak istemeyen Pierre Verne Chantenay adlı bir köyde yazlık bir ev alır. Bu evde çocukluk yıllarını Paul'le birlikte Loire nehrinde salla gezmeye ayıran Jules Verne, çok etkilenmiş olmalı ki sonradan nehir yolculuklarına adanan Jangada, Tuna Kılavuzu gibi romanlar yazmıştır.

Jules ve kardeşi Paul ilkokula Madame Sambin'in kurumunda başlarlar. Madame Sambin'in eşi kaptandı ve çıktığı bir seferden dönmemişti. Yazar bu hikyenin benzerini *Bayan Branican* adlı romanında kullanır ve kahramana mutlu bir son verir.

Fransa'da eğitim, 1940'lı yıllarda kilise ve devlet yönetimindeydi. İki de iyi bir eğitim vermekten çok uzaktı. Bu karışıklıkta Pierre Verne tercihini kilise eğitiminden yana kullanarak iki oğlunu Saint-Stanislas yatılı okuluna gönderdi. Ortalama bir ğrenci profili sergileyen Jules Verne'in öğreniminde ilginç olan kısım, hiç doğa bilimleri dersleri almamış olmasıdır. Fizik, biyoloji, kimya gibi dersler yerine Latince, İncil okumaları gibi dersleri tercih etmiştir. Öğrenimine Nantes'deki Kraliyet Lisesi'nde devam etmiş ve buradan da ortalama bir başarıyla mezun olmuştur. ğrenimi esnasında yani bu ilk gençlik çağlarında, sonradan eserlerine de yansıyacak en büyük olay, bir gönül işidir. Kuzenine aşık olan Jules Verne onun başka biriyle evlenmesini hiçbir zaman affetmemiş, eserlerinde sıkça kullandığı bir yöntem olan isim bozma (anagram)

yoluyla kötü karakterlerine bu çiftin isimlerini vermiştir. Anagram kahramanlarına isim verirken en çok kullandığı yöntem olmuştur.

Liseyi bitirmesiyle aile geleneğinin devamı olarak hukuk eğitimi almaya başlayan Jules Verne için Nantes artık geride kalmıştı. Büyük imkânlarıyla Paris onu bekliyordu. Çünkü Jules Verne şiir yazıyordu. Ancak üniversite yıllarında Fransa'da cumhuriyetin ilan edilmesiyle monarşi yanlıları ayaklandı. Bu karışık ortamdan endişelenen Pierre Verne oğlunu geri çağırrsa da Jules Verne siyasi olayların dışında kalmaya söz vererek öğrenimine devam etti.

Mezuniyetinin ardından avukatlık yapmayacağını kesin bir dille babasına bildiren Jules Verne, Theatre Lyrique'de sekreterlik yapmaya başladı. Ona göre bu kendisini ispatlayacağı yerd. Ancak oyunları büyük oyunların öncesinde hazırlık piyesi olmanın önüne geçemedi. Oldukça az para kazandı ve uzun yıllar babasından şans üstüne şans isteyerek geçimini sürdürmeye çalıştı. Pierre Verne türlü yollara başvursa da oğlunu tiyatro yazarı olma tutkusundan vazgeçiremedi. Kısıtlı geçim imkânlarıyla çabalamayı sürdüren Jules Verne, 1857 yılında Honorine Deviane ile evlendi. Honorine Verne'in önceki evliliğinden iki kızı ve oldukça yüklü çeyizi vardı. Evlilikle gelen mali refah Jules Verne'in yazı işlerindeki cesaretini artırmıştır. Bu evlilikten 1961 yılında Michel adında, ileriki yıllarda kendisini oldukça üzecek bir oğlu olur. Aynı yıllarda ömür boyu yayıncısı olacak Hetzel ile de tanışır.

Jules Verne, ilk romanı olan *Balonla Beş Hafta*'nın getirdiği başarının ardından Hetzel ile yaptığı sözleşme sebebiyle, senede en az iki roman yayınlamaya başlar. Sözleşme şartlarından dolayı çok para kazanmasa da seyahat planlarını yerine getirmeyi başarır. Ömrünün çeşitli dönemlerinde İskoçya, İskandinavya, Amerika, Kuzey Afrika, Akdeniz kıyıları o günkü adıyla Prusya (Almanya, Polonya, Rusya...)’ya seyahat eder.

1871 yılında eşinin memleketi Amiens’e taşınır ve romanlarını yazmaya buradan devam eder. Bugün romanlarına ve hayatına dair birçok bilgi; çok saygı duyduğu yayıncısı Hetzel’e bu şehirden yazdığı mektuplardan edinilmiştir. Yazar daha sonra aynı şehirde meclis üyeliği de yapar.

Mutlu sayılamayacak bir evlilik yürüten Jules Verne, kendi ahlak normlarının fazlasıyla dışına çıkan bir evlada sahip olması nedeniyle genellikle huysuz, ciddi bir insan olarak görülmüştür. Bunda şeker hastalığının etkisi de büyüktür. Nihayetinde diyabeti ilerleyerek görmesini engellemiş, üzerine 1886 yılında paranoid şizofren tanısı konan

yeğeni tarafından suikast girişimine uğramıştır. Bu saldırı sonucu bir bacağı işlevini büyük ölçüde kaybetmiştir. 1900'den sonra yazar annesinin ve Hetzel'in ölümüyle karamsar bir döneme girmiştir. Dünyadaki popülerliğinden hiçbir zaman çok memnun olmayan Jules Verne, hedeflediği efsanevi tiyatro yazarı olma arzusunu yerine getirememiş olmanın verdiği buruklukla 24 Mart 1905 yılında etrafında tüm ailesi varken gözlerini dünyaya kapamıştır (Dehls, 2009).

2.5.1. Seyahatleri

Jules Verne, 1859 ve 1861'de arkadaşı Aristide Hignard ile yaptığı ilk yurtdışı seyahatlerinden sonra Nisan 1867'de kardeşi Paul ile birlikte Amerika kıtasına seyahat etti. Verne'nin bu seyahatinin 26 günü gemide geçmişti; sadece sekiz gününde New York'u ve Niagara Şelalesi'ni görebildi. Ancak bu gezisi, *Yüzen Şehir* adlı kitabına *Denizler Altında 20.000 Fersah* adlı romanındaki birçok fikre ilham sağladı.

Yazar, 1872'de eşinin doğduğu şehir olan Amiens'e yerleşti. Kitaplarından elde ettiği kazançla "St. Michel" adını verdikleri bir yat satın aldı ve kendi hayatında da kitaplarındaki gibi maceralar yaşamak üzere yatı ile seyahatlere çıktı.

1872'de Londra ve Woolwich, 1871-1873 arasında yayıncısı Hetzel'in davetiyle Manş Adaları'na geziler yaptı, 1876'da İngiltere kıyılarını dolaştı.

1878'de yatı ile uzun bir geziye çıkarak Lizbon, Tanca ve Cebelitarık'ı dolaştı. 1881'de Hollanda, Danimarka, Almanya'yı ziyaret etti.

1884'te yeniden yatıyla Akdeniz gezisine çıkarak Cezayir, Malta, İtalya'yı dolaştı.

1883'te yayımladığı ve mekân olarak Osmanlı topraklarını seçtiği *İnatçı Keraban* adlı kitabındaki detaylı İstanbul tasvirleri sebebiyle yazarın Türkiye'ye seyahat etmiş olduğu düşünülmüş fakat doğrulanamamıştır(Pérez, Vries ve Margot.2008).

2.5.2. Edebi Kişiliği – Etkilendikleri

2.5.2.1. İlk denemeler

Birçok yazar gibi Jules Verne'in yazma macerası da şiirle başlamıştır. Aile meclislerinde yazdığı şiirleri okuyan küçük Jules yazma hevesine tutulmuştu. Yaklaşık seksen şiirini hiç yayımlamasa da bu şiirlerden bazılarını tiyatro eserlerinde kullanmıştır. Yazı denemelerine şiirle başlayan Jules Verne için okumak da büyük bir tutkuydu. İlk gençliğinde tanıştığı robinsonadlardan çok etkilenmiştir. Bunlar arasında Daniel Defoe'nin *Robinson*'u yoktu. Etkilendikleri daha çok 19.yy Fransa'sında gençler için macera romanları yazan Mme Malles de Beaulieu, Catherine Woillez gibi yazarların kaleme aldığı öğretici robinsonadlardı. Jules Verne'in Türkçeye çevrilmemiş eseri *Seconde Patrie (İkinci Vatan)*'nin ön sözünde yazar kendi dilinden bu etkiye dair düşüncelerini şöyle aktarmıştır:

... Sonradan yaptığım daha modern okumalarımın hiçbirinde ilk gençliğimde yaşadığım izlenimlerin yoğunluğunu bir daha yaşayamadım. Bu tür maceralara karşı hissettiğim bu sevginin beni daha sonra girdiğim yola yönlendirdiğinden hiç kuşku duymuyorum (Verne,1900 akt. Dehls, 2009).

2.5.2.2. Tiyatro

Jules Verne'in yaşadığı yıllar Fransa'da edebiyatın şaha kalktığı zamanlardı. Balzac, Dumas. George Sand, gibi büyük yazarlarla çağdaştı. Bu durum önceleri bir avantajken, Zola'nın ilerleyen zamanlarda bu gruba eklenmesiyle Jules Verne üzerinde, bir üslup ve edebilik kaygısı oluşmuştur. Tüm bu yazarlar dışında gençliğinden itibaren en çok etkisinde kaldığı onda en çok iz bırakan yazar, dönemin yaşayan efsanesi Victor Hugo'dur. 1903 yılında yapılan bir röportajda yazar Kraliyet Lisesi'nde okuduğu dönemde *Notre Dame'nin Kamburu*'nu neredeyse ezberden okuyacak kadar çok sevdiğini belirtir (Dehls, 2009).

Eğitim için gittiği Paris'te ömrünce sürecek tiyatro sevdasına tutulur. Dönemin Fransa'sında tiyatro çok gelişmişti ve tiyatro yazarları toplumun üst tabakasından sayılırdı. Büyük sahnelerde sergilenen oyunlar dönemin bütün ileri gelenlerini, bazen yedi sekiz süren oyun boyunca, salonda tutmayı başarırdı. Özellikle V. Hugo'nun romantik dramları büyük bir ilgiyle beklenirdi. Jules Verne, V. Hugo etkisinde yazdığı

tarihi dramlarla, en büyük sanatsal meydan okuma olarak gördüğü bir alana yani sahneye yöneldi ve çalıştığı Théâtre Lyrique’de eser düzeltmeni oldu. Amacı fark edilmek böylece eserlerinin sahnelenmesini sağlamaktı. V. Hugo’nun ve sonradan tanışıp uzun yıllar dost kalacağı Alexandre Dumas’ın *Monte Cristo*’sunun etkisiyle kaleme aldığı bu dramlarda istediği seviyeyi yakalayamadığı için eserleri müsvedde olarak bıraktı. Annesi tarafından uzak akrabası olan Chateauborg’un yardımı ile Paris’te edebiyat çevrelerine girmeye başlayan Jules Verne, Alexandre Dumas’ın oğlu A. Dumas ile tanışınca kendisine büyük bir kapı aralanmış oldu. Genç yazarlara fırsat vermek isteyen baba A.Dumas’ın verdiği teşvikle oğul A.Dumas ve Jules Verne birlikte çalışmaya başladı. Böylece Verne’in ilk edebi eseri *Les Paillesrompues* (Küskünlükler) adlı komedi ortaya çıktı. 1850’de çok popüler bir oyunun ön oyunu olarak sahnelendi. Oyun yazma çabaları çeşitli ortaklıklarla devam etti. Ancak çoğu işi kazanç sağlamadı. Bu yüzden babasının desteğine uzun yıllar muhtaç kaldı. 1852 yılında Théâtre Lyrique ‘de sekreter olmasıyla biraz ferahlayarak yazma girişimlerine devam etti. Gençlik çalışmalarında tiyatroya, özellikle de komediye yoğunlaşan Jules Verne bir yandan da *Musée de Familles* adlı dergide yayımlanması için kısa öyküler kaleme alıyordu (Dehls, 2009). Roman ise onun için uzak bir türdü. Çünkü “sanatların en yükseği”nde başarılı olmalıydı, tiyatro için tam bir adanmışlıkla çalışıyordu. Bu öykü ve çalışmalardan dilimize çevrilmiş bir örnek ise bulunmamaktadır. Tiyatroda hiçbir zaman Hugo’nun dramlarının yakaladığı başarıyı yakalayamayan Jules Verne, ünlü olduktan sonra romanlarının sahneye aktarılmasıyla büyük bir izleyici kitlesiyle buluşmuş olmasına rağmen bundan tatmin olmamıştır. Bu başarıyı popüler olmasına bağlamıştır.

2.5.2.3. Hetzel ve olağanüstü seyahatler

Paris, evlilik ve tiyatrodaki yaşadığı hayal kırıklıklarının bunalımıyla seyahate çıkmaya karar veren Jules Verne, aslında ilk romanının adımını bu seyahatle atmış oluyordu. Tamamlanmış ilk romanı bu seyahatte tuttuğu yolculuk notlarının kurgusal anlatımı olacaktı: *İskoçya Seyahati*. Yeni tutkusunu keşfeden yazar bir fikir oluşturmuştu ancak adını bir türlü koyamamıştı. Ta ki 1860’ta sesi Amerika’dan Fransa’ya gelen, ürkütücü bir dile sahip farklı bir yazarla tanışana kadar. Jules Verne, Edgar Allen Poe’nun eserlerinden çok etkilenmişti. Edgar Allen Poe, Jules Verne için bilimsel romanın kapısını açan kişiydi. 1862’de Hetzel’e bir aracı vasıtasıyla iki müsvedde yollayan yazarın ilk tamamlanmış romanı kabul görmedi. Fakat ikinci müsvedde *Havada*

Yolculuk -adı sonradan *Balonla Beş Hafta* olacak-adlı eserdi ve 1863 yılında Hetzel tarafından yayımlanarak Jules Verne'e büyük bir ün getirdi. Böylece *Olağanüstü Seyahatler* serisi başladı

Hetzel büyük bir yayıncıydı ve yaptığı işe inanıyordu. Ancak para tiyatroydu. Romanlar çok az alınıyor; Stendhal, Balzac romanları bile Hetzel'i mali krizden çıkaramıyordu. Edebiyat konusunda da yetenekliydi. Verne'in ilk romanında itibaren Verne'i hem kanadının altında tutmuş hem de gölgesinde bırakmıştır.

Hetzel bir konuda Jules Verne ile hem fikirdi: eğiticilik. Kendisi tarafından çıkarılan ve Jules Verne'in de yazarları arasında olduğu bir derginin ön sözünde, bütün yapıtların eğitimle alakalı olduğunu, ahlak ve eğitimin eğlenceyle verilmesi gerektiğini, amaçlarının bu olduğunu belirtir (Dehls, 2009). Buradan şu sonuç çıkmaktadır: Jules Verne'in eserleri de eğlenceliydi ama aynı zamanda eğiticiydi.

Kaptan Hatteras'ın Serüvenleri adlı romanıyla ününü sağlamlaştıran yazar art arda birçok eser yazdı. Hepsi de büyük bir ilgi ve sevgi ile okundu. Romanları insanlar üzerinde büyük bir etki uyandırıyor. Örneğin, *80 Günde Devr-i Âlem'in* ardından seyyahlar, bu romana meydan okuyarak dünya turuna çıkmışlardı. Daha yazıldığı dönemde romanları Türkçe dâhil birçok dile çevrildi. Avrupa ülkelerinin hemen hemen hepsinden özel davet alan yazar, rüşünü bir tek Fransa Edebiyat Derneği'ne ispat edememiştir. A.Dumas'ın ricasına rağmen derneğe kabul edilmemiştir.

Fransa Edebiyat Derneği kabul etmese de coğrafyayı romanlarının ana konusu yapan yazar 1864 yılında saygın Coğrafya Topluluğu'na kabul edildi. Böylece gezginleri, atlasları, keşifleri yakından takip etme olanağı buldu. Dünya'yı atlaslardan yeterince takip edemeyeceğini bildiği için seyahat etti. Bu seyahatlerin tamamını romana dönüştürdü. Jules Verne, her yaşantısını bir fikre dönüştürmüş bunu da romanlarında kullanmıştır. Aşırı üretkenliğini belki de bu sağlamaktadır. Örneğin oğlu Michel'in tekne halatını çözerek büyük bir tehlikeye neden olması, *İki yıl Okul Tatili*'nde kullanılmıştır. Romanda bir çocuğun tekne halatını yaramazlık için çözmesi sonucu içinde sınıf arkadaşlarının olduğu tekne denize sürüklenir. İssız bir adaya düşen çocuklar iki yıl robinson hayatı yaşarlar. Bunun gibi örnekler çoğaltılabilir.

Olağanüstü Seyahatler ile Jules Verne yeryüzünün tamamını eksiksiz bir şekilde anlatmak istemiştir. Bu sebeple romanlarında mekânlar Çin'den kutuplara, Kuzey

Amerika'dan yağmur ormanlarına, İstanbul'dan Rusya'ya geniş bir coğrafyada çeşitlenir.

2.5.2.4. Üslup

Bu çalışmada Jules Verne'in üslubunu değerlendirirken ulaşılabildiği ölçüde tam metin çeviri eserlerinden yola çıkılmıştır. Belirtmek gerekir ki yüz yılı aşkın süredir Jules Verne'in romanları büyük bir çeviri kıyımına uğramıştır. Bunda yayıncıların mali kaygıları, telif hakkının ortadan kalkmış olması, popüler bir yazardan faydalanma gayesinin payı büyüktür. Öyle ki üç ciltten oluşan yaklaşık yedi yüz elli sayfalık *Kaptan Grant'ın Çocukları* adlı roman, yirmi beş sayfalık bir kitaba dönüştürülebilmştir. Bu sebeple kurgu, olay zinciri, karakterler asla bu tür acemice kısaltılmış yayınlarda kendisini gösteremez.

Jules Verne, *Balonla Beş Hafta* ile başlayan roman macerasında kurgusunu hep aynı eksende oluşturmuştur. Romanlarda kurgu şeması temelde şu şekilde kendisini gösterir:

- Düz bir zaman çizgisinde gelişen tek aşamalı bir olay
- Olayların ya da maceranın bir doğa olayı ya da tesadüfle başlaması
- Açıkça taraf tutan bir anlatıcı
- İyi ve kötü olması başından belirlenmiş ve okuyucunun bildiği tek yönlü karakterler ve romantik etki
- Uzun uzun her yönüyle yeni bir olguyu listeleme ve açıklama.(Bu anlatım kendisini daha çok teknolojik gelişmeler yahut yeni diyarların betimlenmesinde gösterir.)
- Geleneksel mutlu son için zirve yapan, bunu da felaketler veya öngörülemeyen olaylarla dramatize ettiği zeki bir gerilim atmosferi
- Bilim ve teknolojide gerçekleşmiş her türlü gelişmeye rağmen insanın doğa karşısında iddia ettiği üstünlüğü yıkan olaylar
- Zaman zaman sahne repliklerini andıran diyaloglar
- Fark yarattığı kısım olarak bilimsel olguları kurgu içine sokma rahatlığı
- Mekan olarak yerküre den herhangi bir kent, deniz, orman vs...
- Kişilerin karakterlerinin görev, aile ya da sosyal sınıf tarafından belirlenmiş olması
- Doğru ve yanlışın net şekilde anlatıcının müdahalesi ile belirtilmesi

- İyilerin ödüllendirilerek, kötülerin cezalandırılması (Dehls,2009)

Bu kurgu şemasının dışına çok nadir çıkan yazar farklı türde denemelerde bulunsa da Hetzel tarafından bu denemeler yetkin bulunmayarak yayımlanmamıştır. Romanları; döneminde popüler romanlar arasında görülerek edebî sayılmayan yazarın bugün bile sevilerek okunduğu düşünülürse istediği şeyi başarmış olması ihtimal dâhilindedir. Yani Jules Verne'in bilimsel macera romanlarında üslup açısından bir çizgi yakaladığı kabul edilebilir.

Yazarın bugün tüm dünya tarafından bir kâhinmiş gibi gösterilmesi faydalandığı bilimsel gelişmelerden kaynaklanır. Jules Verne iyi bir okuyucu ve gözlemciydi. İcatların, keşiflerin peş peşe olduğu bir çağın meraklı bireyi idi. Burada teknolojik öngörülerinin gaipden geldiği algısının hatalı olduğunu belirtmek gerekir. Daha çok prototipi tasarlanmış ya da düşünülmüş çeşitli aygıtları, hayal gücü ve temel fizik bilgisi ile bir ileri basamağa taşımıştır. Yani denizaltı icat edilmemişti ancak denizaltı için öncülük olacak çalışmalar yapılmaktaydı ve Jules Verne takipteydi. Onun başarısı öngörülerden değil bu icatları kurguya yedirme, icatları kurgunun temel ögesi yapabilme ve gerilimi bunun üzerine kurma başarısından kaynaklanır. Tabii ki bu yüksek bir hayal gücü ile perçinlenir (Dehls,2009).

Romanlarda icatlar, bilimsel buluşlar, benzeri olmayan aygıtlar asla kitlesel değildir. Dahi mucitlerin bireysel başarılarıdır. Kibirle yok oluşa giden bu mucitler teknolojilerini de yanlarında götürürler. Yani Jules Verne bilimin getirdiği kibri, her zaman tema olarak işlemiş ve teknolojiyi doğru kullanamayan kişileri cezalandırmıştır. Denizaltı, helikopter ya da uzay mekiği gibi aygıtlardan öte, bu felsefî düşünme biçimi öngörü olarak görülmelidir. Çünkü kendisinden sonraki yüzyılda çağ atlatan buluşların kullanımı bunu kanıtlamaktadır. Bu buluşların kitleler üzerindeki etkisi, güç odaklarının elinde sıklıkla yıkıcı olmuştur. Nitekim Hiroşima'ya atılan atom bombası adeta *Begüm'ün Beş Yüz Milyonu* romanındaki kurgudan çıkmış gibidir.

Olağanüstü Seyahatler'in gelecek nesiller tarafından okunmayacağını düşünen yazar en çok bu konuda yanılmış olmalıdır. Bugün hala en çok okunan yazarlar arasındadır ve iyi bir okuyucu olarak betimlenen yetişkinlerin birçoğunun yolu mutlaka çocuklukta ya da ilk gençlikte Jules Verne'e uğramıştır.

2.6. Eserleri

Jules Verne oldukça üretken bir yazardır. Eserlerinin türlere göre genel dağılımı şu şekildedir.

Eser Türü	Eser Sayısı	Türkçeye çevrilmiş eser sayısı
Roman	68	56
Şiir	80	-
Tarih-Coğrafya Çalışmaları	9	-
Öykü ve anlatı ve makaleler	24	12
Tiyatro	30	-
Toplam	311	68

2.7. Türk Edebiyatında Jules Verne

Jules Verne, ülkemizde çevirisi yaşadığı dönemde yapılan ve 1870'lerin sonundan itibaren okunan bir yazardır. İlk çeviri denemesi 1877 yılında yapılmış ancak yarım kalmıştır. Sonraki denemelerin ardından kitaplaşarak tamamlanan ikinci çeviri ise Ermeni harfleriyle basılmıştır. 1886 yılında ise Mehmet Emin Bey tarafından *Merkez-i Arza Seyahat* ile üçüncü çeviri yapılmış olur. Ancak Jules Verne tüm yönleriyle edebiyatımıza Ahmet İhsan(Tokgöz) vesilesiyle girer. Jules Verne tercümanı olarak anılan Ahmet İhsan için Jules Verne büyük bir tutkuya dönüşür (Andı, 1998). Kurucusu olduğu *Servet-i Fünun* dergisinde Jules Verne'e dair makaleler, inceleme yazıları kaleme alır.

Ahmet İhsan'ın dışında *Hüseyin Cahit (Yalçın)*, *Halit Ziya (Uşaklıgil)*, *İsmail Habib (Sevük)*, *Yahya Kemal (Beyatlı)* gençliklerinde Jules Verne'den ne kadar etkilendiklerini anlatan satırlar yazmışlardır (Andı, 2012)

Jules Verne; ilkokul ve ortaokul sınıf kitaplıklarındaki romanlarıyla çocuklarda, filmlerle sinemada, tam metin çevirileri ile yetişkinlerde etkisini sürdürmektedir. Bunun göstergelerinden biri yayınevleri tarafından oluşturulan veri tabanlarında en çok okunan yazarlar arasında hala üst sıralarda yer almasıdır ("Türkiye ne okuyor?", 2018).

Jules Verne yaklaşık bir buçuk asırdır evrensel kültürün bir parçası olmuştur.

2.8. Türkçe Öğretim Programı Bağlamında Tema ve İleti

2.8.1. Tema

Tema bütün sanat dallarının ortak terimlerinden biridir ve eserlerdeki asıl konu, ana motif anlamına gelmektedir (TDK Türkçe Sözlük, 2011). Tema herhangi bir eserde kullanılmadan önce de vardır. Genel ve soyut bir kavram olarak nitelendirilebilir. Konu ise temanın eserde işlenmiş yani somutlaşmış biçimidir. Bu sebeple karıştırılmamalıdır. Nurullah Çetin (2007), romanda temanın ne şekilde zuhur ettiğini, bu terim için izlek sözcüğünü kullanarak şu şekilde açıklar:

İzlek, romancının romanında söz konusu ettiği gerçek ya da kurgusal ama özel, tekil bir olaydan genel için geçerli olduğunu iddia ettiği bir hükümdür. İzlek, romanın üzerine temellendiği konunun yazarın duygu ve düşüncesinde öznel bir yargı halinde ortaya konan sentezi olup, romanın nihai hedefi ve romancının asıl amacıdır. Romanın derin unsurlarından birini oluşturan nesnel bir konunun farklı yazarlara göre öznel biçimde yorumlanmasıdır. Konu, genelde bir edebi tür, özelde ise roman için nesnel ve genel bir alt yapıdır, romanın üzerine temellendiği zemindir(...) Romancı bu malzemedeki yola çıkarak özgün görüşünü, düşünce ve teklifini ispatlanabilir bir yargı halinde romanına sındırmıştır. Bu izlektir (s.124).

Yaptığımız araştırmalarda tema terimi ile farklı kavramların karşılandığına rastlanılmıştır. Ancak Türkçe öğretim programında da yukarıda belirtilen şekilde ele alındığı için bu çalışmada eserin işlediği genel motif olarak kullanılmıştır.

2.8.2. İleti

İletişimin temel öğelerinden biri olarak ileti; bir yapıtın, bir yaratının dokusunda bulunan, sanatçının, yapıtın iletmek istediği temel düşünce, bildiri olarak tanımlanmaktadır. (Edebiyat Sözlüğü,2009). Yazarın eseri vasıtasıyla okuyucu ile kurduğu anlam örgüsüdür. Okuma etkinliğinin de bir iletişim süreci olduğu düşünülürse bu ileti okuyucu tarafından algılanıp, işlendiğinde süreç tamamlanmış olur

(Dökmen,1994). Buradan yola çıkarak ileti için eser-okur arasındaki temel anlam bağıdır denebilir. Örtülü ya da açık bir şekilde eserin tamamına sindirilen ileti okuyucuda bir şema açar. Bu şemada ileti; okuyucunun yaşantıları, birikimi, statüsü, cinsiyeti vb. etkenlerle birlikte işlenerek anlam bağıntısı tamamlanır. Yazarın metin vasıtası ile okuyucuya ulaştırmaya çalıştığı bir ana düşünce varsa; alımlama kuramı gereğince, bu anlamın ortaya çıkarılma süreci sonunda varılan durak, iletinin kavramsal bütünlüğünü oluşturur.

2.8.3. Bilim- Kurgu ve Çocuk Edebiyatında Tema

“Bilim kurgunun en dikkat çeken özelliklerinden biri, her şeyden önce, pek çok buluş içeren ve birkaç genel konu etrafında dönen tematik bir edebiyat oluşudur.” (Baudou, 2005, s. 68).

Bu türde bugüne kadar verilen örnekler incelendiğinde gerçekten de eserlerin belli temalar çevresinde şekillendiği görülür. Bu temaları şöyle sıralayabiliriz: Uzay, zaman, makineler/çağ ötesi teknoloji, beklenmedik ve sıra dışı yolculuklar, başka boyutlar/diyarlar. Bilim kurgu sınıflandırması yapılırken dikkat edilen tek kıstas temadır. Bu yüzden türün tematik bir edebiyat olarak nitelendirilmesi tabiidir.

Çocuk edebiyatında ise tema ayrı bir öneme sahiptir. Çocuk edebiyatının temel amaçlarından biri olan eğiticiliğin, işlenen temaya bağlı olduğu göz ardı edilmemelidir (Yalçın ve Aytaş, 2002). Bu durumda çocuk hangi eserle tanışacak olursa olsun teması önem taşımaktadır.

“Basitliğe ve çocuksuluğa kaçmadan ele aldığı, işlediği konularla çocukların ilgisini çekmeyi başarabilen kitaplar, çocuklardaki okuma isteğinin alışkanlığa dönüşmesine de katkı sağlamış olur” (Sever, 2008, s.121). Bu sebeple çocuklara önerilecek edebi eserlerde çocuğun ilgi duyduğu konular ve çocuğa uygunluk ölçütleri göz önünde bulundurulmalıdır.

2.8.4. Türkçe Öğretim Programında Tema

Türkçe Öğretim Programı temel dil becerilerinin, eğitim programının amaçları doğrultusunda, planlı bir biçimde kazandırılması için MEB tarafından hazırlanan programdır. Türkçe dersi faaliyetleri ve ders kitapları bu programa göre hazırlanır.

Türkçe Dersi Öğretim Programı 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen; Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanır. Programın özel amaçları arasında yer alan: “Okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarının; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması ”(2018) ibaresi çocukların öğretim süreci içerisinde okuduğu eserlerin önemini ortaya koymaktadır.

Türkçe Öğretim Programında her sınıf düzeyinde 8 tema işlenmesi öngörülmüştür. 3 temanın her sınıf düzeyinde işlenmesi zorunludur. Bunlar: *erdemler*, *milli kültürümüz*, *Milli Mücadele ve Atatürk* temalarıdır. Toplamda 16 tema ve bu temalara bağlı olarak 322 konu önerisi bulunmaktadır. Önerilen temalar ve konu önerileri şunlardır:

- **İletişim** : aile iletişimi, bilgi iletişimi, diğer canlılarla iletişim, etkili iletişim, iletişim becerileri, insanlarla iletişim, kitle iletişim araçları, komşuluk, kültürel iletişim, kültürler arası iletişim, medya okuryazarlığı, öğrenci hareketliliği, öğrenci öğretmen iletişimi vb.
- **Okuma Kültürü** : bilgi okuryazarlığı, çoklu okuryazarlık, dijital okuryazarlık, dil sevgisi, edebî şahsiyetler, e-kitap, eleştirel okuryazarlık, kitabevi, kitaplar, kütüphaneler, metinler arasılık, okuma alışkanlığı, okuma serüveni, okuma sevgisi, okur kimliği, sözlük kültürü, süreli yayınlar, teknoloji okuryazarlığı, yaratıcı okuma, yazılı kültür, z-kitap, z-kütüphane vb.
- **Millî Mücadele ve Atatürk** : 15 Temmuz, Atatürk, Çanakkale, cesaret, Cumhuriyet, fedakârlık, gazilik, İstiklâl Marşı, kahramanlık, Kut’ül Amare, millî egemenlik, millî irade, millî kimlik, millî mücadele, Sarıkamış Harekâtı, şehitlik, vatanseverlik vb.
- **Erdemler** : ahlak, alçak gönüllülük, azim, cömertlik, dayanışma, dostluk, dürüstlük, güven, iyilikseverlik, kardeşlik, merhamet, paylaşma, sabır, sadakat, saygı, sevgi, sılayırahim, vefa, vicdanlı olmak, yardımlaşma vb.
- **Birey ve Toplum** : ana dili, adalet, barış, bireysel farklılıklar, çok dillilik, çok kültürlülük, dayanışma, devlet, dezavantajlı gruplar, empati, eşitlik, farklılıklara saygı, gurbet, haram, hayat becerileri, helal, hukuk, hükümet, iktidar, kardeşlik,

kent kültürü, komşuluk ilişkileri, kul hakkı, kültürel farklılıklar, küreselleşme, medeniyet, meslekler, misafirperverlik, selamlaşma, siyaset, sosyal içerme, sosyokültürel farkındalık, toplumsal kurallar, vatandaşlık, zaman yönetimi vb.

- **Millî Kültürümüz** : aile, bayrak, büyüklerimiz, dinî bayramlar, gelenekler, geleneksel sporlar, insan ilişkileri, kültürel miras, mekânlar, millî bayramlar, şehirlerimiz, sıra, tarihî mekânlar, tarihî şahsiyetler, tarihî eserlerimiz, Türkçe, vakıf kültürü, vatan, yurdumuz vb.
- **Hak ve Özgürlükler** : bireysel haklar, birinci kuşak haklar, çocuk hakları, demokrasi, din ve vicdan özgürlüğü, düşünce özgürlüğü, eğitim hakkı, engelli hakları, eşitlik, haberleşme özgürlüğü, hakkını savunma, hasta hakları, hayvan hakları, ifade özgürlüğü, ikinci kuşak haklar, inanç hakkı, insan hakları, kişi dokunulmazlığı, merhamet, özel hayatın gizliliği, özgürlükler, seyahat özgürlüğü, temel hak ve özgürlükler, toplumsal cinsiyet adaleti, toplumsal cinsiyet eşitliği, yaşama hakkı vb.
- **Kişisel Gelişim** : başarı, beceri, çalışkanlık, çatışma yönetimi, empati, girişimcilik, karar verme, kendini tanıma, kişilik tipleri, meslek seçimi, motivasyon, öğrenmeyi öğrenme, olumlu düşünme, öz denetim, öz eleştiri, öz güven, öz saygı, sorumluluk, sosyal gelişim, yetenek, yeterlilik, zaman yönetimi vb.
- **Bilim Ve Teknoloji** : bilim insanları, bilim okuryazarlığı, bilişim okuryazarlığı, etik, girişimcilik, haberleşme, hayal gücü, iletişim, keşif ve icatlar, matematik okuryazarlığı, merak duygusu, olay, olgu, patent, sosyal medya, tasarım, teknoloji, telif, ulaşım, yenilikçilik vb.
- **Sağlık Ve Spor** : adil oyun, beden eğitimi, beden sağlığı, beslenme, centilmenlik, dengeli beslenme, hareketlilik, hastalıklardan korunma, ilaç kullanımı, ilk yardım, öz bakım, ruh sağlığı, sağlıklı beslenme, sağlıklı yaşam, spor kültürü, sportmenlik, temizlik, uyku vb.

- **Zaman ve Mekân** : çevremiz, evimiz, geçmiş şimdi gelecek, gezginler, odamız, okulumuz, şehirler, sınıfımız, ülkeler vb.
- **Duygular** : bağışlama, beğenme, duygu yönetimi, heyecan, kaygı, kıskançlık, korku, mutluluk, özlem, sevgi, sitem, takdir etme, umut, üzüntü, veda, yalnızlık vb
- **Doğa ve Evren** : bitkiler, canlılar, çevre, çevrenin korunması, doğa, doğa olayları, doğal afetler, dünya, evren, gece, gezegenler, gündüz, hayvanlar, iklim, kar, manzaralar, mevsimler, renkler, uzay, yağmur, yeryüzü, yıldızlar, zaman bilinci vb.
- **Sanat** : afiş, bale, cilt, söz sanatları, ebru, edebiyat, estetik, estetik duyarlılık, festival, fotoğraf, gala, geleneksel sanatlar, gölge oyunu, grafik, grafiti, heykel, mimari, minyatür, müzik, opera, özgünlük, pandomim, peyzaj, resim, seramik, sinema, tezhip, tiyatro, yenilikçi düşünme vb.
- **Vatandaşlık** : adalet, alın teri, çalışma, emek, eşitlik, göç, göçmenlik, görev bilinci, hukukun üstünlüğü, iş birliği, mültecilik, özgürlük, paylaşma, sorumluluk, üretme, vergi bilinci vb.
- **Çocuk Dünyası** : çocuk kültürü, çocuk müzesi, dijital oyunlar, eğlence, geleneksel çocuk oyunları, hayal, hobiler, keşif, lunapark, merak, mizah, okul, oyun, oyuncak, rüya, sokak oyunları vb.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen bu temalar, Türkçe öğretmenleri için aynı zamanda bir rehber niteliği taşımaktadır. Öğretmenin kullanacağı, önereceği metinlerde programa aykırılık olmaması beklenmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları ve verilerin analizinin nasıl yapıldığı üzerinde durulmuştur.

3.1. Araştırmanın Modeli (Deseni)

Bu çalışmada nitel araştırma modelinde betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım (1999) bu araştırma modelini şu şekilde tanımlamıştır: “ Nitel araştırma, teori oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır ”(s.10).

Araştırma için nitel modelin uygun görülmesinin temelinde ise Creswell (2013)'in araştırma yöntemi seçiminde araştırmacının ön düşüncelerine dair açıklaması yer almaktadır.

Çalışmaya bu ön düşüncelerle, kişiyi nitel araştırmaya iten ve ona kullanılacak *yorumlayıcı* bakış açılarını sağlayan geniş varsayımları kabul ederek başlanılmaktadır. Buna ek olarak, bir *konu* veya temel bir araştırma alanı ortaya konulur ve bu konu hakkında *literatür* tarandıktan sonra, çalışılması gereken bir problem veya sorunun var olduğu güvenle söylenebilir. Bu problem 'gerçek hayat' içerisindeki bir problem olabilir veya literatürde ya da bir konudaki geçmiş araştırmalarda bir eksiklik veya boşluk olabilir (s.51).

Bu ön düşüncelerden yola çıkarak en uygun çalışma yöntemi olarak belirlenen betimsel analiz dört aşamadan oluşur: (Altunışık ve diğerleri, 2010, s:322)

- Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma,
- Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi,
- Bulguların tanımlanması,
- Bulguların yorumlanması.

Bu aşamalar doğrultusunda önce kuramsal çerçeveye dair araştırmalar yapılmış, Türkçe Öğretim Programı incelenmiş ve Jules Verne tarafından kaleme alınmış kırk roman okunarak temel temalar belirlenmiştir. Bu temaların programa uygunluğu değerlendirilmeye çalışılmıştır.

3.2. Evren ve Örnekleme

Jules Verne'in yayınlanan 68 romanı bulunmaktadır. Bu romanlardan 56'sı Türkçeye çevrilmiştir. Bu 56 roman incelenmiş ve aynı tarz bilgileri ihtiva ettiği görölmüştür. Kanaatleri değiştirecek bilgilere ulaşılamadığı için bu romanlardan; basımı devam eden, yayınevlerinin çocuk kitaplığı kategorisinde bulunan ve tam metin çevirisine ulaşılabilen 40 eseri seçilmiştir. Bu bağlamda örneklemeimizi bu 40 roman oluşturmaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması

Çalışmanın birinci bölümü için öncelikle bilim kurgu türüne, türün gelişimi ve tarihine, türün edebiyatımızdaki seyrine ve araştırmaya konu olan yazarın hayatı üzerine doküman incelemesi yapılmıştır. Kaynaklar çeşitli kütüphaneler, internet siteleri ve kitabevlerinden edinilmiştir. Tarama sırasında Jules Verne'in yazdığı kitaplar ve onun hakkında yazılmış kaynaklardan (kitaplar, makaleler, tezler), Türkçe Öğretim Programı, tema ve ileti üzerine gerçekteşirilen çalışmalardan yararlanılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırma için temin edilen kırk roman baştan sona taranarak, temaları tespit edilmiş ve bir tema havuzu oluşturulmuştur. Bu temalardan öne çıkanlar, Türkçe Öğretim Programı'ndaki temalar ve konu önerilerine göre sınıflandırılmıştır. Sınıflandırmada temaların romanda ne şekilde ele alındığı göz önünde bulundurulmuştur. Türkçe Öğretim Programı'ndaki "Milli Mücadele ve Atatürk" ile "Milli Kültürümüz" temaları incelenecek yazarın yabancı olması sebebiyle değerlendirme dışında tutulmuştur. Bu

analiz sonucunda Jules Verne'in işlediği tema ve iletilerin Türkçe Öğretim Programı'nda önerilen temalara uygun olup olmadığı değerlendirilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Temalar ve İletiler

Bu bölümde Jules Verne'in kırk romanı incelenmiş ve temalar Türkçe Öğretim Programı öneri temaları çerçevesinde sınıflandırılarak yorumlanmıştır.

4.1.1. Bilim ve Teknoloji

“Evrenin veya olayların bir bölümünü konu olarak seçen, deneye dayanan yöntemler ve gerçeklikten yararlanarak sonuç çıkarmaya çalışan düzenli bilgi, ilim” (Türkçe Sözlük, 2011, s.339) şeklinde tanımlanan bilim, Jules Verne romanlarının temelini oluşturmaktadır. Bilimsel verileri o kadar sık kullanır ki zaman zaman kurgu dışına çıkarak bu verileri listeleme yoluna gider. Ancak bilimi asla tek yönlü ele almamıştır. Jeolojiden, kimyaya; felsefeden, astronomiye birçok bilim dalını eserinde tema olarak kullanmıştır.

Teknoloji, “Bir sanayi dalı ile ilgili yapım yöntemlerini, kullanılan araç, gereç ve aletleri, bunların kullanım biçimlerini kapsayan uygulama bilgisi, uygulayım bilimi” (Türkçe Sözlük, 2011, s.2307) olarak tanımlanmaktadır. Jules Verne'in yaşadığı dönem yani 19.yy icatlar devriydi. Makineleşmenin başladığı bu dönemde yazar da eserlerinde icatlara sıklıkla yer vermiştir. Bu tema başlığı altında bilim insanları, teknolojik icatlar, yararlandığı bilim dallarına yer verilmiştir.

4.1.1.1. Bilim insanları

Jules Verne'in romanlarının birçoğunda başkahraman, bilim insanıdır. Bilim insanlarını iki ana sınıfta ele almıştır: hırslı, delilik sınırındaki kötü bilim insanları ve meraklı, dürüst, iyi bilim insanları.

İlk kategorideki bilim insanları, genellikle yapılışını kendilerinden başka kimsenin bilmediği olağanüstü araçların mucitleridir. Bu kişilerin ortak özelliği kibre kapılarak kendilerini insanüstü bir varlık yahut insanlık üzerinde hâkim güç olarak görmeleridir. Jules Verne romanlarında bu kahramanları kader yoluyla cezalandırır. Yani bilimi kötü kullananlar asla hedeflerine ulaşamazlar.

İkinci kategoridekiler ise yeteneklerini, bilgilerini insanlığın hizmetine sunan saygı değer kişilerdir. Bu kişiler bilimi olayların düğümlendiği yerde sorunu çözmek, karşılaşılan güçlüğü yenmek için kullanırlar. Bu kesin zıtlık Jules Verne'in olay ve olguları, tek yönlü karakterler aracılığıyla sunmasından kaynaklanır. Romanların pek azında çok yönlü karakterlerden bahsedilebilir. Bilim insanlarını başkahraman yaptığı romanlarında, kişiler vasıtasıyla hem bilimsel verileri hem de bilimi kullanma amaçlarını okuyucuya aktarır. Bu başlık altında yazarın, bilim insanlarını tema ögesi olarak kullandığı romanlar ele alınmıştır. Bu kahramanlar vasıtasıyla aynı zamanda ileti okuyucuya aktarılır.

Begümün Beş Yüz Milyonu adlı eserde vefat eden Hint mihraçesinin varisleri uzun araştırmaların ardından bulunur. Beş yüz milyonluk servet iki varise kalmıştır: Fransız Doktor Sarrasin ve Alman mühendis Herr Schultze. Schultze, edindiği mirasla bir silah kenti kurarak uzun menzilli silahlar yapar. Amacı yükselen Alman ırkının geleceğini teminat altına almak, tehditleri oradan kaldırmaktır. Bu yolda yapacağı katliamı da umursamamaktadır.

Artık parası vardı. Yapacağı tek şey, Cermen ırkıyla birleşmeyi reddeden bütün halkları yok etmek için oluşturduğu projelere daha büyüğünü eklemektir. (BBM, s.77)

İşin gerçeği, korkunç patronun kişiliği ilk bakışta anlaşılıyordu. Hakim özelliği, yırtıcı bir kibirle her şeyi yutan devasa bir bencillikti. (BBM, s.136)

Doktor Sarrasin ise payına düşen mirasla etik ve ahlak değerlerine bağlı, sağlıklı, barışçıl, ideal bir kent kurmak ister. Schultze bilimle yıkım getirirken, Sarrasin ideal toplum düzenini kurmak için çalışır.

İyi kalpli doktor Sarrasin ne kadar insanlık sevgisiyle dolu olursa olsun, bütün benzerlerinin insan sever sıfatını taşımaya layık olmadığını öğrenmeye ihtiyacı yoktu.(BBM, s.78)

Doktor bütün bencilliklerinden sıyrılarak, parasını ve emeğini ideal bir düzen için sarf etmeye hazırdı.(BBM, s. 285)

Doktor Ox'un Deneyi, ironi ve hicvin birleştiği uzun hikâye sayılabilecek eğlenceli bir romandır. Roman hayali bir kasabada geçer. Kasabanın sakinleri oldukça durağan, duygusuz bir yaşam sürerler. Kente elektrik sistemi kuracağını söyleyen çılgın bilim adamı Doktor Ox ve yardımcısı Ygéne halkı kobay olarak kullanırlar. Doktor Ox etik ilkeleri hiçe sayan bir bilim adamı olarak betimlenir. Kurduğu boru hatları ile kasabaya oksijen içerikli bir gaz salarak insanları şiddet ve histeriye sürükler. Yaptığı deneyden doktorun kendisi de etkilenir. Ancak yazar diğer romanlarında olduğu gibi burada da aşırı kibre kapılan kahramanına hesap hatası yaptırarak deneyi sonlandırır. Diğer romanlarından farklı olarak bilim adamı bu romanda sadece başarısızlıkla cezalandırılır ve ortadan kaybolur.

- Aklıma gelmişken, diye ekledi asistan, habis bir gülümsemeyle, solunum organlarında böyle bir uyarı gerçekleştirirsek ... bu kaygı verici olmaz mı?

-Boş ver, aldırma onlara, diye cevap verdi Doktor Ox. Bütün bunlar bilim uğruna yapılıyor. Eğer köpekler ya da kurbağalar diri açımı deneylerini reddetselerdi, nasıl karşıladınız bunu? (DOD, s.21)

Gökler Hakimi – Dünyanın Hakimi, bu iki roman birbirinin devamı niteliğindedir. Bu romanlarda yazar bilimsel gelişmelere farklı bir açıdan yaklaşmıştır. Bu bilim insanlarına hak ettiği değeri vermek, saygı göstermek olarak algılanabilir. Çünkü roman kahramanını kötü seçimler yapmaya iten aslında diğer insanların kendisine yaklaşımıdır. Kötülükler yaptığı halde bu iki romanda da Robur, yazarın diğer romanlarında oluşturduğu tipler gibi tamamen kötü bir kahraman değildir. Derinliği olduğu söylenebilir.

Roman kahramanı Robur, teknik bilgisi yüksek, dahi bir mucittir. Amacı gökyüzünü fethetmektir. *Gökler Hakimi*'nde bir hava aracı inşa etmek istediğini Amerikan yetkililerine bildirir ancak yetkililer tarafından küçümsenerek, aşağılanır. Hırsla kapılarak intikam almak üzere ortadan kaybolur. *Albatros* adlı bir hava gemisi ile geri döner ve kendisini aşağılayanları kaçıır. Romanın sonunda, dünyanın icatlarına hazır olmadığını düşünür ve bir kez daha ortadan kaybolur. *Dünyanın Hakimi*'nde tekrar ortaya çıkan Robur bu kez havada, denizde ve karada gidebilen bir araçla dönmüştür.

Yeni aracının adı Terör'dür. Diğer romanlarında olduğu gibi burada da kahraman aşırı kibrine yenik düşer, kendisini dünyanın hâkimi ilan eder. Ancak doğa cevabı verir. Fırtınaya yakalanan araca yıldırım çarpar ve *Terör* kaptanı ile birlikte suya gömülür. Bu iki romanda, diğer kötü bilim insanı kahramanlarından farklı olarak; yazar, mucidin dehasına saygı duyulması gerektiğini hissettirir.

Albatros, enstitünün balonu andıran basit hava gemisine hızla saldırdı. Bu sırada dâhinin aklında bin türlü düşünce vardı: " Beni öldürmek istediler, ilk Albatros'umu havaya uçurdular. Ama ölmelerine izin veremem onlar da insan."(GH, s.45)

-Gemimi düşürdüğünüzden beri tek amacım sizden öç almak oldu. Sizi yok etmek istiyordum. Ama bu zavallı insanların özelliğidir, insanlığın ilerlemesi için çalışanların değil! (GH, s.49)

-Havacılık alanındaki deneyimlerim insanlık için çok önemli ama uluslar bu deneyimlerimi kullanmaya hazır değil. Bu yüzden gizimle birlikte gidiyorum! (GH, s.49)

-Gemiyi bir dahi yönetiyor. Bilim ve ilerleme fatihidir o. Bir gün konuşmak istemişti ama onu susturmuştuk. Dünyanın toplumsal ve politik koşullarını değiştirmek için gerekli tekniği ve ilerlemenin kendisidir.(GH, s.51)

Karada, havada ve suda bu kadar güce ulaşmışken aklından ne geçtiğini nasıl bilebilirdik? Gerçekten dünyanın hakimi olduğunu düşünüyordu. Şeytanca planlar yapmasına kim engel olabilirdi? (DH, s.63)

Bayrağa Karşı romanında dahi bilim adamı Thomas Roch, Roch Patlayıcısı adını verdiği bir silah icat eder. İcadına çok yüksek bir fiyat biçer. Bu yüzden hiçbir devlete buluşunu satamaz. Bunu sindiremeyen Thomas Roch sonunda delirerek bir akıl hastanesinde tedavi görmeye başlar. Bu romanda yine dahi bilim insanı, gizini sadece kendisinin bildiği bir buluş ve aşırı kibir işlenmiştir. Bu kibir uğruna vatanına sırt çevirmiştir. Hastanede Roch'un hasta bakıcılığını ise aslında bir mühendis olan Simon Hart yapmaktadır. Simon bu korkunç buluşun sırrının ortaya çıkma ihtimali sebebiyle kılık değiştirmiştir. Tam anlamıyla bir vatansever, insanlığın iyiliği için hizmet eden bir kahramandır. Burada yine bilimin iki yüzünü temsil eden kahramanlar kullanılmıştır. Roch ve Hart korsan grubu tarafından kaçırılır. Grubun amacı buluşu öğrenip, devletlere karşı kullanmaktır. Roch, *Dünyanın Hakimi Robur* ile benzerlikler taşımaktadır.

Roch'da Robur gibi ciddiye alınmamış, icadına gereken değer verilmemiştir. Jules Verne, bilim adamının değer görmeyerek gücünü kötülük yolunda kullanması temasını burada da benzer şekilde işler. İki mucidin sonu ölüm olsa da bu romanda Roch, ülkesinin bayrağını gördüğünde yaptığı hatayı anlar ve patlayıcısını ateşler. Hem kendisini hem korsanları yok ederek kefareti öder.

-Asıl korsanlar, beni dinlemeden geri çevirenler... Haksızca davranıp beni bıktıranlar... Küçümseyerek, beni ezenler... Her ülkeden beni kovanlar... Oysa ben onlara yenilmezlik ve büyük bir güç sunuyordum!(BK, s.295)

Thomas Roch vatanına karşı işleyeceği suçun bilincine vardı. Kendisine engel olunmadan korsanların sığındığı mağarayı patlattı. Korsanlar artık yok oldular, tabii onlarla birlikte Roch ve buluşunun gizi de... (BK, s.319)

Denizler Altında Yirmi Bin Fersah Jules Verne'in en bilindik romanlarından biridir. Bu eserin başkahramanlarından en ilginç Kaptan Nemo'dur. "Nautilus" adını verdiği denizaltının mucididir. Kaptan Nemo her yönüyle anti-kahraman özelliği taşımaktadır. Yazar, Kaptan Nemo'yu hem hayran olunası hem de korkulası bir kahraman şeklinde kurgulamıştır. Yazarın kahramanlarına karşı takındığı romantik tavır- tek yönlü karakter gelişimi- bu romanda farklılaşır. Belki de eserin bu kadar ünlü olmasının sebeplerinden biri budur.

Sanat ve müziğe ilgili, yaşadığı kayıpların acısını çeken, sömürgeciliğe karşı, denizaltı inşa edecek kadar bilime hakim biri olan Nemo, aynı zamanda tehdit olarak algıladığı her şeyi yok edecek kararlılıkta, korku saçan bir kişidir. Yazar bu romanında bir bilim insanına politik alt metin yerleştirir. Taşıdığı olumsuz özelliklerin haklılık payı ve bir alt yapısı vardır. İncelediğimiz romanların çoğunda kahramanların bir karakter gelişimi yokken; Kaptan Nemo, geçmişiyile birlikte olumsuz bir dönüşüm geçiren altı dolu bir karakterdir.

Kaptan Nemo bilimin mutlak gücünü temsil eder. Ancak o da doğanın-ilahi bir gücün- karşısında aciz kalır ve girdaba yakalanır. Akıbetini bilmediğimiz kahramanın sonunu *Esrarlı Ada* romanında öğreniriz. Teknolojisine derinden bağlı bu anti-kahraman adadakilere gizlice yardım ederek kefareti öder ve teknolojisini de yanında götürerek adada sulara gömülür.

Kaptanı denizler altında bağımsızlığını aramaya iten nedenler ne olursa olsun, o her şeyden önce insandı. Kalbi olan insanlara olduğu kadar köle olan uluslara da sonsuz merhamet duyuyordu! (DAYF, s.167)

-Hukuk da benim, adalet de! Ben ezilenim ezenleri ezmeye hakkım vardır. Ben her şeyimi bir ulusun sömürge arayışının elinde kaybettim. Bu yüzden hepsi ölmeyi hak etti! (DAYF, s.417)

4.1.1.2. Teknolojik aygıtlar – icatlar

Jules Verne'in romanlarında bahsettiği aygıtlar o günün şartlarında bir hayal ürünüydü. Bugün ise çağımızın gerçeği. Bir kahin gibi algılanmasına sebep olan bu durumun temelinde cihazların henüz keşfedilmemiş olması yatmaktadır. Ancak Jules Verne bu cihazları bir mucit gibi hiç yoktan tasarlamamıştır. Dönemin bilimsel gelişmelerini çok yakından takip etmiş, her bilim dalında okumalar yapmıştır. Bu vesileyle yordama kabiliyetini, bilgisini ve hayal gücünü birleştirmiştir. Daha önce belirtildiği gibi Jules Verne'in amacı bu aygıtların inşa edilmesini sağlamak ya da ilham vermek değil aygıtların kullanım şekli ile bir ileti vermektir. Ancak yine de yazarın romanlarındaki bilgilerin günümüz ile tutarlılığı bilimsel verilere dayanan bu öngörülerin ne kadar başarılı olduğunun kanıtı sayılabilir.

Aya'ya *Yolculuk* romanındaki hesaplamalarının Ay'a ulaşan ilk uzay aracı Apollo 11'in kalkış hesaplamalarıyla uyumlu olduğu ortaya çıkmıştır. *Göklerin Hakimi*'nde havadan ağır bir cismin de uçabileceğini ve gökyüzü taşımacılığının önemini belirtmesi günümüz gerçekleriyle örtüşmektedir. *Kaptan Hatteras*'ta kutupların erimesi ile verimli arazilerin oluşabileceği ancak bu durumun gezegen sistemini değiştireceğini belirtmesi gibi fikirleri ileri görüşlülüğünün kanıtlarıdır.

Endüstrinin her şeyi sömürüp bitirdiği bir çağda yaşamak çok can sıkıcı olurdu herhalde! İnsanlar makine icat edeceğiz diye, sonunda onlar tarafından yok edilecekler! Hep dünyanın, üç milyar atmosfer basınçta ısıtılan dev kazanın patlamasıyla yok olacağını düşünmüşümdür. (BBH, s.42)

Romanlarında kullandığı keşifler ve teknolojik cihazlar; romandaki kullanım amacı, şekli ve temaya katkısı yönüyle iki grupta incelenebilir: Eşsiz benzeri olmayan, yazar tarafından kurgulanan aygıtlar ve dönemin teknolojik aygıtları.

İlk gruptakiler dahi mucitlerin eseridir. Sırrını bu mucitlerden başka kimse bilmez. İyi amaçlar uğruna yapılırsalar da sonradan yıkıcı amaçlarla kullanılırlar. Birçoğunun özel isimleri vardır ve çoğunlukla mucitleri ile birlikte yok olurlar. Yazar bu makinelerin çalışma prensiplerini ve özelliklerini bilimsel verilerle destekler. Kurgu dışına çıkararak uzun uzun açıklamalarda bulunur, böylece bu buluşları akla uygun hale getirir. Öyle ki bu koşullar sağlanırsa bahsi geçen cihazın ya da keşfin yapılabileceğine inandırır. Bu cihazlar çoğunlukla romanlarında yarattığı gizemin kaynağıdır. Araç ortaya çıkınca gizem de çözülür. Bu sınıfa dahil edilebilecek cihazların kullanıldığı romanlar şunlardır:

Denizler Altında Yirmi Bin Fersah: Denizaltı – Nautilus

Gökler Hakimi: Hava gemisi – Albatros

Dünyanın Hakimi: Kara-hava-deniz aracı – Terör

Karpatlar Şatosu: Kayıtlı bir görüntüyü yansıtan bir çeşit hologram (Kahramanlar romanının sonuna kadar bu görüntünün hayalet olduğunu sanırlar.)

Bayrağa Karşı: Bir çeşit kimyasal patlayıcı – Roch patlayıcısı

Begüm'ün Beş Yüz Milyonu: Günümüzün füzesi sayılabilecek çok uzun menzilli, yüksek tahribatlı toplar

Doktor Ox'un Deneyi: Oksijen ve çeşitli gazların belirli oranlarda karışımıyla elde edilen, histeriye neden olan kimyasal bir formül

Yazar, ikinci grup olarak nitelendirdiğimiz dönemin teknolojik gelişmelerini her romanında kullanmaya çalışmıştır. Bu keşifler ya da teknolojik cihazlar kurguda daima kahramanlara yardımcı olur. Kahramanlar bilim ve teknolojinin yardımı ile çeşitli zorlukları aşarlar. Bilimsel verileri kullanarak çözüm üretirler. Yani bilim doğru şekilde kullanıldığında hayatı kolaylaştıran, güçlükleri aşmayı sağlayan bir unsur olarak karşımıza çıkar. Batıl inançları, efsaneleri ve olağanüstü olayları bilim ile açıklayarak akılcılığın önemini vurgular. Seyahat üzerine kurgulanmış bir seride sıradanlıktan uzak gelişmiş ulaşım araçlarını kullanması da merak ve maceranın ana unsurudur. Örneğin; *Balonla Beş Hafta*'da uzun bir seyahat için balon, *Yüzen Şehir*'de buharlı devasa bir gemi kurgunun temelini oluşturur. Bu kullanımlara şu örnekler verilebilir:

Karpatlar Şatosu'nda bütün gizem, köylülerin şeytanca bulduğu dürbünün kullanılması ile çözülür.

Çoban Frik'in dürbünü kullanmasıyla bütün gizem açığa kavuşmuştu. Artık bu Kartal Yuvası görünümündeki şatoda hayalet olmadığını biliyorlardı (s.258)

Buzların Sfenksi, Edgar Allen Poe'nun *Arthur Gorgon Pym'in Öyküsü* adlı hikâyesinin devamı niteliğindedir. Metinlerarasılık açısından çok güçlü olan bu romanda Jules Verne Poe'nun mistik, olağanüstü canavarını yani sfenksi bir buz dağının manyetizma ve optik yanılsama dolayısı ile aldığı görünüm olarak açıklar ve akla uygun hale getirir.

Birden anlamıştım bu dev, bir miknatıstan ibaretti. Alizeler ile gelen elektrik yükü kutuplarda birikiyordu. Kuzeyde şiddetli bir pozitif elektrik deşarjı olmalıydı. Bu ışınların kırılma yönünü belirliyor olabilirdi(s.296)

4.1.1.3. Bilimsel veriler

Jules Verne romanlarında birçok bilim dalından faydalanır. Bilgileri kurgunun sürpriz sonu için kullandığı gibi *AY*, *DAYF* gibi romanlarında tamamen bilgi vermek amacı ile de kullanır.

Seksen Günde Devr-i Alem romanında Phileas Fogg dünya turunu seksen günde tamamlayacağına dair arkadaşlarıyla iddiaya girer. Londra'dan başlayan bu seyahat beş dakikalık gecikmeyle tamamlanır. Fogg iddiayı, böylece tüm mal varlığını kaybettiğini sanır. Tam bu arada yazar okuyucuya, sürekli doğruya gidilirse her meridyen arasında dört dakika kazanılacağından seksen günde tarih çizgisinin aşıldığı bilgisini verir. Yani Fogg'un ayrıldığı tarih ile vardığı tarih arasında yetmiş dokuz gün vardır. Aslında kaybetmemiştir. Jules Verne sürükleyici bir anlatım ve serüvenle, basit bir coğrafya bilgisini eğlenceli bir maceraya dönüştürmüştür.

Aslında doğruya doğru giderek Phileas Fogg güneşin önünden gidiyordu; dolayısıyla bu istikamette her bir derece geçtiğinde, dört dakika kazanıyordu. Oysa yerkürede üç yüz altmış derece bulunur, bu rakam dört dakikayla çarpıldığında tam yirmi dört saat eder, yani farkında olmadan bir gün kazanmış oluyordu. Başka bir deyişle Fogg seksen kere güneşin doğuşunu görmüştü ancak Londra'da kalan arkadaşları yalnızca yetmiş dokuz kere görmüşlerdi. (s.376)

Michel Stragoff adlı romanda kahramanımızın gözlerine mil çekilir. Romanın sonuna kadar kendisinin kör olduğunu düşünürüz. Ancak yazar romanın sonunda, kahramanın gözyaşlarının koruyucu etkisiyle kör olmaktan kurtulduğunu açıklar. Bunu yine romanın sonunda beklenmedik bir unsur olarak kullanır.

Kör bir adam nasıl düellodan sağ çıkardı. Michel aslında kör olmamıştı. Gözyaşları kızgın milin göz bebeğini kavurmasına engel olmuştu. Tabii bunda celladın işini tam yapmamasının da payı vardı.(s.85)

Ay'ın Çevresinde Seyahat'te, yazar oldukça uzun bir kısmı Ay üzerine yapılmış araştırmalara, kuramlara, haritalara, güneş sistemi bilgilerine ayırır. Madenin Esrarı adlı romanında yer altı kaynaklarının oluşumundan çeşitlerine kadar bilgilendirmede bulunur. Bu bilimsel verileri listeleme Jules Verne'in eserlerinin tipik özelliğidir.

Eter, açığa çıkmayan atom yığılmasıdır, moleküler fizik kitaplarında yazdıklarına bakılırsa, gök cisimleri boşlukta nasıl birbirinden uzakta iseler bu atomlar da kendi boyutları ölçüsünde birbirinden uzaktırlar. Titreşimli bir hareket içinde olan bu atomlar saniyede dört yüz otuz trilyon kez dalgalanıp, milimetrenin on binde dört ya da altısı kadar genişleşerek ısı ve ışık üretirler.(AÇS, s.85)

Bilindiği gibi hidrojen protokarbonat ancak kömür madenlerinde oluşur. İşletilen damardaki kömür yağlı olduğunda, belli bir miktarda uçucu madde içerir ve büyük miktarda grizu açığa çıkabilir.(ME, s.97)

4.1.1.4. Bilim ve teknoloji temasındaki temel iletiler

- Bilim doğru yönde kullanılmadığında yıkım getirir.(BK, GH, DH, BBM)
- Bilim insanları etik değerlere bağlı kalmalıdır.(BK, GH, DH, DAYF, BBM, DOD)
- Teknoloji doğru kullanıldığında hayatı kolaylaştırır.(BBH, YŞ)
- Bilim insanlarına saygı duyulması gerekir.(GH, DH, DAYF, BK)
- Sorunlara bilimsel bir yaklaşımla çözüm getirilmelidir.(AÇS, AY, S)
- Olağanüstü sayılan durumların çoğu kez mantıklı açıklamaları vardır.(BS, KŞ, MS)
- Bilim, insana imkansızın yolunu açabilir.(AÇS, AY, BBH, SGDA)

4.1.2. Doğa ve Evren

Jules Verne eserlerinde mekân olarak yerkürenin tamamını kullanmaya çalışmıştır. Denizler, ormanlar, nehirler, madenler ve yeryüzü sisteminin daha birçok parçasını fazlaca kullanır. İncelenen romanların Türkçe Öğretim Programındaki “Doğa ve Evren” temasının tüm alt temalarını kapsadığı görülmüştür.

4.1.2.1. Canlılar

Hayvanlar, bitkiler ve diğer yaşam formlarıyla paylaştığımız dünyada insanoğlu; diğer canlı türlerinin üstündeki mutlak hâkimiyetini, son yüzyılda, makineleşmenin verdiği özgüvenle ilan etmiştir. Ekosistem artık oldukça kırılgan bir noktaya varmıştır. Diğer canlı türleri ve insan arasındaki ilişkinin sömürgeciliğinden sık sık bahseden Jules Verne bugün vardığımız sonuca dair uyarıları eserlerinde belirtmiştir.

Yalnızca yok etmek için avlanmak neye yarar! ... ihtiyacımız yok şu an bu balinaları avlarsak yalnızca öldürmek için öldürmüş oluruz. Sizin gibiler daha şimdiden Baffin Körfezi'ni ıssızlaştırdılar. Yararlı bir hayvan sınıfını yok ediyorsunuz bayım... Kaptan haklıydı, balıkçıların uygarlık dışı ve düşüncesiz hırsları bir gün okyanustaki son balınayı da yok edecekti. (DAYF, s.240)

-Evet en güzel filler Orta Afrika'da bulunur. Batılılar, Güney Afrika'da o kadar çok avladılar ki, zavallı hayvanlar sürüler halinde Ekvator'a doğru kaçmak zorunda kaldılar.(BBH, s.49)

İncelenen romanlarda avcılık sıkça geçmektedir. Ancak dönemin şartları düşünüldüğünde bu oldukça normal karşılanmalıdır. Romanlarda av bir hobi değil daha çok beslenme amacıyla yapılmaktadır. Örneğin, *Altın Volkanı*'nda kahramanlar beslenmek için düzenli olarak ava çıkar. İssiz adaları konu alan *Esrarlı Ada*, *Robensonlar Mektebi*, *İki Yıl Okul Tatili* romanlarında da kahramanlar besinlerini doğadan avlanarak karşılarlar. *Deniz Yılanı*, *Buzların Sfenksi* romanlarında ise balina avcılığı temel konudur. O dönemde balina yağı aydınlatmada temel yakıt olarak kullanılıyordu. Balina avcılığı ilkel aletlerle yapılan bir meslek koluydu. Dönemin deniz maceralarında temel motif olarak kullanılan bu konuda Jules Verne'i farklı kılan, balinaları her zaman uysal ve savunmasız deniz canlıları olarak göstermesidir.

Zıpkın hayvanın sağ yanına girdi. Umutsuzca dibe dalan bu zavallı hayvan cüssesine nazaran insan karşısında savunmasız kalıyordu.(DY, s.62)

19.yy'da sömürgecilik hız kazanmıştı. Yeni dünyalar, egzotik bölgeler o kadar ilgi çekiyordu ki “human zoo” denen insan hayvanat bahçeleri diyebileceğimiz alanlarda, Afrika yerlileriyle birlikte egzotik hayvan ve bitkiler sergileniyordu. Üstelik bu gelenek 1930'lara kadar devam etmiştir. Dönemin aydınları, yazarları bu bahçeleri ziyaret ediyorlar. Beyaz ırkın dışında kalan her canlı türünü elde etmek istiyorlardı.(“Deep Racism”, 2014). Ancak *Olağanüstü Seyahatler* serisinde Jules Verne egzotizmin çekiciliğine, sömürgeci bir anlayışla değil bilimsel bir bakış açısıyla kapılmıştır. Serüvenin geçtiği bölgenin canlı türlerini yine bilgi vermek amacıyla kullanmış, bir nevi tanıtmıştır. Canlıların tanıtılmasında çoklukla doğa bilimci tavır takınır. Sadece hayvanlar değil bitkileri de ayrıntılı bir şekilde açıklar.

Bu kuş, Papuasya'da ve çevresindeki adalarda bilinen sekiz türün en güzelindendi. Büyük zümrüt cennetkuşu ... Boyu otuz santimdi. Küçük bir başı, küçük gözleri vardı. Kuş harika bir renk cümbüşü içindeydi... bunlar yerlilerin çok şairane biçimde “güneşin kuşu” adını verdikleri bu harika kuşun güzelliğini tamamlıyordu.(DAYF, s.326)

-Bunlar yaban köpeği! Küçük göründüklerine bakmayın. Aslanlara bile saldırmaktan çekinmezler.(BBH, s.43)

Soğuk iklimde yaşamaya uygun hayvanlara burada sıkça rastlanırdı. Rengeyiği, dağ koyunu, kara ayı, büyük mus (çok büyük bir geyik türü), çulluk çeşitleri, kar kekliği...(AV, s.169)

Akasya, okalipütüs ya da zamk ağaçları Sahra'nın çıplaklığında renkti. Bu bitkiler hayvanlar tarafından zararsızca tüketilebilirler. Ancak insanlara göre değillerdir.(BB, s.471)

Bu geniş yapraklı ağacın meyveleri yenebilirdi. Mango, hem su ihtiyaçlarını karşılayacak hem de karınlarını doyuracaktı.(OYBK, s.78)

Yazar bu bakış açılarının dışında kurgularında hayvanlara kahraman olarak da yer vermiştir. *Esrarlı Ada*'da kahramanlarımıza *Top* adında bir köpek ve *Jüpiter* adında bir şempanze eşlik eder. *On Beş Yaşında Bir Kaptan* romanında ise kahramanları büyük tehlikelerden kurtaran *Dingo* adında sadık bir köpektir. *Kaptan Grant'ın Çocukları*'nda Talkovo adlı yerli, tek dostu atını bırakmamak için sele kapılır. Romandaki maceralarda

bu hayvanlar büyük rol üstlenir. Genel anlamda romanlarında, canlılara karşı büyük bir sevgi duygusu yaratma amacı olduğu söylenemese de romanların geçtiği bölgelerdeki canlıların tanıtımına büyük önem vermiştir.

4.1.2.2. Doğa olayları – doğal afetler

Jules Verne'in eserleri arasında büyük atlaslar, keşifler tarihi, coğrafya antolojileri yer almaktadır. Doğa olaylarına ilgisi oldukça büyüktür.

“Komple bir coğrafyacıydı” diyor Celal Şengör Jules Verne için. Fransız Coğrafya Cemiyeti'nin (La Société de Géographie) davetiyesini gösteriyor heyecanla bana...“Dünya'nın en eski ve saygın coğrafya cemiyetinin üyeleri söylüyorlar bunu: Coğrafyacı Jules Verne!” (Şarman, 2015, s.46)

Romanlarının olay örgüsünde heyecanı, sürükleyiciliği sağlayan unsur çoğunlukla doğal afetlerdir. Kahramanlar bu afetlerden ya bilimsel bilgi ve ustalık maharetiyle ya da ilahi bir gücün merhametiyle kurtulurlar.

Yirmi dört saat boyunca denizin alçalma ve yükselme hareketini gözledim. Bir günde iki kez gerçekleşiyor. Böylece ters akıntılar oluşuyor. Tatlı su ile karşılaştığında akıntının yönü daha kuvvetli bir şekilde kısa süreliğine de olsa değişebilir. Bugün 19 Eylül demek ki ekinoksta yani 21 Eylül'de daha şiddetli bir akıntı olacak. Mektubumu şişeye koyabilir, akıntıyla buradan çıkmasını umabilirim.(BK, s.236)

İncelenen kırk romanın otuz beşinde doğal afet tespit edilmiştir. Bunların büyük kısmını denizde yakalanılan fırtınalar oluşturmaktadır. Volkanik patlamalar, yangınlar, buzul kopmaları, gelgit, nehir taşması gibi olaylar romanlarında heyecan sürekliliğini taşıyan unsurlardır.

Tam uykuya dalacakken, müthiş bir gürültüyle yer sarsılmaya başladı. Korkunç bir deprem oluyor, dağların biçimi değişiyordu. Büyük bir felaket değildi aslında. Yeryüzünün bu yöresinde sıkça rastlanırdı. Ana kara da daha yeni zamanda kopan bu bölgede yeryüzü hala şekilleniyordu. Depremin geçmesini beklerken bir anda binbaşının sesi geldi Robert Grant yoktu! (KGÇ, s.78)

Olay örgüsünün haricinde çeşitli doğa olaylarını da bir coğrafyacı gibi açıklar. İklim, basınç, toprak türü, yeryüzü şekilleri yazar tarafından bilimsel bir şekilde okuyucuya açıklanır. Hatta bazıları üzerine eser yazmıştır. *Yeşil Işın* romanında yazar meteorolojik

optik bir fenomeni konu edinmiştir. Orta kuşak hattında gözlemlenebilecek “green flash” adı verilen bu olay günümüzde dahi gözlenmesi zor optik bir yanılsamadır (National Geographic, 2016, Ocak). Bu tarz bilgileri 1880’lerde romantik bir aşk hikâyesinin içinde kullanma rahatlığından gelen başarısı bugün daha iyi anlaşılabilir.

Deniz ufkunda batan güneşi gözlemlemiş olabilirsiniz. Sisten tamamen arınmış, tertemiz, duru bir havada güneş yuvarlağının son ışınını gönderdiği anda ortaya çıkan görüntüyü fark ettiniz mi? Gözünüze kızıl değil yeşil bir ışın çarpacaktır. Açıklaması çok basit aslında tam ufka değdiği anda güneşin gönderdiği o son ışın yeşilse, bu içinden süzüldüğü su tabakasının renginin yansımasyandır. Yeşil ışın güneşin kısa sürede yok olan, ama gözümüzün izlerini hala sakladığı kırmızısının ardından gelen renktir. Çünkü yeşil tamamlayıcıdır.(YI, s.62)

Kaptan Grant’in Çocukları adlı romanında yazar dalgın coğrafyacı Paganel ile tanıştırmak okurlarını. Denizde kaybolan Kaptan Grant’in yaşadığını öğrenen ekip, iz sürerken Paganel’in dalgınlıkları sebebiyle neredeyse tüm dünyayı dolaşırlar. Verne’in en uzun eserlerinden olan bu romanda gidilen her bölgenin coğrafyası Paganel vasıtasıyla okuyucuya aktarılır. Bu yönüyle *KGÇ* yazarın en başarılı ve eğitici romanlarından biri kabul edilmektedir (Türkmen, 2008)

Görmek bir bilimdir. Görmeyi bilmeyen ve ancak bir kabuklu hayvan kadar zekâya sahip olan insanlar vardır (KG, s.68).

Hem yaşantısında hem de romanlarında Jules Verne, coğrafya biliminin tüm alt dallarına dair bilgileri kullanmaya çalışmıştır. “Doğa ve Evren” teması yine bir bilim dalının verileriyle şekillenir.

4.1.2.3. Uzay

İncelenen romanlar arasında iki tanesi uzay temalıdır: *Ay’a Yolculuk* ve *Ay’ın Çevresinde Seyahat*. Birbirinin devamı niteliğindeki bu iki eserde insanoğlunun Ay’ı fethetme arzusu yatar. Ay’a bir mermi fırlatma girişiminin anlatıldığı ilk kitapta ağırlıklı; merminin yapım aşamaları, fırlatılacağı yerin belirlenmesi, içindeki yaşam koşullarının düzenlenmesi gibi teknik bilgilere yer verilir. İkinci kitapta ise yolculuk başlamıştır. Kahramanlarımız bir göktaşının darbesi nedeniyle rotalarından çıkarlar ve Ay’ın çekim alanına girerek uydusu olma riskiyle karşı karşıya kalırlar. Ay’a ulaşamazlar ancak çevresinde dolaşarak tekrar Dünya’nın çekiminin etkisine girerler.

Böylece tekrar yeryüzüne düşerler. Romanları başarılı kılan hususlardan biri yöntemin Ay yolculuğu için uygunluğu, diğeri ise gerçek araştırmalardan bahsederek bu yolculuğun yapılabileceğine dair oluşturduğu inançtır.

Uzay temasını; Ay manzaraları, bu uğurda gözden çıkarılan yaşamlar, bilimin varabileceği noktalar ve uzaya dair bilinmezlikler çerçevesinde işlemiştir. Çağdaşı H.G.Wells Ay'da yaşayanlar üzerinden kurgular yaparken Jules Verne gerçeği anlatımıyla fantastik kurgudan uzaklaşmış olur.

Yolcular uzayın derin karanlığını delmeye çalışırlarken kayıp giden yıldızlardan ışıl ışıl bir demet gözlerinin önünde açılıyordu. Atmosferle temas eder etmez alev alev yanan yüzlerce göktaşı karanlığın üstüne ışıktan izler bırakıyordu (AÇS, s.37)

Güneş'in yoğunluğu Dünya'ninkinden azdır ama kütlesi bir milyon üç yüz yirmi dört bin kat daha büyüktür. Çekim gücü ise bizimkinden yirmi yedi kat fazladır...örneğin senin şapkan on kilo gelecekti (AÇS, s.131)

Gun-Club bir an evvel bu Ay yolculuğuyla ilgili kozmografik, jeolojik, siyasal ve ahlaki problemleri çözmek için araştırmalara başlamalıydı.(AS, s.37)

Yazarın bu iki romanı ve incelemeye alınmayan *Güneş Sistemi'nde Seyahat* adlı romanı dışında uzayla ilgili bir eseri bulunmamaktadır. Bu romanları, yerkürede geçen romanlarına göre çok daha fazla teknik bilgi içermektedir. Bilgiler Ay'a ilk ulaşan uzay aracı Apollo 11'in kalkış yeri, zamanı, hızı gibi verilerle tutarlıdır(Woodfill, 2004)

4.1.2.4. Doğa ve evren temasındaki temel iletiler

- İnsanoğlunun açgözlülüğu bir gün doğal kaynakları tüketecektir.(DAYF, KGÇ, DY)
- Doğa acımasız olabilir. Doğaya karşı gelmek yerine uyum gösterilmelidir.(RM, İYOT, DY, EA)
- Doğal afetlerdeki kayıplar insan kibrinden kaynaklanır.(DH, AV, DAYF, DMY, KHS)
- Tüm canlılar ekosistemin bir parçasıdır. (KGÇ, DAYF, AV, BBH)
- Dünya kültürü doğal şartlara göre şekillenir.(BBH, SGDA, KGÇ, PB, TK)
- Bilinmeyi keşfetmek için bilgi ve cesaret gerekir.(BBH, SGDA, DBÇ, DMY, KHS, GH)

- İnsanoğlu doğal sistemi ancak açıklayabilir; oluşturma gücü iŖe tanrıdadır.(DAYF, DMY)
- İnsanlar gerçek benliklerini doğada vakit geçirdiklerinde bulurlar.(YI, PB, AV)

4.1.3. Zaman ve Mekan

4.1.3.1. Geçmiş, Ŗimdi, gelecek

İncelenen romanların otuz yedisi 19.yy’da yani yazarın yaşadığı dönemde geçmektedir. Yazarın özellikle 1850 – 1880 arasını, romanlarındaki zaman dilimi olarak seçtiği belirlenmiştir. Ancak olay örgüsünün yayıldığı geniş coğrafyadan dolayı sık sık bölgelerin tarihine, daha önce yapılmış gezilere, keşif notlarına değindiği grlmştir.

Hanse'nin eski kenti Dorpat Ruslar tarafından 1750 yılında kurulmuştu. Baltık bölgesinin bu en çekici kentinin kuruluş tarihi ile ilgili Ŗüpheler varsa da bu genellikle kentlilerin tarihlerini eskiye dayandırma arzusundan kaynaklanırdı.(LBD, s.147)

1596 yılında, Barentz bu keşifte başarısız olmuştur. On yıl sonra Henry Hudson da üç sefer yaptığı halde başarısızlığa uğramıştır. 1676 yılında Kaptan John Wood da bu seferi bitirememiştir.(DB, s.9)

Ayrıca kahramanların soy bağına önem vermesi nedeniyle tarihi olaylara değindiği de olur. *Denizde Bulunan ocuk* adlı romanında kahramanımızın geçmişine dair bilgiler bir mektup aracılığıyla aktarılır. *DAYF*'da ise Kaptan Nemo'nun geçmişini kahramanın ağzından aktarır. Ancak yazarın zaman akışını düz bir çizgide ilerletmeye sıkı sıkıya bağlı olduğu tespit edilmiştir.

19.yy tarihi, sosyal yaşantısı, insanların çeşitli değerlere bakış açısı Jules Verne'in romanlarında kolaylıkla tespit edilebilir ögelerdir. Fakat incelediğimiz romanlardan  hem teması hem de zamanın kullanımını açısından diğerlerinden ayrılmaktadır.

Zacharius Usta adlı romanının ana motifi zamandır. Bilimsel bir taban kurmadan fantastik ögelerle işlediği tek roman budur. Zacharius Usta, İsviçre’de Rohne Nehri üstündeki bir adada, kızı ve sadık yardımcısı ile yaşayan ünlü bir saat ustasıdır. İçinde yle yeteneklidir ki saatilikte yeni bir çığır açmıştır. Fakat Zacharius'un yaptığı mkemmел saatler nedensizce çalışmamaya başlar. Usta, o kadar meşhur ve "nemli" biridir ki saatlerdeki zlemeyen hata onu yavaş yavaş öldürmektedir. Yazar aslında

fantastik bir kurguda zaman teması üzerinden din ve bilim arasındaki yaklaşım problemini işler. Biraz cahil, biraz densiz yardımcının adı Scholastique, kilisenin bilime bakış açısını eleştirmek için seçilmiştir. Çırağı ise bilimi temsil etmektedir. Kızı Gerande gönülden gelen saf, temiz aynı zamanda akılcı inancın temsilcisidir. Usta ise kibirli bilim insanı motifiyle işlenmiştir. Yazar tavrını açıkça kızından, yani gönülden gelen akılcı inançtan yana koyar.

Yazar yaşadığı dönemin açmazlarını, bilim ve din arasındaki çekişmeyi oldukça kısa ve özgün bir biçimde işlemiştir. Bu romanda yazarın gri bölgede kalmayı tercih ettiğini görürüz. Zamanın, müdahale edilemeyen bir alan olması nedeniyle seçildiği muhtemeldir. Basit bir mekanizmayla ölçülebilirken, seyrine müdahale etmek imkânsızdır. Zaman, din ve bilimin temel çatışma noktasına kendi özünde cevap veren bir konudur.

“Bilimin gözünden baksaydın, Tanrı'nın eseriyle benim eserim arasında var olan sıkı ilişkiyi görürdün, çünkü saatlerimin mekanizmasını, onun yarattığı canlıdan kopyaladım.” ... “ Usta, esintinin çiçekleri hareketlendirmesi gibi bedenlere can veren ve adına ruh denen Tanrı'nın nefesiyle kıyaslayabilir misiniz?” (ZU, s.15)

Tanrı'nın dengi olmaya kalkışan, sonsuza kadar lanetlenenecektir.(ZU, s.48)

Bilgi ağacının meyvelerini yemek gerekir.(ZU, s.46)

Yirminci Yüzyılda Paris yazıldığı dönemde Hetzel tarafından *Olağanüstü Seyahatler* serisine uymadığı gerekçesiyle basılmamıştır. İlk yayımlanma tarihi 1994'tür. Sadece bu romanında gelecek zamanı tercih eden yazar, 1960'ların Paris'ini anlatır. Bugün kült sayılan 1984(George Orweel), *Cesur Yeni Dünya* (Aldous Huxley) gibi distopya kurguları arasında gösterilmesi zordur. Çünkü yazıldığı dönemde bu türe dair metin geçmişi yok denecek kadar azdı. Yine de yazarın geleceğe dair görüşlerinde günümüz dünyası için doğru tespitler vardır, denebilir. Yazarın gelecek zaman dilimini seçme nedeni, modern dünya insanının endüstri çarklarına bakış açısını gözlemlemesi olabilir. Bu roman, sanatın endüstri ile giriştiği mücadeleden yenik ayrıldığı bir dünyayı anlatmaktadır. Bilimsel bilgiye bu kadar değer veren yazar, sanatı güzel duyguların devamlılığı için gerekli görmüştür. Romanda sık sık zamanın yıkıcı etkisi, zamanın çarkları, zamanın ruhu gibi kavramlara değinmiş; geleceği kuranların, bugünün insanı olduğunu hatırlatmak istemiştir. Uygulanabilir bilimlerin gölgesinde kalan sanat yiter ve

tarih bilinci yok olursa, büyük yazarlar hatırlanmaz. Müzik yapılmazsa; yozlaşmış, makineleşmiş bir topluma gözlerimizi açarız, iletisini vurgulamıştır.

O sıralar yazma sanatı, edebiyat ve eski diller programdan kovulmuş bulunuyordu ... klasik yazarların eserleri çürümeye terkedilmişlerdi. Ama pratik endüstri, ticaret, maliye kısaca günün eğilimlerine uygun düşen her şey binlerce nüsha basılıyor ve kapışılıyordu.(YYP, s.10)

Kırlar mı? Kır kalmadı ki. Metal aygıtlar, kimyasal maddeler, binlerce fabrika bacasıyla kendimize yaşanmaz hava imal ettik.(YYP, s.174)

Bu ateşli yüzyılda her türlü ilerleme ve iyileştirme sadece işleri çoğaltıyor, hırsı artırıyor.(YYP, s.31)

Yazarın 19.yy'ı kullanmadığı diğer romanı ise *Doktor Ox'un Deneyi*'dir. Olaylar hayali bir kasabada geçer. Hiciv ve kara mizahın birleştiği bu öyküde, gerçeklik duygusu oluşturmamak amacıyla zaman belirsiz bırakılmıştır.

Zamanın temel heyecan unsurunu oluşturduğu *SGDA*'de ise kahramanımız Fogg seyahatini en ince ayrıntısına kadar hesaplar. Karakterin en belirgin özelliği dakikliğidir. Yazar kahramanın ağzından zaman yönetimini şöyle aktarır:

İyi kullanılan minimum zaman her şeye yeter! (SGDA, s.33)

Asla çok geç değildir! (SGDA, s.366)

4.1.3.2. Ülkeler ve diğer mekânlar

“Amacım dünyayı tasvir etmektir.” (Verne, 1894 akt. Dehls, 2009) diyen yazar gerçekten de romanlarında tüm dünyayı mekân olarak kullanmıştır. Şehirler, denizler, ormanlar, kutuplar, nehirler, dağlar hatta gökyüzü romanlara mekân olmuştur. Romanların geçtiği yerleri her yönüyle açıklar ve tanıtır. Bu açıdan romanların, okuyuculara dünya kültürü edindirdiği belirtilebilir. Yazar kıtaların, okyanusların coğrafi özelliklerinin yanı sıra burada yaşayan insanların görünüşleri, adetleri ve yaşam biçimlerine de değinir. Romanları, kendisinin hazırlamayı bitiremediği dünya atlasına dönüşür. Eserler okuyucuya 19.yy'daki ülkeler, bu ülkelerdeki sosyal yaşam hakkında bilgi verir böylece dönemi, günümüz dünyasıyla karşılaştırma fırsatı sunar.

Yazar romanlarında olay örgüsünü coğrafya ile uyumlu kılmak için zaman zaman kurgusal yerler kullanmış, hatta haritalarını çizmiştir. Bu kurgu mekânlar şunlardır:

Ay'ın Çevresinde Seyahat: Gerçek hayatta uzay yolculuğu, romanın yazımından altmış yıl sonra gerçekleşmiştir. Bilimsel verilere dayanarak yazılmış olsa da uzayın derinlikleri daha çok yazarın hayal dünyasındaki şeklidir.

Bayrağa Karşı: Romanda kahramanların düştüğü ada Bermuda Bölgesi'ndedir. Ancak Back-cup Adası tamamen yazar tarafından kurgulanmıştır.

Begüm'ün Beş Yüz Milyonu: Amerika'da temel mekân olarak belirlense de olaylar yazarın France-Ville ve Çelik-Kent adını verdiği zıt özelliklere sahip kurgu kentlerde geçmektedir.

Dünya'nın Merkezine Yolculuk: İzlanda'daki sönmüş bir yanardağın içine giren kahramanlara bu yolculukta yazarın hayal gücü eşlik eder: Dünya merkezindeki denizler, farklı ekosistemler, nesli tükenmiş canlılar vb.

İki Yıl Okul Tatili: Pasifik Okyanusu'nda bir ada. Yazar ıssız bir ada kurgulamıştır.

Esrarlı Ada: Lincoln Adası, İnyeug (Güney Büyük Okyanus'ta yer alan Vanuatu Ada Ülkesi'ne bağlı adalardan biri) adasından ilham alınmıştır.

Kaptan Grant'ın Çocukları: Gerçek ülkelerde geçen bu romanın tek hayali yeri yine bir adadır. Tabor Adası Dünya haritasında yer almamaktadır. Macera için ada kullanımı Jules Verne'in robinsonad sevgisinden kaynaklanıyor olabilir.

İncelenen romanlar ve romanların geçtiği yerler aşağıda listelenmiştir. Romanlarını ne kadar geniş bir coğrafyada ele aldığı listede görülmektedir.

Altın Volkanı: Kanada

Ay'a Yolculuk: Teksas

Balonla Beş Hafta: Orta Afrika (Gine, Sahra, Kongo, Mozambik, Sudan, Çad)

Bayan Branican: Kaliforniya, Pasifik Okyanusu, Papua Yeni Gine, Avustralya

Bayrağa Karşı: Kuzey Karolina (ABD), Bermuda Adaları (Atlantik Okyanusu)

Bir Gazetecinin Yolculuk Notları: Orta Asya (Tiflis, Azerbaycan, Türkmenistan, Sincan, Pekin)

Buzların Sfenksi: Falkland Adaları, Antarktika

Chancellor: Atlantik Okyanusu

Çin'de Bir Çinlinin Başına Gelenler: Çin

Deniz Yılanı: Büyük Okyanus, Atlantik Okyanusu

Denizde Bulunan Çocuk: Avrupa (Norveç, İsveç, İspanya, Fransa)

Denizler Altında Yirmi Bin Fersah: Bütün okyanuslar

Dünyanın Hakimi: ABD

Dünyanın Ucundaki Fener: Arjantin açıklarındaki Staten Adası

Gezgin Cambazlar: Kaliforniya, Kanada, Alaska, Rusya

Gökler Fatihi: ABD

Güney Yıldızı: Güney Afrika

Kaptan Grant'ın Çocukları: Güney Amerika, Yeni Zelanda, Arjantin, Şili, Avustralya

Kaptan Hatteras'ın Seüvenleri: Kuzey Kutbu

Karpatlar Şatosu: Romanya

Kip Kardeşler: Tazmania, Yeni Zelanda

Küçük İrlandalı: İrlanda

Livonya'da Bir Dram: Baltık Ülkeleri (Livonya, Estonya ve Letonya'nın 19.yy'daki ismiydi.)

Madenin Esrarı: İskoçya

Michel Strogoff: Rusya

On Beş Yaşında Bir Kaptan: Atlas Okyanusu, Tanzanya, Kongo, Zambiya

Piyango Bileti: Norveç

Robensonlar Mektebi: San Francisco Körfezi'nde bir ada

Seksen Günde Devri Âlem: Londra, Hindistan, Çin, Japonya, Amerika

Tuna Kılavuzu: Tuna Nehri, Sırbistan, Macaristan, Romanya, Bulgaristan

Yeşil Işın: İngiltere'nin batı kıyıları

Yüzen Şehir: Kuzey Atlantik Okyanusu, Kuzey Amerika

Romanlarda bu ülkelerin şehirleri, limanları, nehirleri ayrıntılı olarak tasvir edilir. Yapılan incelemeye göre romanlarda, “*Zaman ve Mekan*” temasının Türkçe Öğretim Programı’ndaki konu önerileriyle birlikte uygun şekilde işlendiği tespit edilmiştir.

4.1.3.4. Zaman ve mekan temasındaki temel iletiler

- Zamana hükmedemeyiz ama onu doğru kullanabiliriz. (ZU, SGDA)
- Vakti gelmeden girişilen işler başarısızlığa mahkûmdur. (MS, YŞ, AV)
- Dünya görülmeye değerdir. (SGDA, KGÇ, BBH)
- Yeni ülkeler yeni olasılıkları getirir. (KGÇ, BBH, SGDA)
- Macera evinden çıkarsan başlar. (SGDA, BB, AY, BGYN, RM, YI)

4.1.4. Çocuk Dünyası

Jules Verne’in romanlarını kaleme aldığı dönemde kuramsal anlamda çocuk edebiyatı araştırmalarından bahsetmek zor olsa da çocuk terbiyesi her zaman yazarların gündemine aldığı bir konu olmuştur. Jules Verne’in romanlarını çocuklar için yazmadığı (Baudou, 2005) bir gerçektir. Fakat yazarın, gençlere hitap etmeye çalıştığı aşikârdır. Buna örnek olarak romanlarında çocuk kahramanlar seçmesini gösterebiliriz. *İki Yıl Okul Tatili, Kaptan Grant’in Çocukları, On Beş Yaşında Bir Kaptan, Denizde Bulunan Çocuk, Küçük İrlandalı* romanlarının başkahramanları çocuktur. Bu romanlarda bir çocuğun ya da gencin sahip olması gereken özellikleri idealleştirmiştir. Bu yönüyle çocuk gerçeğinden uzak sayılabilir.

Jules Verne’in incelenen eserlerinde kahramanların çoğu, Sever (2008)’in kapalı karakter tanımıyla örtüşmektedir. “Kapalı karakter, özellikleri yüzeysel olarak tanıtılan, geliştirilmemiş karakterlerdir.”(Sever, 2008, s.104). Fakat kahramanı çocuk olan romanlarında diğerlerinden farklı olarak karakterlerin kişilik özelliklerini olay örgüsünde ön plana çıkarır. Bu da belirgin bir didaktizme yol açar.

Ayrıca Briant’ın gözü pektir, atılgandır, sporda çok başarılı, çeviktir, güler yüzlüdür; Doniphan’ın suratsız ağırbaşlılığıyla hiçbir ilgisi yoktur, hatta az buçuk, savruk, derbederdir, tek kelimeyle Fransız’dır ve bu özelliği İngiliz arkadaşlarından apayrıdır. Sık sık başkaldırır, kavga eder ve gücü, yiğitliği

sayesinde de bu kavgalardan hemen hemen her zaman üstün çıkar. Her zaman zayıflardan, ezilenlerden yana olduğu için küçükler tarafından pek sevilir, her sözü dinlenir (İYOT, s.22).

Çocuk edebiyatı ürünleri içeriği açısından çeşitli özelliklere sahip olmalıdır. Jules Verne'in romanlarının bu özellikleri genel hatlarıyla taşıdığı söylenebilir. Kıbrıs(2006) tarafından belirlenen bu özelliklerden uyumlu olarak görülenler şunlardır:

- Yazılmış olan kitapta ana düşünce ya da ana duygu tartışmaya yer bırakmayacak şekilde açık olmalıdır.
- Sevgi, dürüstlük, dayanışma gibi temalar işlenmelidir.
- Bu temaların ilgi çekici konularla desteklenmesi gerekir.
- Gerçek ve gerçeğe yakın kişiler seçilmelidir.
- Maupassant tarzına yakın özellikler yaş grubu gereğince ön planda tutulmalıdır.
- Olayların aktarımı açık, akıcı ve yalın olmalıdır.

Yukarıda belirtilen özellikler Jules Verne romanları için uygundur. Ancak bu her romanındaki içeriğin çocuk düzeyinde olduğu anlamına gelmez. Felsefe tabanlı diyaloglarla kurulu *Yirminci Yüzyılda Paris* romanında olay örgüsü de zayıftır. Romanı anlamlandırabilmek için okuyucunun klasik edebiyata, yazarlara ve Fransa tarihine hâkim olması gerekmektedir. Bu sebeple romanın ortaokul çocuklarına uygun olmadığı söylenebilir.

Fransızca'yı Tacitus'la çağdaş biri gibi yazan Paul-Louis Courier... Bu parlak yazarın eserleriyle dilimiz yeniden kurulabilir. (YYP, s.129)

Chancellor romanı içeriği yönüyle ortaokul düzeyine uygun değildir. Romanda bir deniz kazası sonucu sandalda mahsur kalanların yaşam mücadelesinde yamyamlığa yer verilmiştir. Her ne kadar eylem, romandaki kötü karakterler tarafından gerçekleştirilse de kitapta tam anlamıyla bir eleştiri söz konusu değildir.

Korkunç şekilde acı çekiyorum. Dudaklarım, dilim, boğazım bu haldeyken yemek yiyebilecek miyim? Onu sanmıyorum. Bununla birlikte arkadaşlarım ve ben birbirimize vahşi bakışlar atıyoruz. (Ch, s.263)

Aramızdan biri ölürse, onu yememek için biz nasıl direneceğiz? (Ch, s.281)

-Bütün vücudumu yemenize gerek var mı? On kişisiniz. İki kolum size yetmez mi? ... Dülger korkunç bir sesle haykırıyor : "Tamam!" Ve baltasını yıldırım hızıyla kaldırıyor...(Ch, s.308)

İncelenen romanlarda ölümlere sıkça rastlanır. Özdeşim kurulabilecek kahramanlar geleneksel mutlu sona ulaşırken, diğer karakterlerin ölümleri dramatik bir etki yaratmamaktadır.

4.1.4.1 Çocuk dünyası temasındaki temel iletiler

- Zorluklar karşısında yılmayan çocuklar başarı elde eder.(Kİ, KGÇ, İYOT, DBÇ)
- Ailelerimizi gururlandırmak için onurlu bir yaşam sürmeliyiz.(OYBK, İYOT, KGÇ)
- Önemli olan, okuldaki başarı değil öğrenilen bilgileri gerçek hayatta kullanabilmektir.(RM, İYOT, KGÇ)
- Hayat herkese adil davranmayabilir ama azim ve çalışkanlık sayesinde şartlar eşitlenebilir.(Kİ, DBÇ)

4.1.5. Sanat

Çocuklarda sanat duyarlılığı oluşturmak son derece önemlidir (Sever, 2008). Bilimi temele alarak serüven romanları yazarının, eserlerinde sanatı tema olarak seçmemesi beklenebilir.

Romanlarda teknik ve coğrafi alanlarda yaptığı açıklamaları, sanat için yapmamıştır. Sanat dallarının çok azından eserlerinde bahseder. Sanatın üç ana kolu; müzik, edebiyat ve resim eserlerde az da olsa konu edinilmiştir.

Belirtmek gerekir ki yazar eserlerinde sanata az yer verse de *Yirminci Yüzyılda Paris* ve *Yeşil Işın* romanlarında tavrını açıkça sanattan yana koyar. *YYP*'de endüstriye yenilen sanatın ardından mekanikleşmiş bir toplumu anlatırken, *YI*'da kadın kahramanı bilmiş bilim insanı taliplisiyle değil, hassas genç ressamla kavuşturur. *DAYF*'ta Kaptan Nemo'yu betimlerken kütüphanedeki eserlerden bahsederek, edebi donanımın karakter üzerindeki etkisini belirtmeye çalışır.

4.1.5.1. Sanat temasındaki temel iletiler

- Sanat yoksa bilim mekanikleşir, insancılıktan uzaklaşır.(YYP)
- Büyük şahsiyetler iyi okurlardır.(DAYF)

- Hayata güzellik katan unsurlardan biri sanattır.(YI)

4.1.6. Vatandaşlık

Vatandaşlık belirli bir devlet ile kişi arasındaki karşılıklı hak,  dev ve yükümlülük ilişkilerini belirleyen hukuksal bağ olarak tanımlanmaktadır (Çiftçi, 2006). Monarşilerin yerini demokratik yöntemlere bıraktığı, yasaların sil baştan düzenlendiği 19.yy Avrupa'sında vatandaşlık tanımı, içinde çoğunlukla uyruk ile tabiiyet kavramını barındırıyordu (Polat, 2011).

Jules Verne romanlarında, ülke sınırlarını aşmış bir yazardır. Romanlarında nasıl mekân olarak tüm ülkeleri kullanmaya çalışmışsa, kahramanları da her ülkeden ve uyruktan olmuştur. Romanlarında Amerikan, İngiliz, Bulgar, Hint, Kızılderili vb. kahramanlar vardır. Dünya coğrafyasına ve kültürüne meraklı yazar, kahramanların genel kişilik özelliklerini uyruklara bağlı olarak açıklar. Örneğin kahraman, *Seksen Günde Devri Alem*'de bir İngilizdir. Soğuk ve dakiktir. *Ay'a Yolculuk*'ta Amerikalıdır. Hırslı ve materyalisttir. *Karpatlar şatosu*'nda Doğu Avrupalı'dır. Hayalperest ve kuralcıdır. Yani dönemin Fransa'sında uyruklar için oluşmuş kanaatler ve genellemeler, kahramanların karakterlerine yansır. Zaman zaman bu tavrı ırkçı söylemlere dahi yol açar. Bu fikirlerin arkasında Fransa'dan dünyaya yayılan ve yükselen milliyetçilik dalgası olabilir. Bununla beraber Birinci Dünya Savaşı'nın sinyallerinin yarattığı gerilim de uyruklara karşı takınılan tavrı açıklayabilir.

Bugün ırkçı bulduğumuz söylemler genellikle Almanlara ve Yahudilere yönelmiştir. Siyahiler ise k le konumundadır. Ancak onlara karşı nefret ya da olumsuz bir tavır sergilediği söylenemez. Hatta birçoğu vefalı yol arkadaşı göreviyle romanlarda yer alırlar. *Yüzen şehir*, *Ay'a Yolculuk*, *Dünyanın Hakimi* romanlarında Amerikan İç Savaşı'ndan bahseder ve köleliğe karşı olan kuzeylilerin tarafını tutar. Dönemin algısı göz önünde bulundurulduğunda siyahi kahramanları insancıl bir yaklaşımla romanlarına yansıtmıştır.

Birleşik Krallık 'ta sık rastlanan ve Angelica Kauffmann'ın biraz akademik bir görünüşle muhteşem bir şekilde resmettiği tam bir soğukkanlı İngiliz tiplemesiydi.(SGDA, s.17)

Dikkatsiz, tutarsız, biraz ödle, ancak son derece hızlı ve zeki... Gerçek bir Çinli.(ÇBÇBG, s.49)

Kafkas ırklarının özelliklerini yansıtan kararlı bir duruşa sahipti. Büyük bir imparatorluk ancak böyle yurttaşlarla kurulabilirdi. Vatanperverlik Rusların en temel özelliği idi.(MS, s.24)

Kuzeyliler ile Güneyliler arasındaki derin anlaşmazlık Amerika'da büyük bir iç savaşın patlamasına neden olmuştu ... Güneylilere tutsak düşen Cyrus Harding özgürlüğüne düşküdü...Babasına ait çiftlikte köle anne babadan doğan Neb'i köle olarak kullanmak onun karakteriyle bağdaşmazdı. Sadece Neb'i değil diğer köleleri de özgür bırakmıştı.(EA, s.14)

İlka Nicolef, yirmi dört yaşında safkan bir Slavdı. Riga'nın duygusuz Alman kökenli sakinlerinden ne kadar farklıydı.(LBD, s.48)

Profesör için asıl mesele Cermen ırkının bütün diğer ırklar arasında üstün olması gerektiğini ispatlamaktı. Bu mirası talep etme konusunda ısrarlı davranıyorsa bunun nedeni özellikle, onu ancak budalaca değerlendirebilecek olan Fransızların elinden söküp almaktı!...(BBM, s.64)

4.1.6.1. Adalet – hukukun üstünlüğü

Türkçe Öğretim Programı'nda "Vatandaşlık" temasında adalet, hukukun üstünlüğü, sorumluluk, görev bilinci konuları bulunmaktadır. Yazar adalet ve hukuk içeriğini adli hatalar üzerinden kurguladığı polisiye romanlarında işlemiştir. Kurgular genellikle iftiraya uğrayan kahramanların aklanması ile sonuçlanır.

Livonya'da Bir Dram, borçlarını ödemek amacıyla siyasi rakibinin para taşıyan kuryesini öldürmekle suçlanan fizikçi Nicolef'in kaderini anlatmaktadır. Gerçek katilin itirafıyla masumiyeti anlaşılan Nicolef'in kendisi değilse de onuru kurtarılmış olur.

Kip Kardeşler romanında bir kaptanı öldürdükleri iddia edilen iki kardeşin hikâyesi anlatılır. Sahte tanıklar ve iftiralarla önce idama sonra müebbet cezaya mahkûm edilirler. *LBD'* den farklı olarak burada suçlu baştan bellidir, gerilim masumların kurtulup kurtulamayacağı sorusu üzerinden sağlanır.

*Tuna Kılavuzu'*nda ise kahramanımız siyasi kaçaktır ancak bir çete lideriyle karıştırılır. Polis müfettişinin katkısı ile yine gerçekler ortaya çıkar.

Güney Yıldızı'nda Güney Afrika'da bir çiftlik sahibinin konuklara sunduğu muhteşem elmas çalınır. Çiftliğin kölesi siyahi Matakıt hırsızlıkla suçlanır, yargısız infaz edilmek istenir. Kaçan Matakıt'e yardımcı olan diğer kahramanlar Matakıt'in suçsuzluğunu ispatlamaya çalışır. Ancak roman boyunca okuyucuya başka şüpheli verilmez. Sonuçta, elmasın çiftlikteki deve kuşlarından biri tarafından yutulduğu anlaşılaraq Matakıt aklanır.

Bu romanların ortak özelliği polisiye kurguları değil, suç isnat edilen kişi hakkında toplumun tavrıdır. Dehls(2009) bu romanlarda Jules Verne'in, insan adaletinin göreceliği ve halk kitlelerinin korkutucu dinamiğine dair belirgin bir iletisi olduğunu belirtmiştir.

Adaletin keyfi yasalar, yetersiz kanıtlarla sağlanamayacağı bilinen bir gerçektir. Jules Verne romanlarında özellikle kitlelerin baştan yargılayıcı tavrını eleştirir. Örneğin *GY*'de Matakıt siyahi olduğu için suçlanır. *Kip Kardeşler* cahil balıkçılardır. *LBD*'de kahraman etnik bir gerilimin kurbanıdır. Adaletin tüm bu sınıflandırmalardan bağımsız olarak tecelli etmesi gerektiği vurgulanmıştır.

4.1.6.2. Göç – göçmenlik

İncelenen romanlarda Jules Verne'in göç ve göçmenlik kavramını olumsuz bir şekilde ele aldığı tespit edilmiştir. Özellikle 19.yy'da Çin'den Amerika ve Avrupa'ya göç eden göçmenleri ve daha rahat bir yaşam için vatanlarından ayrılanları olumsuz şekilde betimlemiştir. Seyahat ve dünya gezisine olan bakış açısı, göç hususunda tersine döner.

Bu göç olayı Amerika tarafından "sarı veba" olarak adlandırıldı. Büyük işlere uyum sağlayan ve bir tutam pirinç, bir bardak çay, bir pipoluk tütünle yaşamını sürdüren kuliler(vasıfsız işçi), Sale Gölü'nde, Virginia'da, Oregon'da kol emeği ücretinin hızla düşmesine neden oldular.(ÇBÇBG, s.26)

İşçi sıkıntısı çekmeyeceklerdi. Kölelik kaldırıldığından beri bu eyaletler her yerden emeğini satacak insanlarla dolmuştu.(AY, s.103)

Artık Amerikalı, Avrupalı yoktu. Hint, Çinli her ırktan ve renkten bir karmaşa vardı. Bu anlamsız cümbüş sokakları doldurmuştu (SGDA, s.252).

1867 yılında Avrupa ülkelerinde büyük bir göç heyecanı yaşanmaktaydı ... Nitekim Amerika'da aradığını bulamayanlar yokluk içinde geri dönmeye çalışıyorlardı.(GC, s.5)

4.1.6.3. Görev Bilinci – sorumluluk – çalışma

Jules Verne romanlarında bütün iyi kahramanlar, çalışkan olarak nitelendirilir. Özellikle deniz yolculuğu temalı romanlarında gemideki tayfanın iş bölümüne uyması ve görev bilinci, hayatta kalmak için temel koşuldur.

On Beş Yaşında Bir Kaptan romanında Dick Sand acemi bir tayfadır. Ancak kaptan ve tayfanın denizde kaybolmasıyla sorumluluğu üstüne almakta tereddüt etmez. *Dünyanın Ucundaki Fener*'de fener bekçileri adadaki haydutlara rağmen görevleri için her türlü tehlikeyi göze alarak fenerin sönmemesini sağlarlar. *Michel Strogoff* Rus çarından aldığı mektubu ilgili yere ulaştırmak için her zorluğa göğüs gerer.

Balonla Beş Hafta, *Esrarlı Ada*, *Kaptan Grant'ın Çocukları* ve *Bayan Branican* gibi şahıs kadrosu kalabalık romanlarda ise karşılaşılan engellerde her kahramanın bilgi ve deneyiminden faydalanılır. Hepsi sorumlu olduğu işleri layığı ile yerine getirmek için uğraşır. Nitekim bunun gerçekleşmediği durumlarda bir felaketle karşılaşılır.

Aralarında iş bölümü yapmışlardı. Herkes harıl harıl çalışıyor, görevinin gereğini yapıyordu. Yalnız Doniphan görevlerinden memnun değil. Ona göre silahları olduğu sürece güvendeydiler. Çok yakında yanıldığını anlayacaktı.(İYOT, s.92)

Çalışkanlık ve sorumluluk açık ve örtük ileri olarak romanlarda etkin şekilde işlenir. Romanlardaki başkahramanların temel özelliklerinden en belirginidir.

Birçok dili konuşabiliyorum. Bunun için çok çalıştım. Bu yüzden nerede olursam olayım kalemim işsiz kalmayacaktır.(BGYN, s.6)

Harry Ford küçük yaşlardan beri kömür ocağında çalıştığı için tecrübe kazanmış, sağlam bir işçi, hem de cesur, iyi yürekli biriydi.(ME, s.44)

Oğlunuz Erik harika bir çocuk, hem çok çalışkan hem de yaşitlarına göre çok bilgili. Düşünce yeteneği çok gelişkin bu onu akranlarından farklı kılıyor.(DBÇ, s.19)

4.1.6.4. Vatandaşlık temasındaki temel iletiler

- Gerçekler eninde sonunda ortaya çıkar.(TK, LBD, KK, GY, BK, MS)
- Adalet yargı sistemleri tarafsız olduğunda tecelli eder.(TK, LBD, KK, GY)

- İnsanların karakterlerinin şekillenmesinde uyrukları ve aile soyları etkilidir.(DBÇ, Kİ, MS, BBM, İYOT)
- Rahat bir yaşam için vatan toprağı terk edilmemelidir.(GC, ÇBÇBG, AV)
- Görev bilinci ve sorumluluk onurlu bir hayatın vazgeçilmezidir.(MS, DUF, ME, BB, LBD)
- Çalışkan olunursa hayattaki her türlü engel aşılabılır.(DUF, RM, BK, BBH, AÇS, BBM, KGÇ, MS, EA, DBÇ, Kİ)

4.1.7. Duygular

“Duygular ... düşüncelerden bağımsız harekete geçmemekte ya da birbirinden çok farklı yapılar olarak işlevlerini sürdürmemektedir. Tam tersi duygular ve düşünceler birbirinin tamamlayan süreçler olarak fonksiyon görmektedirler.”(Çeçen, 2002, s.169). Çocuk edebiyatında iletilerin çocuk tarafından içselleştirilmesinde en büyük etken duygulardır. Yapılan incelemenin sonucunda Jules Verne’in kahramanlar arasındaki duygu bağıni yeterince kuramadığı düşünölmektedir. Kahramanların yaşadığı büyük korkular, üzüntüler ve duygusal anlarda verdikleri tepkiler yapay ve samimiyetten uzak kalır. Kahramanların yaşadığı duygular okuyucuya geçmez. Ancak romanlar olay örgüsünden dolayı okuyucuda heyecan ve merak duygusunu uyandırmayı başarmaktadır.

İncelenen romanların içeriğinde temel duyguların işleniş şekli genel hatlarıyla şu şekilde belirlenmiştir.

Sevgi - Mutluluk: Dehls (2009) Jules Verne üzerine yazdığı eleştirel biyografide, yazarın duygularını aktarmakta zorlandığını belirtir. Jules Verne ve Hetzel arasındaki mektuplarda Jules Verne’in sevgiyi ifade edemediğini söylediğini, bu yüzden bu tarz sahneleri kullanmaktan çekindiğini belirttiğini aktarır.

Gerçekten de Jules Verne’in romanlarında kahramanların duygularını aktardığı diyaloglara sık rastlanmaz. Sevgi, genellikle aile bireyleri arasında mutlak bir bağ olarak verilir. Romantik ilişkilerde ise kahramanları kısa bir açıklamayla nişan, evlilik gibi resmi bir mutlu sona ulaştırır. *Seksen Günde Devri Alem*’de Fogg’un, Bayan Audo için yaptığı fedakarlıklar çok normalmiş gibi verilse de okuyucuya bunun içsel nedenleri açıklanmaz. Ya da *Kaptan Grant’in Çocukları*’nda, hiç tanımadığı iki çocuk için uzun bir keşif gezisine çıkmaya hazırlanan aile, son derece olasıymış gibi aktarılır.

Karakterlerin havada kalan duygu değişimleri, eylemleri etkilemesi gereken çeşitli gelişmelerde inandırıcılığı azaltır.

Jules Verne eserlerinde Hetzel'in baskısıyla çoğunlukla kahramanlara mutlu son yazmıştır. Bazı romanlarda kahramanlar ölse dahi bu dramatik bir etki yaratmaz. Çünkü ölenler ya kötü karakterdir ya da ilahi kefarecini ödemektedir. İncelenen romanlarda bu kalıbın dışında yazılmış tek çarpıcı mutsuz son *Yirminci Yüzyılda Paris* romanındadır. Elektrik şeytanının her yeri sardığı, kirli, mutsuz, mekanik Paris'te kahraman ait olmadığı bu dünyaya, büyük yazarların mezarı başında veda eder. Bu üzücü son Hetzel tarafından uygun bulunmadığı için roman, basılmamıştır. Bu örnek göz önünde bulundurulduğunda, yazarın mutlu son yaratma adına bir çeşit mecburiyetinin olması dolayısıyla samimiyetin azaldığı düşünülebilir.

Kibir – Hırs: Yazar olumlu duyguları yüceltir ancak bunu bir iki cümle ile ifade ederek yapar. Karakterlere yansıtamaz. Oysa olumsuz duyguları işlemede oldukça başarılıdır. Yarattığı anti-kahramanların karakter özellikleri oldukça güçlüdür. Eylemlerinin nedenleri, okuyucu tarafından rahatlıkla anlaşılabilir. Çünkü bu karakterler açık karakter özelliği taşımaktadır. Kibir duygusunun ne şekilde tezahür ettiği daha önce belirtilmişti. Aktarmada başarılı olduğu hırs duygusu ise *Altın Volkanı* adlı romanında kurguyu sağlayan temel nedendir. Altın madeni peşindeki iki kuzenden biri elindekilerle yetinirken diğeri *altın hummasına* yakalanır. Gerçekten romanın geçtiği Yukon bölgesinde 1880'li yıllarda keşfedilen altın yatakları sonucu binlerce altın arayıcısı bölgeye hücum etmiş, çatışmalar, facialar yaşanmıştır (Sainsbury, 2015). Yazarın bundan etkilenmiş olduğu düşünülmektedir. Roman boyunca git gide artan hırs, açgözlülük kahramanları felakete sürükler.

Burada hüküm süren salgından kimse kurtulamıyor. Ne ateşmiş bu altın ateşi, hiç hafiflemiyor. Bir kez servet kazandıktan sonra bile ne kadar altın olursa olsun yetmiyor!... Hayır! Çok fazla olması gerekiyor, belki de çok fazla bile yeterli değil!(AV, s.238)

Eğer bu hırs volkanı insan içine girerse bir daha bunu atamaz. Püskürmeye her zaman hazırdır!(AV. s.512)

Umut: Kahramanlar yolculuklara bir umudun peşinde çıkarlar ve çoğunlukla aradıklarını bulurlar. *KGÇ* ve *BB* romanlarında kayıp şahısların yaşadıklarına dair inanç, maceraları başlatır. *AÇS*'te kahramanlar Ay'a varamayacaklarını anladıklarında

bile umutlarını yitirmezler. Umut duygusu kendini daha çok inanç kavramıyla gösterir. Tüm olumsuzluklara rağmen umudu inanç sağlamaktadır. Varılan sonuçlar da bir nevi ilahi ödüdür.

Merak: Tüm romanların ana duygusu meraktır denebilir. Esrarengiz yerler, açıklanamayan olaylar, kıtalar arası yolculuklar, zamana karşı yarış, polisiye gerilim romanlarda merak duygusunu perçinler.

Olumlu duyguların incelenen romanlarda olumsuz duygular kadar derin işlenemediği görülmüştür. Yazar tarafından eylemin nedeni olarak belirtilen duyguların aktarımı da yetersiz kalmıştır. Duyguların yerini erdemlerin aldığı tespit edilmiştir. Bu temaya dair iletilerin bir kısmının gerçek yaşamla örtüşmediği düşünülmektedir.

4.1.7.1. Duygular temasındaki temel iletiler

- Hırs ve kibir kişiyi felakete sürükler.(AV, DH, GH, DAYF, Ch, ZU, ÇBÇBG, KHS)
- En kötü anlarda bile umudu yitirmemek gerekir.(EA, MS, PB, Kİ)
- Tanrı'ya güvenmek, ona sığınmak kişiye mutluluk getirir.(BB, ZU, ME)
- Aile üyeleri birbirini sonsuz sever.(KGÇ, BB, LBD, GC, KK, TK)
- Birbirini seven kişiler evlenerek ömürlerince mutlu yaşayabilirler.(YI, SGDA, PB, GC, RM, BBM)

4.1.8. Sağlık ve Spor

Jules Verne'in romanlarında sağlık ve spor temasıyla ilgili belirgin bir ileti tespit edilememiştir. Kahramanları tanıtırken sıkça sağlam beden, kuvvetli görünüm tasvirine yer verse de bu sağlık ya da sporun önemine dair değildir.

“Sporun günümüzdeki anlamları ile formal olarak yapılması ve eğitim kurumlarına girmesi insanların örgütlenmesi ile başlamıştır. Yirminci yüzyılda ise profesyonel anlam kazanmıştır.”(Yazıcı, 2014, s.397). Sporun sağlık üzerindeki etkisi ve önemi, toplumlar tarafından geçtiğimiz yüzyılda kavrandığı için bu temanın 19.yy'da yazılmış romanlarda işlenmemesi anlaşılabilir.

Yazar spor ve beden sağlığı üzerinde çok durmamıştır. Ancak ruh sağlığı bozuk kahramanlara romanlarında yer vermiştir. Ruhsal bozukluklar genellikle kahramanların

takıntılı ve kibirli mizaçlarından kaynaklanır. Toplum tarafından değer görülmemeleriyle perçinlenir. Fakat bu kahramanlar sağlıkla ilgili bir iletiyi değil daha çok aşırı hırslı insanlar ve daha önce değinilen çılgın bilim adamı motifini taşır.

4.1.9. Okuma Kültürü

Dehls(2009) yaptığı araştırmada, Jules Verne'in günlük yaşantısını dakik bir şekilde düzenlediğini belirtir. Yazarın günün büyük bir kısmını süreli yayınları, bilimsel makaleleri, yeni eserleri ve günlük yayınları incelemeye ayırdığından bahseder. Yazar bu okumaları özellikle coğrafi ve teknik bilgi verirken kullanır. Bunun dışında eserlerinde sıkça edebi şahsiyetlere, geçmiş dönemlerde yapılan araştırmalara atıfta bulunur.

18.yy'ın ortalarına doğru Tobie Mayer adlı bir Alman gökbilimci...bir ay haritasının basımına başladı.(AÇS, s.151)

Liliputlular! (Swift'in yazdığı Güliiver'in Seyahatleri kitabında düşsel bir ülke olan Liliput'taki minicik insanlar) Devler masalını gerçekleştireceğiz, dedi Michel...Eğer Güliiver rolünü oynamak istiyorsan kütleleri daha küçük gezegenlere gitmelisin. (AÇS, s.130)

İyi ama dayıcığım, büyük bir yazar değil miydi Voltaire?, dedi. Hiç kuşkusuz yiğenim; Fransız dilinin ete kemiğe bürünmüş şekliydi. (YYP, s.127)

Lamartine! Dedi genç adam. İmgeli edebiyatın önderlerinden biri...(YYP, s.129)

Bu kitapların arasında eski ve yeni ustalara ait başyapıtları fark ettim. Yani burada Homeros'tan Victor Hugo'ya, Ksenophon'dan Michelet'ye, Rabelais'den Bn. Sand'a kadar, insanlığın bugüne kadar ürettiği en güzel tarih, şiir, roman ve bilim kitapları vardı.(DAYF, s.152)

İngiliz tiyatro topluluğunun yönetmeni, Baltimore Tiyatrosu'nda Much Ado About Nothing'i (Shakespeare'in komedilerinden biri) sahneleyeceklerini duyurdu.(AY, s.23)

Çiçero'nun kitabından bir sayfayı gelişigüzel açtı ve Erik Hersebom, birkaç cümleyi oldukça iyi bir şekilde tercüme etti. Bu pasajda Sokrates tarafından zehir olarak içilen baldıran otu söz konusuydu.(DBÇ, s.7)

Okuma, serüveni başlatan bir etken olarak da kullanılmıştır. Örneğin, *Dünyanın Merkezine Yolculuk* romanında zamanını okuyarak geçiren Profesör bir gün el yazması

bir eserle karşılaşır. Yeğeni ile birlikte şifreli yazılmış bu kitabı çözmeye çalışırlar. Bunu başardıklarında kitaptan dünya merkezine ulaşmanın mümkün olabileceğini öğrenirler. Böylece serüven başlamış olur.

4.1.9.1 Metinlerarasılık

Tarih boyunca ortaya konmuş eserler insanlığın ortak hafızasında iz bırakırlar. Artık ortaya konan yazınsal bir metni kendisinden öncekilerden bağımsız olarak değerlendirmek mümkün değildir (Aktulum, 2007). “Metinlerarasılık kabaca iki ya da daha çok metin arasında bir alışveriş, bir tür konuşma ya da söyleşim biçimi olarak anlaşılmalıdır.”(Aktulum, 2007, s.17)

Bu başlık altında Jules Verne’in romanlarındaki metinlerarasılık, içerik yönüyle kurulan bağlantılar kapsamında değerlendirilmiştir. *Ay’a Yolculuk* ve *Ay’ın Çevresinde Seyahat* gibi konuları birbirinin devamı niteliğinde olan eserleri bu kapsamın dışında kalmaktadır. Ancak birbirinden bağımsız romanları arasında içerik aktarımı yoluna başvurduğu tespit edilmiştir.

1868 yılında yayımlanan *Kaptan Grant’ın Çocukları*’nda Ayrton romanın kötü kahramanıdır. Dost gibi davrandığı halde asıl amacı kahramanların yelkenlisini ele geçirmektir. Ancak bir çatışmada tüm gerçekler ortaya çıkar. Yetkililere teslim edilmek üzere tutsak edilir. Ayrton suçları sebebiyle ölümle yargılanacağını bildiği için Kaptan Grant’a dair bilgiler karşılığında yetkililere değil ıssız bir adaya bırakılmasını talep eder. Bu istek kabul edilir. Böylece Ayrton bir adada kaderine terk edilir.

1870 yılında yayımlanan *Denizler Altında Yirmi Bin Fersah*’ta Kaptan Nemo denizaltıyla birlikte girdaba sürüklenir. Kendisinden bir daha haber alınmaz.

Akıbeti belirsiz bırakılan Ayrton ve Kaptan Nemo 1874 yılında yayımlanarak büyük bir okuyucu kitlesine ulaşan *Esrarlı Ada*’da tekrar okuyucuyla buluşur. Romanda ıssız adaya düşen bir grup arkadaş, hem adadan kurtulmaya hem de bir yaşam kurmaya çalışırken yakındaki diğer adada Ayrton’u bulurlar. Ölmek üzere olan adamı kendi adalarına götürürler. Ayrton burada diğer kahramanlara Kaptan Grant’ın çocuklarıyla arasında geçenleri anlatır. Geçmiş yaşantısındaki günahlarını itiraf ederek af dilenir. Ada yalnız başına geçirdiği yılların ardından, ikinci şansını iyilik yaparak kullanmaya karar verir. Her türlü fedakârlıkta bulunur. Romanın beş kişilik kadrosuna altıncı kişi olarak eklenir. Adadaki yaşantı devam ederken türlü olaylar, afetler yaşanır. Hepsinden,

bilinmez bir gücün yardımıyla kurtulurlar. Kitaba adını veren esrar tam olarak budur. Adada kendilerinden başka birisi daha vardır. Olaylar çözüm noktasına ulaştığında bu kişinin Kaptan Nemo olduğunu öğreniriz. Denizaltısı adanın ortasındaki bir su altı mağarasında sıkışmıştır. Adaya gelenlere gizlice yardım eder. Burada metinlerarasılık farklı bir yönüyle ortaya çıkar. Çünkü kahramanlar Kaptan Nemo'yu onun hakkında yazılmış bir romandan tanımaktadırlar. Yazar kendisini roman kurgusuna katar.

On altı yıl kadar önce bir Fransız profesör, inanılması güç bir denizaltıdan söz etmiştir. Onun açıklamalarıyla birlikte efsaneye dönüştünüz. Kimse sizin varlığınıza ve bu makineye inanmadı. Profesörün anlattıklarından esinlenerek Denizler Altında Yirmi Bin Fersah adında bir roman yazıldı. Ancak herkes bunu yazarın düş gücünün ürünü sandı. (EA, s.122)

Yazar böylece romanlarında aydınlatılmamış bir nokta bırakmaz. Kullandığı bu yöntem romanların yayınlandığı dönemde büyük bir heyecan yaratmıştır (Dehls, 2009). Bu sırayla okunduğunda şimdi de aynı heyecanı yaratması mümkündür.

Jules Verne bu içerik köprülerini bir de *Buzların Sfenksi* adlı romanında kurmuştur. Edgar Allen Poe 1839'da yayımlanan *Nantucketli Arhur Gordon Pym'in Öyküsü* adlı eserini olayları sonuçlandırmadan bitirir. Jules Verne kendi romanıyla sonuçlanmayan bu olaylara açıklık getirir. E.A.Poe'nun fantastik öğeleri bilimle açıklanır. Jules Verne kurduğu içerik bağlantılarıyla Pym'in öğrenemediğimiz öyküsüne bir son yazar.

Okul kütüphanelerinde tercih edilen kitaplara bakıldığında seri romanların öğrenciler tarafından daha çok tercih edildiği görülmektedir. Jules Verne'in romanlarında kullandığı bu bağlantıların okuma ilgisine hitap ettiği düşünülebilir.

4.1.9.2. Okuma kültürü temasındaki temel iletiler

- Okumayı alışkanlık haline getirenler, başarılı olur.(LBD, DBÇ, AY, DMY, İYOT)
- Büyük icatlar ve keşiflerin ardında okuma alışkanlığı vardır.(DAYF, AÇS, BBH)
- Okumak, bir maceranın başlangıcı olabilir.(DMS)

4.1.10. İletişim

Adalı (2004) iletişimi “İnsanların öteki insanları kendilerinden, kendi anlam evrenlerinden haberli kılmayı, öteki insanlarla yaşamsal, duygusal, düşünsel ortaklıklar oluşturmayı istemelerinin bir sonucu”(s.15) olarak nitelendirir. Günlük hayat bağlamında ise kişilerin birbirini anlamaları iletişimin genel tanımıdır. Türkçe Öğretim Programı’nda iletişim teması hem iletişim hem de sosyal ilişkiler bağlamında ele alınmıştır.

4.1.10.1. Bireyler arası iletişim

İncelenen romanlarda yazar, diyalogları çoğunlukla kahramanların ağzından bilgi aktarmak amacıyla kullanır. Diyaloglar ile karakterler derinleştirilmez. Bu anlamda konuşmalar duygusal bağlamda yüzeyseldir. Bireysel ilişkiler; kişilerin statüsü, sosyal konumu, yaşı ne olursa olsun büyük bir resmiyet içinde gerçekleşir. Kahramanlar birbirlerine çoğunlukla soyadları ile hitap ederler. Bu durum dönemin Avrupa’sında genel bir görgü kuralıdır. Bunun dışına çıktığı örnekler çocuk kahramanlı romanlarda görülmektedir.

Romanlarda tespit edilen diğer bir husus ise aile içi iletişimin önemini gösteren diyaloglardır. Romanlarda aile üyeleri birbirleri ile istisnasız şekilde saygı ve sevgi çerçevesi içinde konuşurlar. Problemler aile yapısına eserlerde hiç yer verilmemiştir.

4.1.10.2. İletişim yöntemleri

Romanlarda iletişim, eserlerin yazıldığı dönemde olduğu gibi telgraf ve mektup yoluyla sağlanır. Teknolojik araç olarak ise *Çin’de Bir Çinlinin Başına Gelenler* adlı romanında fonografa yer vermiştir. Fonograf o yıllarda Edison tarafından henüz icat edilen bir ses kayıt cihazıdır.

Bunların dışında potkallar romanlarda macera unsuru olarak kullanılan bir diğer iletişim aracıdır. Potkal; kaza veya başka bir olayı karadakilere bildirmek için gemilerden denize salınan, içinde mektup olan şişelerdir(TDK Türkçe Sözlük, 2011). Potkallar denizcilikte yüzyıllardır kullanılan bir iletişim yöntemi idi. Mesajlar birkaç dilde yazılırdı. Jules Verne bu başarısı şansa kalmış iletişim tekniğini romanlarında işlek şekilde kullanır. *Kaptan Grant’ın Çocukları*’nda köpekbalığının karnından çıkan

şişedeki mesajla başlar her şey, *Esrarlı Ada*'da Ayrton denize attığı şişe sayesinde bulunur, *Buzlar Sfenksi*'nde haber alınamayan geminin kaza geçirdiği potkallar aracılığıyla öğrenilir.

Çok dillilik, kültürler arası iletişim romanlarda yer alan diğer içerik unsurlarıdır. Özellikle kahramanların birden fazla dil konuştuğu durumlarda bunu övgüyle aktarır.

Genç adam öğrenmeye çok meraklıydı. Bu yüzden Tataristan'dan Kuzey Buz Denizi'ne kadar olan tüm lehçeleri iyi bilirdi.(MS, s.17)

Gazetemin beni bu yolculuğa çıkarmasının önemli bir nedeni Rusçayı, İngilizceyi ve Almancayı çok iyi konuşabilmemdi. Bir de otuz iki bin sözcüklük ana dilim Fransızca'yı katarsak yeni ve eski dünyayı kolayca dolaşabilecek bir durumda olduğumu övünerek söyleyebilirim.(BGYN, s.6)

4.1.10.3. İletişim temasındaki temel iletiler

Dil bilmek çok kültürlülüğün vazgeçilmezidir.(KGÇ, DMY, BGYN, TK, MS)

Bireyler arasındaki iletişimin en önemli ögesi saygıdır.(LBD, GC, BB, PB)

4.1.11. Erdemler

Erdem, ahlakın övdüğü iyi olma, alçak gönüllülük, yiğitlik, doğruluk vb. niteliklerin genel adıdır (TDK Türkçe Sözlük, 2011). “Erdemler” teması Türkçe Öğretim Programı'ndaki temalarda önceliklidir. Programda erdemler başlığı taşıyan bu tema değerler kavramı ile örtüşmektedir. “Öğretim programlarında yer alan *kök değerler* şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.”(TÖP, 2018, s.4). Programda belirtilen bu değerler “Erdemler” temasının içeriğiyle örtüşmektedir.

Çocukların evrensel ahlaki ilkelere uygun davranışlara yönelmesi için, tanıştıkları yazınsal metinlerde uygun iletilerin olması gerekir. Sever (2008) çocukların okuyacakları kitapların temel amacının öğretmek değil, onların iyiye yönelik duygularını geliştirmek oluşunu belirterek çocuklara duyarlık kazandıracak eserlere öncelik verilmesi gerektiğini savunur.

Jules Verne ve Hetzel, daha önce belirtildiği gibi, eserlerde eğiticiyi ön planda tutmuşlardır. İnançlı bir yazar olarak tanınan Jules Verne eserlerinde iyi ve doğruyu yüceltmıştır. Oluşturduğu başkahramanların temel özellikleri bu düşünceyi doğrular. Romanların başkahramanları öncelikle dürüst, cesur ve ahlaklıdır. Erdemlerin hayattaki önemini vurgulamıştır.

Yargıç görevini mutlak bir dürüstlikle yerine getirirken, nereden gelirse gelsin, hiçbir etki altında kalmaz, siyasi iktidar kararlarını belirleyemezdi. Tam bir kanun adamıydı. (LBD, s.121)

Birbirine yardımcı olmak insanlığın yasasıdır. (Ch, s.107)

İnsan hasmına karşı bile saygılı olmalı. (AY, s.162)

İnsan kinini unutup, merhameti seçerse en yüce takdiri kazanır. (AY, s.164)

Verilen hiçbir ödül onu vatanına ettiği hizmetten daha çok mutlu edemezdi. (MS, s.90)

Çıkarından daha yüce amaçlar uğruna ölmeyi sadece en onurlu insanlar göze alabilir. (DUF, s.98)

İnsani heveslerin bir gün geçeceğini, mutlak güç karşısındaki acizliğimizi ne zaman anlayacaksınız? (BBH, s.69)

Uzun sözün kısası, sonuç olarak, erdem, cesaret, yetenek, zekâ, hayal gücü gibi bütün nitelik ya da özellikler sadece molekül sorunu olabilir mi? (...) bu çılgınca deneye rağmen, biz kendi hesabımıza, bütün görüş açılarından, bunu reddediyoruz. (DOD, s.90)

Hiçbir kötülük cezasız kalmaz, çünkü gerçeklerin sonunda ortaya çıkma gibi bir özelliği vardır. (BGYN, s.92)

Aşağıda incelediğimiz romanlarda öne çıkan erdemler listelenmiştir.

Adil olma: LBD, KK, BBM, BGYN, GY, KŞ

Ahlaklı olma: BBM, CH, DOD, DH, GH, KŞ, SGDA, ZU

Alçak gönüllülük: DBÇ, DAYF, DH, GH, YI

Azım: BBH, DY, DAYF, KGÇ, KHS, KI

Bağışlayıcı olma: AY, KGÇ, ME

Cesur Olma: DUF, KGÇ, KŞ, ME, MS, SGDA

Cömertlik: AV, BB, DBÇ, DAYF, GC, PB

Çalışkanlık: DBÇ, İYOT, ME, RM, SGDA

Dayanışma: BBH, BGYN, BS, DMY, DUF, EA, GC, İYOT, KGÇ, KHS, RM

Dürüstlük: BBM, ÇBÇBG, GY, Kİ, LBD, RM, SGDA

Dostluk: AÇS, BBH, BS, EA, KGÇ, OYBK, PB

Fedakârlık: DUF, İYOT, Kİ, LBD, MS, ZU

Gönüllülük: DUF, İYOT, MS

Güven: AÇS, İYOT, KK, TK, YI, YŞ

İyilikseverlik: AY, GC, KGÇ

Kanaatkâr olma: AV, ÇBÇBG, DMY, ZU

Kararlılık: BK, KHS, LBD, MS, OYBK

Kibarlık: İYOT, LBD, SGDA

Liderlik: DY, DAYF, KGÇ, Kİ, OYBK, TK

Merhamet: BK, BGYN, Ch, EA, KK

Ölçülü olma: AV, DMY, KHS, YŞ, ZU

Paylaşma: AÇS, BBH, İYOT, RM, SGDA

Sabırlı olma: AY, BB, KGÇ, Kİ, ME, PB

Sevgi: BB, BGYN, DBÇ, GC, İYOT, KGÇ, Kİ, LBD, MS, PB, TK, YI

Sorumluluk: DUF, KGÇ, ME, MS, SGDA

Umut: AÇS, BB, İYOT, KGÇ, PB

Vatanseverlik: BK, BBM, DUF, LBD, MS, TK

Vefa: BS, EA, Kİ, MS, PB, TK

İncelene eserlerde dayanışma, sevgi, adil ve ahlaklı olma değerlerinin öne çıktığı görülmektedir.

Yazar tarafından yüceltilen bu erdemlere karşın romanlarda olumsuz unsurlara rastlanmaktadır. Irkçı ve sömürgeci söylemler, şiddet ve aşırı drama, öz savunma nedeni ile yapılmış olsa da öldürme eylemleri, bu olumsuzluklar arasındadır. Örneğin, *Küçük*

İrlandalı'da kahramanın çektiği sıkıntılar aşırı drama içermektedir. *On Beş Yaşında Bir Kaptan*'da Afrika yerlilerine karşı takınılan tutum ırkçılıkla örtüşmekte, sömürgeciliği haklı çıkarmaktadır. *Altın Volkanı*'nda kahramanlar kendilerini savunmak için çete üyeleri ile çatışır.

Fakat olayların olağanüstü şartlarda geçmesi, karakterlerin şiddet eylemine çoğunlukla mecbur kalması, günümüz dünyasından uzak kültürel ortam; çocuk tarafından çözümlendiğinde, bu olumsuzlukların yüzeysel kalacağı düşünülmektedir. Öğretmenin uygun yönlendirmesi, romanların geçtiği dönemi açıklaması, öğrencilerin romanlardan doğru iletiyi almasını sağlayabilir.

4.1.11.1. Erdemler temasındaki temel iletiler

- İnsan, hiçbir zaman umudunu yitirmemelidir.(BS, BBM, AÇS, Kİ, Ch, EA, İYOT, PB)
- İyi yürekli insanlar çevrelerini ve kendilerini mutlu kılar.(AY, LBD, YI, GY, Kİ)
- Karşımıza çıkan korkutucu engeller cesur olduğunda aşılabılır.(BBH, OYBK, DUF, TK, KGÇ, KHS, BS, EA, MS)
- Bir işin iyi bir sonuca ulaşması için sabırlı olmak gerekir.(SGDA, BB, AÇS, DY)
- Sevgi, uğruna mücadele etmeye değer bir kavramdır.(GC, YI, KGÇ, TK, KŞ, BB, PB)
- Yapılan iyilikler karşılıksız bırakılmamalıdır. (PB, Kİ, ME, DMY, KK)
- Dostlar insanların yaşamdaki en büyük desteğidir.(KGÇ, OYBK, BBH, EA, RM, YŞ, GC, PB, AY, AÇS, AV)
- Dayanışma ve iş bölümü ile her türlü zorluk aşılabılır.(BBH, EA, SGDA, KGÇ, DBÇ, BB, DAYF, DMY, GC)
- Bağışlayıcı olmak en büyük erdemlerdendir.(EA, AY, BK, KŞ)
- İnsan, vatanını tüm çıkarlarından üstte tutmalıdır.(BK, MS, DUF, TK, BBM)
- Vatan sevgisi en kutsal duygulardan biridir.(BK, MS, DUF, TK, BBM)
- Sadakat dostluğu pekiştirir.(KGÇ, EA, SGDA, RM, GY)
- Adil ve vicdanlı olmak erdemli bir insan olmanın gereğidir.(KK, LBD, TK, KŞ, DH, GH)

- Alçak gönüllülük başarılan işleri üstün kılar.(GH, DH, BK, DAYF, DBÇ, KHS)
- Hedefe varmak için azim, cesaret ve çalışkanlık gerekir.(BBH, SGDA, KGÇ, EA, DBÇ, GC, MS)
- Ahlak ve maneviyat insanın yaşamında huzuru sağlar.(ÇBÇBG, BB, YYP, ZU, DAYF)

4.1.12. Kişisel Gelişim

Bireyler içinde buldukları toplumsal düzen, ekonomik şartlar, sosyal konum gereğince; kendilerine daha mutlu bir yaşantı sağlamak isterler. Bu amaçla kendilerini çeşitli alanlarda yetiştirerek; sorunlarını çözebilecek, gelişim görevlerini tamamlayabilecek bir öz yeterlik algısına ulaşmaları gerekir(Erol ve Temizer, 2016). Bu algıya ulaşmak için kişisel gelişimi sürdürmek, başarıya ulaşmak, doğru sonuçlar almak önemlidir. Yani deneyim gerektirir. Romanlar da okuyucularına farklı yaşantıları deneyimleme fırsatı sunar. Okuyucu bu deneyimi anlamlandırır ve kendi şemaları ile birleştirerek biçimlendirir (Aktulum, 2007). Çocukların okuyacağı romanlar, kişisel gelişim sürecini desteklemeli, öz yeterlik algılarını kuvvetlendirmeli ve onlara uygun yaşantılar sunmalıdır.

Türkçe Öğretim Programı'nda bu temaya dair konu önerileri incelendiğinde, kişisel gelişimin "birey" olma süreci olarak ele alındığı tespit edilmiştir. Bu sebeple bu kısımda incelenecek hususlar romanlardaki kahramanların gelişimleridir.

Jules Verne'in eserlerinin büyük bir kısmında kahramanlar daha baştan iyi ve kötü olarak belirlenmiştir. Ancak az sayıda olmakla beraber karakter dönüşümleri barındıran romanları da bulunmaktadır. Bu dönüşümler, kahramanların deneyimledikleri yaşantıların ardından her zaman iyi ve doğruya yönelmeleri ile sonuçlanır.

Kötülükten iyiliğe yönelen karakterler işledikleri suçların kefaretinin ödeyerek bağışlanır. Yazar tarafından hataların farkına varılması bağışlanmak için yeterli görülmemiştir. Mutlaka bu hataları telafi edecek bir fedakârlık gerektirir. Örneğin, Kaptan Nemo (DAYF), *Esrarlı Ada*'daki kahramanlara yardım ederek onları birçok kez çeşitli tehlikelerden kurtarır. Kendisinin ise suçlarından dolayı kurtarılmaya değer olmadığını

düşünür, pişmanlıklarını dile getirir ve denizaltısıyla birlikte sulara gömülür. Böylece bağışlanmak uğruna bedel ödemiş olur.

Thomas Roch (BK), yaptığı patlayıcıyı korsanlara teslim ettikten sonra ülkesinin gemilerini gördüğünde yaptığı hatayı fark eder. Vatan sevgisi, hırsına üstün gelir. Ülkesinin askerlerini korumak ve daha büyük katliamları önlemek adına hem icadını hem de kendisiyle beraber korsanları ortadan kaldırır. Üstün bir amaç uğruna hayatını feda ederek, yaptığı hatayı telafi eder.

Ayrton (KGÇ), Esrarlı Ada'daki kahramanlar tarafından kurtarılınca suçlarını itiraf eder, pişmanlığını dile getirir. Bağışlanmak için her türlü tehlikeli işte öne atılır. Çok kez kahramanları kurtarır. Böylece iyiliğin tarafını seçmiş olur. Bu kahramanlar romanlarda kötü karakter olarak başlayıp nihayetinde doğru tarafa geçen kahramanlardır.

Bir de yaşadıkları macera ya da yolculukların ardından hayata dair dersler çıkararak hikâyesini tamamlayan kahramanlar vardır. *Robensonlar Mektebi*'nde yeterince olgunlaşmadığını düşünen Godfrey maceraya atılmak ister. Bunun üzerine amcası bir oyun kurar. Her şeyden habersiz Godfrey çıktığı yolculuk sonucunda ıssız bir adaya düşer. Kahraman burada hayatta kalma mücadelesi verirken sahip olduğu hayatın değerini anlar.

Çin'de Bir Çinli'nin Başına Gelenler adlı romanda ise her şeye sahip bir tüccar, yaşadığı hayatı anlamsız ve sıkıcı bulur. Bir kiralık katil tutarak kendisini beklemediği bir anda öldürmesini söyler. Ancak bu sırada genç bir kıza aşık olur. Hayata farklı bir gözle bakmaya başlayan Kin-Fo fikrinden vazgeçer. Böylece macera örgüsü başlar. Hem hayatta kalmaya çalışır hem de yaşama karşı takındığı kayıtsız tavırda ne kadar hatalı olduğunun farkına varır.

Kahramanlardaki gelişim ve dönüşüm süreci tüm romanlarda deneyimlerle sağlanır. Aşılması güç engellere göğüs geren, hayat mücadelesi veren, farklı kültür ve coğrafyalarda seyahat eden kahramanlar, evlerine “*daha iyi biri*” olarak dönerler.

4.1.12.1. Kişisel gelişim temasındaki temel iletiler

- Doğru davranmak için hiçbir zaman geç değildir.(DAYF, BK, BGYN, SGDA)

- Yapılan kötülüklerin mutlaka bedelinin ödenmesi gerekir.(BK, EA, ZU, MS, KK, KŞ)
- Seyahat kişileri değiştirir ve geliştirir.(BBH, SGDA, RM, Dbç)
- Sahip olduklarımızın değerini bilmemiz gerekir.(ÇBÇBG, İYOT, KHS, BK)
- Yeni yerler görmek, öğrenilenleri uygulamak, gözlem yapmak doğru kararlar almaya yardımcı olur.(BBH, OYBK, KHS, AV, BB, DMY)
- Görülecek ve öğrenilecek çok şey vardır. Bu yüzden hayatı yaşamak için vakit kaybedilmemelidir.(SGDA, YŞ, BS, AY, BGYN)

4.1.13. Birey ve Toplum

“İnsan, belirli bir zaman kavramı içinde, geçmişten geleceğe hafızası, şimdiki zamandaki eylemselliği ve gelecek tasarımları ile mekâna bağlı / bağımlı biçimde yaşar. Zaman içinde bellekte oluşturduğu bilgi birikimi sayesinde, yeni toplumlar kurar ve kendini sürekli bir değişimin içinde bulur.”(Aşkaroğlu, 2017, s.72). İnsan ilkel toplumdan günümüze kadar, kendi varoluşunu oluşturmuştur. Geçmiş nesillerin bilgi birikimini geliştirerek, değer sistemini dönüştürerek yeni normlar belirlemiştir. Toplum ve onu oluşturan bireyler arasındaki ilişki doğru orantıda gelişmektedir. Bu yüzden donanımlı bireyler, inşa edilmek istenen ideal toplumun vazgeçilmez bir parçasıdır.

Türk Milli Eğitiminin temel amaçlarından biri, öğrencinin toplumu oluşturan bir fert olmasının yanında kendine özgü nitelikleriyle “birey” olarak yetiştirilmesidir.(Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973, m.2).

Birey ve toplum arasındaki ilişkinin temellerini oluşturan adalet, kültür, dayanışma, bireysel gelişim, kültürel farklılıklar gibi öğeler romanların tamamında örtük ileti halinde bulunmaktadır.

4.1.13.1. Birey ve toplum temasındaki temel iletiler

- Birey, kişisel tutkularını toplum yararına kullanmalıdır.(DBÇ, DH, GH, BK, DOD, DAYF, DMY, KHS, BBM)
- Büyük keşifler insanlığa hizmet etmelidir. (AY, AÇS, DBÇ, BBH, DH, GH, BBM)

- Adalet insan eliyle kurulmuş bir sistem olduğu için uygulayıcıları dürüst olmalıdır.(LBD, KK, TK, MS)
- Kùltürler arası iletişim doğru kurulursa bireylere yeni dünyaların kapısı açılır. (KGÇ, AÇS, GC, YŞ, BBM))
- Toplum kurallarına uymak toplumda düzeni sağlar.(BB, YŞ, Kİ, BGYN, ÇBÇBG)

4.1.14. Hak ve Özgürlükler

“Hak ve Özgürlükler” teması; demokrasi, din ve vicdan özgürlüğü, temel haklar gibi bugün yasalarca korunan kapsamda ele alınmamıştır. Özgürlük vurgusu daha çok bağımsızlık ve vatan sevgisi yönünden işlenmiştir. Hak kavramı ise Jules Verne’in daha önce belirtilen adli vakalı romanlarında adalet teması ve adil olma erdemi çerçevesinde işlenmiştir. Ancak bu temaya bağılı olarak toplumsal cinsiyet rolleri ve çok kültürlülük kavramlarına dair tespitler yapılmıştır.

4.1.14.1. Toplumsal cinsiyet rolleri

Jules Verne’in romanlarında erkek egemen bir dünya söz konusudur. *Olağanüstü Seyahatler* dizisinde yayınlanan bu romanlar; zorlu yolculuklar, tehlikeli maceralar ve bilimsel deneyler içermektedir. 19.yy’da Avrupa topluluklarındaki kadın algısı göz önünde bulundurulduğunda kadına romanlarında az yer vermesi normal sayılabilir. İncelenen romanlarda kadın kahramanlar iyi niyet, şefkat ve sevginin bir temsilcisi olarak kullanılmışlardır. Günümüzde bile toplumsal cinsiyet algıları hala tartışılırken Jules Verne’in o dönemde dahi kadın kahramanları yüceltmesi olumlu bir tutum olarak görülmelidir.

4.1.14.2. Çok kültürlülük

Birden fazla kültürün tek bir siyasi irade altında bir arada yaşadığı toplumsal düzen için kullanılan bu kavram; Jules Verne’in *Livonya’da Bir Dram*, *Michel Strogoff*, *Tuna Kılavuzu* adlı romanlarında işlenmiştir. Fransız İhtilali ile yayılan milliyetçilik akımı sonrası imparatorlukların himayesinde yaşayan halklar kendi ulus devletlerini kurmak istemişlerdi. Etnik gerilimlerin yaşandığı 19.yy, Jules Verne’in bahsi geçen

romanlarındaki siyasi arka planı oluşturur. *LBD*'de Slav-Cermen, *TK*'de Bulgar-Macar, *MS*'de Tatar-Rus halkları arasındaki gerilime yer vermiştir.

Çok kültürlülük, kavramsal tanımı ile değil kelime anlamıyla ele alındığında ise bu tema küreselleşme kavramı ile karşılanabilir. Halkların, kültürlerin, dillerin birbiriyle buluşması olarak alımlandığında Jules Verne romanlarında kültürlerarasılığın ne kadar işlek olduğu görülebilir. Yazarın eserlerinde Amerikalılar ile İngilizler, Avusturyalılar ile İskoçlar birlikte maceraya atılır. Kitaplarda kahramanların birçok dili konuştuğu belirtilir. Yolculuğun her durağındaki kültür, yaşam, coğrafya aktarılır. Bu bağlamda Jules Verne'in çok kültürlülük kavramını verimli şekilde romanlarının ögesi haline getirdiğini söylemek mümkündür.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmanın bu kısmında sonuç ve öneriler alt başlıkları altında açıklamalar yapılmaktadır. Sonuçta, bulgular ve yorum kısmındaki değerlendirmeler bağlamında çalışmanın nihai sonucu ifade edilmektedir. Öneriler kısmında ise, ulaşılan sonuçlar doğrultusunda araştırmacılar, uygulayıcılar ve öğretmenler için öneriler sunulmuştur.

5.1. Sonuç

Jules Verne ülkemizde ve dünyada son yüz yılın en çok okunan yazarları arasında yer almaktadır. Roman türüne yaptığı katkıyla, bilim kurgu romanının kurucuları arasında sayılan yazar, çok sayıda eser vermiştir. Sahip olduğu ün, eserlerinin ulaşılabilirliği, çocuk yazarı algısı ve roman içeriklerinin cazibesi nedeniyle, en çok tercih edilen yazarlardandır. Yazarın romanlarının Türkçe Öğretim Programı'nda belirtilen on altı temadan on dördü kapsamında incelenmesiyle şu sonuçlara ulaşılmıştır.

- “Bilim ve Teknoloji” ile “Doğa ve Evren” teması romanlarda en işlek kullanılan temadır. Bilimsel veriler, teknik bilgiler, coğrafi anlatımlar yönüyle öğreticiliği güçlüdür. Türkçe Öğretim Programı'nda verilen alt konu önerilerinin hepsi romanlarda bulunmaktadır.
- Romanlarda “Sağlık ve Spor” temasına dair bir ileti tespit edilememiştir.
- “Kişisel Gelişim” teması Türkçe Öğretim Programı'ndaki çerçevede değil karakter gelişimi bağlamında değerlendirilmiştir.
- “Erdemler” teması romanların eğiticilik yönünü taşımaktadır.
- “Zaman ve Mekan” temasındaki konu önerilerinden geçmiş-şimdi-gelecek, ülkeler ve gezginler motiflerinin uygun iletiler ile işlendiği tespit edilmiştir.

- “Duygular” teması romanlarda başarılı şekilde işlenmemiştir. Fakat olumlu duygular yüceltilmiştir. Olumsuz duyguların tasvirinin ise daha güçlü olduğu görülmüştür.
- “Sanat” teması romanlarda müzik, resim ve edebiyat bağlamında sınırlı şekilde ele alınmıştır.
- “Vatandaşlık” teması adalet, çalışma, hukuk, görev bilinci, sorumluluk üzerinden işlenmiş, olumlu iletilere yer verilmiştir.
- Romanların “Çocuk Dünyası” temasına uygun bulunmasının en büyük nedenlerinden biri yazarın romanlarında çocuk kahramanlara yer vermiş olmasıdır. Çocuklar cesur olma, çalışkanlık, dürüstlük ve azim ekseninde işlenmiştir.
- “Okuma Kültürü” temasındaki alt konu önerilerinden metinlerarasılık ve edebi şahsiyetler üzerinden yapılan değerlendirmede, yazarın her ikisini de eserlerine başarıyla yansıttığı görülmüştür. Okumanın değerine dair iletileri çocuğa uygundur.
- “Hak ve Özgürlükler” temasına dair iletiler adaletin yerini bulması ve bağımsızlığın önemi ile sınırlıdır.
- “İletişim” temasıyla kültürler arası iletişim ve çok dillilik konu önerilerine uygun iletiler yer almaktadır. Dönemin iletişim yöntemlerine sıkça yer verilmektedir.
- “Birey ve Toplum” teması romanların yazıldığı dönemin kültürel, toplumsal, siyasi yapısını aktarır nitelikte işlenmiştir.
- Eserler eğitim ilkelerinden çocuğa görelilik ilkesine uygundur, ortaokul öğrencilerine çalışkanlık, dürüstlük, azim, cesur olma gibi değerleri vermektedir.

Ancak belirtmek gerekir ki romanlarda, iletisi çocuğa uygun olmayan olumsuz ifadeler sınırlı sayıda da olsa yer almaktadır. Jules Verne’in geçtiğimiz yüzyılda çocuklar tarafından çok sevilerek okunması, onun bir çocuk yazarı olduğu yanılgısını yaratmıştır. Öğretmenler bu yanılgıdan dolayı yazarın tüm eserlerini içerik ve tema sorgulamaksızın öğrencilere önermektedirler. Oysa incelenen kırk romandan ikisi içerik açısından çocuğa görelilik ilkesine tümüyle aykırıdır. *Chancellor* romanında modern insanın mecbur kaldığında yamyamlık yoluna başvurabileceği iletisi vardır. *Yirminci Yüzyılda*

Paris romanında ise topluma uyum sağlayamama sonucunda intihar etme, olumsuz bir ileti taşımaktadır.

Şiddet, romanlarda genellikle öz savunma hakkından doğar. Ancak bu durum romanların yazıldığı dönem ve içerik kapsamında düşünüldüğünde normal görülmelidir. Çünkü romanlar serinin adı gibi *Olağanüstü Seyahatler* üzerine kurgulanmıştır. Yazar bilimsel verileri oldukça gerçekçi işlemiştir. Fakat kurgudaki aşırı rastlantısallık, Sever (2018) tarafından belirtildiği üzere kurguyu zayıflatan öğeler arasında yer almaktadır. Bu sebeple gerçeklik duygusundan okuyucuyu uzaklaştırır. Buna dayanarak romanların içerdiği şiddet unsurlarının çocuk tarafından kurgudaki basit olaylar olarak algılanacağı kanısına varılmıştır.

Jules Verne'in romanları eğitici, yönlendirici, üslubu kuvvetli yazınsal metinler gibi görülmemelidir. Romanlar; temaların işleniş şekli, merak unsuru, gizem, hayal gücü ve anlatımdaki akıcılık ile daha çok okumanın ilk evresi olan *ilgi* ilkesine hizmet etmektedir.

5.2. Öneriler

- “Yolculuk” ve “Keşif” konu olarak değil tema olarak öğretim programlarında ele alınabilir. Yolculuk bireyin dünyasında iyileştirici ve dönüştürücü bir etkiye sahiptir. Kişiyi yeni dünyaların kapısını aralamakla kalmaz; kültürler, mekânlar, tarihler arası köprü kurmak için aracı olur. Maceranın, bilinmezin ve yeniliğin anahtarı olan bu kavram Jules Verne'in roman serisinde her yönüyle işlenmiştir. Şimşek (2018) yol ve yolculuk temasının sanat tarihindeki önemini şöyle ifade etmiştir:

Edebiyattan sinemaya, resimden mimariye, müzikten tiyatroya farklı sanat dallarında işlenen yol ve yolculuk temaları aynı zamanda döneminin kültürel, tarihsel ve toplumsal atmosferini yansıtan bir unsurdur. Bazı sanat eserlerinin temel dayanağını oluşturan yol/ yolculuk teması aynı zamanda arketip, motif ve sembol gibi niteliklere sahip bir olgudur. Bu nedenle her dönemde farklı tutumlarla, bakış açılarıyla işlenmiş, insanın doğasını yansıtmaya açısından sanatçıların üzerinde durdukları bir mesele olmuştur (s.118).

- Keşif ise çocuğun her anıdır. Hayatı deneyimleyen çocuk yaşadığı her tecrübeye anlam bağıntıları kurarak keşifte bulunur. Doğru bağıntılar, merak duygusunun yeni kavramlara uygun şekilde yönlendirilmesiyle ortaya çıkar. Jules Verne

eserleri her yönüyle keşif temasını işlemektedir. Bu tema bilgi üretmenin önem taşıdığı bu çağda öğretim programlarında yer almalıdır.

- Jules Verne'in romanları fen, teknoloji, bilim, coğrafya gibi alanlarda özel ilgi geliştirmiş çocuklara önerilmelidir.
- Romanların tam metin çevirileri ortaokul sınıf seviyeleri için ağır olabilir. Doğru şekilde kısaltılmış ve çocuklara uygun hale getirilmiş çevirileri tercih edilmelidir.
- Jules Verne eserleri değerler eğitime uygun, iletileri bakımından oldukça zengindir bu bakımdan ders kitaplarına konulmalıdır.
- Jules Verne'in eserlerinde tespit edilen iletilerdeki didaktik unsurlardan Türkçe eğitiminde yararlanılmalıdır. Didaktik unsurların yanı sıra eserlerdeki metinlerarasılık özelliği Türkçe derslerinde kullanılmalıdır.
- Sürükleyiciliğinden dolayı, okuma alışkanlığı kazanmakta zorlanan öğrenciler için alternatif olabilir.
- Romanların içeriğiyle çocuklara genel kültür anlamında katkıda bulunacağı göz önünde bulundurulmalıdır.
- Eserlerin ortaokul öğrencilerinin karakter gelişimlerine uygun olması, eğiticilik yönü ile olumlu duygular yükleyen iletilerin bulunması sebebiyle Türkçe Eğitiminde kullanılmalıdır.

Roman türüyle aynı dönemde edebiyatımıza giren yazarın romanları bugün dünya kültürünün bir parçası haline gelmiştir. Olumlu ve olumsuz yönleri göz önünde bulundurularak öğrencilerin uygun eser vasıtasıyla yazarla tanışması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Acar Otbiçer, T. (2016). Başarı ve motivasyon için “öz yeterlik”. *Popüler Bilim Dergisi*, 23(248), 60-61. Erişim Adresi
https://www.academia.edu/25504459/Ba%C5%9Far%C4%B1_ve_Motivasyon_i%C3%A7in_%C3%96zyeterlik
- Adalı, O. (2004). *Anlamak ve anlatmak*, 2. Baskı. İstanbul: Pan Yayıncılık
- Akın, M. (2009). *Türk çocuk edebiyatında bilimkurgu*. İstanbul: Bizim Kitaplar
- Aktulum, K. (2007). *Metinlerarası ilişkiler*, 3. Baskı. İstanbul: Öteki Yayınevi
- Altunışık, R., Coşkun, R., Yıldırım, E. ve Bayraktaroğlu, S. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*, 6.Baskı. Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Andı, M. F (2012).Türk edebiyatında Jules Verne tercümelemleri. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 28, 65-80. Erişim adresi
<http://dergipark.org.tr/iutded/issue/17067/178307>
- Aşkaroğlu, V. (2017). Toplum ve birey: yabancılaşma üzerine kuramsal bir tartışma. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 35(35), 78-83. doi: 10.17498/kdeniz.341181
- Baudou, J. (2005). *Bilim-kurgu*. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları
- Bozkurt, E ve Karadağ, A.A. (2015). II. Abdülhamid dönemi roman çevirileri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 3, 43-77. Erişim adresi
<https://dergipark.org.tr/download/article-file/115447>
- Creswell, J.W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Siyasal
- Çeçen, Y. (2002). Duygular insan yaşamında neden vazgeçilmez ve önemlidir?. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (9), 164-170. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/50126>
- Çetin, N. (2007). *Roman çözümleme yöntemi*, 5.Baskı. Ankara: Öncü Kitap
- Çiftçi, A. (2006). *Vatandaşlık bilgisi demokrasi ve insan hakları*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık

- Çolpan, Y. (1963). *Ataç'ın sözcükleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Deep racism: the forgotten history of human zoos (2014, 18 Şubat) Erişim adresi
<https://popularresistance.org/deep-racism-the-forgotten-history-of-human-zoos/>
- Dehs, V. (2009). *Jules Verne - Eleştirel bir biyografi* -. İstanbul: İthaki
- Dökmen, Ü (1994). *Okuma becerisi, ilgisi ve alışkanlığı üzerine psiko-sosyal bir araştırma*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları
- Drake, N (2016, 6 Ocak). Green sunsets are 100% real. *National Geographic*. Erişim adresi:<https://www.nationalgeographic.com/science/phenomena/2016/01/06/green-sunsets-are-100-real/>
- Duru, O. (1973, Ocak). Science-fiction sözcüğüne Türkçe bir karşılık arama denemesi, *Türk Dili*, 27 (256), 332-340.
- Erol, M. ve Avcı-Temizler, D. (2016) Eyleme geçiren bir katalizör “öz yeterlik algısı”: üniversite öğrencileri üzerine bir inceleme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31 (4), 711-723. doi: 10.16986/HUJE.2015014223
- Güzel Polat, E. (2011). Osmanlıdan günümüze vatandaşlık anlayışı. *Ankara Barosu Dergisi*, 3, 127-157 Erişim adresi:
<http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2011-3/2011-3-4.pdf>
- Kıbrıs, İ. (2006). *Çocuk edebiyatı*, 3. Baskı. Ankara: Tek Ağaç Eylül Yayınları
- Özkan Türkmen, D. (2008). *Jules Verne'in “Kaptan Grant'ın Çocukları” adlı romanının çocuk eğitimine katkıları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Pérez, A., Vries, G., ve Margot J.M. (2018). Jules Verne Faq. Erişim adresi:
<http://jv.gilead.org.il/FAQ/>
- Püsküllüoğlu, A. (2009). *Edebiyat sözlüğü*, 2.Baskı. İstanbul: Can Yayınları
- Sainsbury, B. (2015, 12 Mart) Vahşetin Çağrısı'na ilham veren topraklar. *BBC*. Erişim adresi:https://www.bbc.com/turkce/ozeldosyalar/2015/03/150312_vert_tra_vahsetin_cagrisi
- Sever, S. (2008). *Çocuk ve edebiyat*, 4.Baskı. İzmir: Tudem
- Sherard, R. (1903, 9 Ekim). Jules Verne röportajı, *T.P.'s Weekly* Erişim adresi

<http://jv.gilead.org.il/sherard2.html>

Şarman, K. (2015, Mayıs). Jules Verne Keşif Peşinde. *Atlas*, 266, 46-51

Şimşek, Y. (2018). Yol ve yolculuk bağlamında Nalan Barbarosoğlu'nun Yol Işıkları eseri. *Erdem*, 74, 117-138. doi: 10.32704/erdem.450115

T.C Milli Eğitim Bakanlığı (2018) *Türkçe Öğretim Programı*. Erişim Adresi:

<http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=332>

Tanpınar, A.H. (2003). *19 uncu asır Türk edebiyatı tarihi*, 10. Baskı. İstanbul: Çağlayan Kitapevi

Türk Dil Kurumu (1974). *Yazın terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe Sözlük*, 11.Baskı. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

Türkiye Ne Okuyor – Türkiye’de En Çok Okunan Kitaplar (11 Aralık 2019). Erişim adresi: <https://www.idefix.com/turkiye-ne-okuyor>

Uyanık, S. (2011). *Osmanlı-Türk anlatılarında bilime yönelişin mantığı ve gelecek tasarıları (19.yüzyıl sonu ve erken 20.yüzyıl)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara

Verne, J. (1979). *Gökler fatihi*. İstanbul: Milliyet Çocuk

_____. (2004). *Kaptan Grant'ın çocukları*, 2. Baskı. İstanbul: Timaş Yayınları

_____. (2007). *Robensonlar mektebi*, 2. Baskı. Ankara: Elips Kitap

_____. (2008). *Begümün beş yüz milyonu*, 3. Baskı. İstanbul: İthaki Yayınları

_____. (2008). *Chancellor*, 2. Baskı. İstanbul: İthaki Yayınları

_____. (2009). *Livonya'da bir dram*, 2. Baskı. İstanbul: İthaki Yayınları

_____. (2009). *Bayrağa karşı*, 2. Baskı. İstanbul: İthaki Yayınları

_____. (2009). *Bayan Branican*, 3. Baskı. İstanbul: İthaki Yayınları

_____. (2009). *Buzların sfenksi- I. Cilt*, 2. Baskı. İstanbul: İthaki Yayınları

_____. (2009). *Buzların sfenksi- II. Cilt*, 2. Baskı. İstanbul: İthaki Yayınları

_____. (2010). *Dünyanın hakimi*. İstanbul: Arunas Yayıncılık

- _____. (2012). *Piyango bileti*, 2. Baskı. İstanbul: İthaki Yayınları
- _____. (2013). *Denizde bulunan çocuk*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- _____. (2013). *Çin’de bir Çinlinin başına gelenler*, 2. Baskı. İstanbul: İthaki Yayınları
- _____. (2014). *Yüzen şehir*, 6. Baskı. İstanbul: İthaki Yayınları
- _____. (2014). *Altın volkanı*, 5. Baskı. İstanbul: İthaki Yayınları
- _____. (2014). *Madenin esrarı*, 4. Baskı. İstanbul: İthaki Yayınları
- _____. (2014). *Karpatlar şatosu*, 6. Baskı. İstanbul: İthaki Yayınları
- _____. (2015). *Ay’ın çevresinde seyahat*, 5. Baskı. İstanbul: İthaki Yayınları
- _____. (2015). *Dünyanın merkezine yolculuk*, 6. Baskı. Ankara: Arkadaş Çocuk
- _____. (2016). *Denizler altında yirmi bin fersah- I. Cilt*, 8. Baskı. İstanbul: İthaki Yayınları
- _____. (2016). *Denizler altında yirmi bin fersah- II. Cilt*, 6. Baskı. İstanbul: İthaki Yayınları
- _____. (2016). *Yirminci yüzyılda Paris*. İstanbul: Alfa
- _____. (2016). *Seksen günde devr-i alem*, 4. Baskı. İstanbul: İthaki Yayınları
- _____. (2016). *On beş yaşında bir kaptan*. İstanbul: Parıltı Yayıncılık
- _____. (2017). *Ay’a yolculuk*, 11. Baskı. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- _____. (2017). *Doktor Ox’un deneyi*, 2. Baskı. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- _____. (2017). *Gezgin Cambazlar*, 5. Baskı. Ankara: Arkadaş Çocuk
- _____. (2018). *Tuna Kılavuzu*. Ankara: Arkadaş Çocuk
- _____. (2018). *Zacharius Usta*, 3. Baskı. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- _____. (2018). *Balonla beş hafta*, 3. Baskı. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- _____. (2018). *Dünyanın ucundaki fener*, 6. Baskı. Ankara: Arkadaş Çocuk

- _____. (2018). *Bir gazetecinin yolculuk notları*. Ankara: Arkadaş Çocuk
- _____. (2018). *Michel Strogoff*. Ankara: Arkadaş Çocuk
- _____. (2018). *Yeşil ışın*, 3. Baskı. Ankara: Arkadaş Çocuk
- _____. (2018). *Esrarlı Ada*, 8. Baskı. Ankara: Arkadaş Çocuk
- _____. (2018). *Kip kardeşler*, 4. Baskı. Ankara: Arkadaş Çocuk
- _____. (t.y). *İki yıl okul tatili*. İstanbul: Dost Kitaplar
- _____. (t.y). *Deniz yılanı*. İstanbul: Parıltı Yayıncılık
- _____. (t.y). *Küçük İrlandalı*. İstanbul: Milliyet Çocuk
- _____. (t.y). *Güney yıldızı*. İstanbul: Milliyet Çocuk
- _____. (t.y). *Kaptan Hatteras'ın serüvenleri*. İstanbul: Milliyet Çocuk
- Woodfill, J. (2004, 30 Kasım) Jules Verne space book gallery from the earth to the moon. Erişim adresi: <https://er.jsc.nasa.gov/seh/vernorig.html>
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2002). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları
- Yazıcı, A. G. (2014). Toplumsal dinamizm ve spor, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 3(1), s. 394-405. doi: 10.7884/teke.280
- Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi, *Eğitim ve Bilim*, 23(112), 1-17 Erişim adresi: <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/5326/1485>
- Yiğitler, Ş. Ş. (2014). İki cumhuriyet bilimkurgusu: “Hülya bu ya...” ve “Büyük Kukuriko” adlı öyküler. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 24, 595-615. doi: 10.9761/JASSS2299

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Soyad, Ad: Kırkpınar Nural, Edanur

Doğum Yeri ve Tarihi: Erzurum, 15.09.1988

Eposta: edanurkirkpinar@gmail.com

Telefon: 0506 4314248

EĞİTİM BİLGİLERİ

İlkokul: Erzurum Atatürk İlköğretim Okulu -1999-

Ortaokul: Ankara / Polatlı Atatürk İlköğretim Okulu -2002-

Ortaöğretim: İzmir Anadolu Öğretmen Lisesi – 2006 -

Lisans : Dokuz Eylül Üniversitesi / Buca Eğitim Fakültesi / Türk Dili Ve Edebiyatı Öğretmenliği - 2011 -

İŞ TECRÜBESİ

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni – Marmaris Bozburun DTO ÇPAL – 2012/ Görevine devam etmektedir.